

Міністерство освіти і науки України
Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого

**СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ
У СФЕРІ ЗАПОБИГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ
ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ,
ЯКІ ВІДБУВАЛИ ПОКАРАННЯ**

ЧАСТИНА 2

Матеріали ІХ міжвузівської наукової
студентської конференції з кримінології
та кримінально-виконавчого права
(м. Харків, 26 листопада 2010 р.)

За загальною редакцією доктора юридичних наук,
професора В.В. Голіни

Харків-2011

Соціальна політика держави у сфері запобігання злочинності та ресоціалізації осіб, які відбували покарання Ч. 2: Матеріали ІХ міжвуз. наук. студ. конф. з кримінології та кримін.-викон. права (м. Харків, 26 листоп. 2010 р.). / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого ; за заг. ред. В. В. Голіни ; ред. кол. А. Гетьман [та ін.] . - Х. : Нац. юрид. акад. України, 2011. - 166 с.

Редакційна колегія:

Голова – доктор юрид. наук, проф. А.П. Гетьман.

Члени: доктор юрид. наук, проф. В.В. Голіна; канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев, канд. юрид. наук О.В. Ткачова, Н.В. Сметаніна, М.А. Рубашенко, І.В. Карасюк.

Тези друкуються мовою оригіналу

З М І С Т

Ботаніна К.	Жіноча злочинність в Україні: характеристика і запобігання.....	9
Васильєва А.	Кримінологічна характеристика жіночої злочинності.....	11
Ізосімова К.	Запобігання жіночій злочинності...	13
Коротич Є.	Жіноча злочинність очима Чезаре Ломброзо.....	15
Діжурко О.	Деякі проблемні питання визначення жінки як суб'єкта згвалтування.....	17
Крамаренко К.	Убивство матер'ю новонародженої дитини.....	18
Довгенко І.	Злочинність серед жінок.....	20
Кононенко А.	Вплив соціально-економічних та сімейних факторів на жіночу злочинність.....	22
Бондаренко А.	Жіноча злочинність.....	24
Кучерова Ю.	Віктимологічна профілактика злочинів, вчинених щодо жінок.....	26
Оленюк О.	Запобігання жіночій злочинності в Україні.....	28
Басва І.	Кримінологічна профілактика жіночої злочинності.....	30
Дука О.	Причини й умови вчинення злочинів неповнолітніми.....	32
Музичук К.	Проблема запобігання насильницькій злочинності неповнолітніх.....	34
Тітаренко О.	Запобігання злочинності неповнолітніх.....	35
Новікова А.	Злочинність неповнолітніх.....	37
Варсця Я.	Вплив шкільного виховання на злочинність неповнолітніх.....	39
Багненко Т.	Злочинність неповнолітніх та запобігання їй на регіональному рівні.....	41

Крисалова О.	Заходи державного впливу у сфері запобігання злочинності неповнолітніх.....	44
Трибунал Г.	Причини й умови злочинності неповнолітніх.....	46
Винник О.	Деякі аспекти віктимологічної профілактики серед неповнолітніх.....	48
Астапчик Н.	Психологічна характеристика процесу формування особистості злочинця.....	50
Козаченко Д.	Проблеми злочинності серед неповнолітніх.....	52
Зливко І.	Деякі питання злочинності неповнолітніх.....	54
Лещишина В.	Причини и условия преступности несовершеннолетних.....	56
Журавель В.	Причини та умови злочинності неповнолітніх.....	58
Лапа В.	Основні детермінанти злочинності неповнолітніх в Україні.....	60
Васалатій К.	Злочинність неповнолітніх – проблема сучасності.....	62
Вороніна Я.	Стигматизація як чинник виникнення злочинної поведінки у неповнолітніх.....	64
Ярова О.	Вплив засобів масової інформації на рівень злочинності серед неповнолітніх.....	66
Єршова О.	Віктимність неповнолітніх.....	69
Музикант К.	Запобігання злочинності неповнолітніх.....	71
Федчишин Д.	Запобігання злочинності неповнолітніх: деякі аспекти.....	73
Павлюченко А.	Проблеми запобігання злочинам серед неповнолітніх.....	76

Власенко М.	Проблеми впливу засобів масової інформації при запобіганні злочинам серед неповнолітніх.....	78
Данильченко В.	Організовані злочинні угруповання: класифікація і заходи протидії...	80
Туркова О.	Проблема організованої злочинності в сучасній Україні.....	82
Лавров Р.	Особливості суб'єктів легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, через договір страхування.....	84
Зінченко Є.	Економічна злочинність: динаміка в Україні.....	85
Покутний О.	Превенція економічної злочинності в контексті трансформування економіки України.....	87
Кульчій І.	Поняття “рейдерство”: кримінологічний аспект.....	89
Оберемко Ю.	Кримінологічні особливості професіональної корисливої насильницької злочинності	91
Зелик М.	Злочини, що вчиняються в сім'ї....	92
Зоря С.	Проблема легалізації наркотичних засобів.....	94
Карасюк І.	Економічна безпека як один із ключових факторів впливу на забезпечення національної безпеки і стабілізації криміногенного стану в державі.....	96
Олійник О.	Злочини посадових осіб серед злочинів економічного спрямування...	98
Вадімов А.	Методи виявлення й оцінки параметрів тіньової та кримінальної економіки.....	100
Скупченко І.	Об'єктивні та суб'єктивні чинники злочинності у сфері протизаконного переміщення предметів через митний кордон України.....	102

Прокопчук С.	Кримінологічна характеристика особи, що вчинила злочин у сфері інтелектуальної власності.....	104
Кузьміна С.	Легалізація наркотичних засобів....	106
Гавриш В.	Упровадження підприємницької етики як засобу попередження незаконної підприємницької діяльності.....	108
Христофоров В.	Профілактика економічної злочинності як необхідна умова забезпечення економічної безпеки України.....	110
Бочкова І.	Деякі аспекти запобігання корупції в Україні.....	112
Мартовицька М.	Деякі питання щодо загальних напрямів діяльності по боротьбі з корупцією.....	114
Горюшина К.	Корупція в Україні.....	115
Слабковська О.	Формування антикорупційної громадської свідомості як один із засобів боротьби з корупцією.....	117
Гаврилюк А.	Громадський контроль як передумова запобігання службовим злочинам у сфері нецільового використання бюджету.....	119
Дідус О.	Кримінологічне значення кримінально-правової заборони порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань...	120
Маліченко І.	Концептуальні засади державної політики України у сфері протидії торгівлі людьми.....	122
Хащина Л.	Сучасні проблеми протидії торгівлі людьми в Україні.....	124
Гніденко А.	Роль віктимної поведінки жінки в механізмі статевого злочину.....	126

Черних Я.	Соціальна зумовленість окремої криміналізації звалтування та насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом...	128
Сахнюк О.	Причини та умови суїцидальної поведінки.....	130
Ніколенко В.	Причини делінквентної поведінки неповнолітніх та її запобігання.....	132
Свинобосва В.	Запобігання латентності звалтувань.....	134
Гашпар Я.	Латентність комп'ютерної злочинності.....	135
Бондарь М.	Латентность компьютерной преступности.....	137
Рудницький О.	Кримінологія на телебаченні.....	139
Благовещенський Я.	Кримінальна субкультура як важлива складова сучасної злочинності.....	142
Місюра М.	Щодо впливу кримінальної субкультури на молодь та неповнолітніх.....	144
Рубашенко М.	Субкультура хакерів як фактор комп'ютерної злочинності.....	146
Чудовська К.	Наркоманія як соціальна проблема: сучасний стан та шляхи подолання.....	148
Попов О.	Проблеми запобігання та боротьби з комп'ютерною злочинністю.....	150
Каблучко Д.	Кримінологічна характеристика крадіжки.....	152
Панова С.	Кримінологічна характеристика крадіжок, поєднаних з проникненням у житло.....	153
Башук О.	Соціальна політика держави у сфері запобігання шахрайству.....	155
Запалацька Ю.	Запобігання злочинним посяганням на власність, предметом яких є автотранспортні засоби.....	157

Запорощенко В.	Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів як основний чинник поширення наркоманії в Україні.....	159
Токарєва М.	Прогнозування індивідуальної насильницько-сексуальної поведінки особи з метою її завчасного виявлення та корегування.....	161
Філатова Н.	Деякі проблеми кримінологічного дослідження вандалізму.....	163

К. Ботаніна

Х ф-т, 5 курс, 3 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЖІНОЧА ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ: ХАРАКТЕРИСТИКА І ЗАПОБІГАННЯ

Жінка за своєю природою асоціюється з такими цінностями, як турбота, ніжність, збереження домашнього затишку. Однак існує й інша природа жінки. Йдеться про жіночу злочинність.

На жаль, офіційної статистики про структуру жіночої злочинності не існує, тому ми можемо спиратися лише на соціологічні дослідження місць позбавлення волі. Так, крадіжки становлять близько 32%, умисні вбивства та тяжкі тілесні ушкодження – 23%, грабежі і розбої – 11%, економічні злочини – 15%, злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних речовин, – 16%. Привертає увагу агресивність жіночої частини злочинного середовища: 35% засуджених жінок покарані саме за насильницькі злочини, що найчастіше вчиняються в сімейно-побутовій сфері. Мотивами вбивств і тяжких тілесних ушкоджень стають прагнення вирішення постійних конфліктів, помсти, ревності, іноді користь.

Вивчення особи жінки-злочинниці має важливе значення для встановлення причин і умов жіночої злочинності. Що ж саме штовхає жінку на вчинення злочинів? Можливо, біологічні особливості є причиною жіночої злочинності. Чезаре Ломброзо у своїй відомій праці “Жінка злодійка і повія” відзначив: “Дуже часто злочини, вчинені жінками, мають дуже складну передісторію. Жінки незвичайно легко піддаються почуттю ненависті, і незначна перешкода чи невдача в їх житті збуджують у них лють, яка штовхає їх до злочину. Вони викликають в їх душі страшну злість і заздрість до тих, хто більше влаштований в житті, особливо, якщо ці невдачі залежать від їх власної нездатності. З цього випливає убогий психічний розвиток жінок-

злочиниць, який притаманний дітям і тваринам, сліпо реагувати на біль, кидаючись на їх найближчу причину, навіть якщо вони є формою неживого предмета.”

Наука також керується соціальними чинниками в детермінації злочинності, зокрема й жіночої. Тенденція подальшої емансипації жінки, більш активне її включення в матеріальний і духовний процес життєдіяльності, різні соціальні мікрогрупи, у тому числі з антисуспільною спрямованістю, ведуть до соціального перетворення жіночої природи, деформації і деморалізації особи. Зло, насильство, порнографія, бездуховність перетворилися на буденні явища і процеси і нерідко превалюють над законослухняністю, гуманізмом, справедливістю, добротою, скромністю, гідністю. Непрестижність праці, відсутність належної освіти і кваліфікації, безробіття, недостатній інтелектуальний рівень, соціальна безперспективність, сімейно-побутові негаразди негативно впливають на фізичний і психічний стан жінок. Існує причинна залежність між сімейним благополуччям і характеристикою особи майбутніх злочинниць. Так, 70% дівчат-злочинниць – із неблагополучних сімей, 5% – круглі сироти, 80% до засудження ніде не вчилися і не працювали.

На думку науковців антропологічного напрямку, на жіночу злочинність впливають також і проблеми історичного характеру. Споконвіку на українських землях жінка була господинею, виховувала дітей, переважно вела домашнє господарство. Однак у сучасному світі жінка ще й працює. Ці навантаження стають причиною стресів, депресій, а отже, і спонукають до вчинення злочинів. У кримінологічній літературі відзначається, що головними негативними явищами, з якими пов'язана жіноча злочинність та її постійне зростання, виступають: а) інтенсивна участь жінок у суспільному виробництві; б) істотне послаблення основних соціальних інститутів (у першу чергу сім'ї); в) напруга в суспільстві, поява конфліктів і ворожнечі між людьми; г) поширення таких явищ, як пияцтво, алкоголізм, наркоманія, проституція, психопатія, бродяжництво, паразитизм, цинізм, аморалізм, глум над людиною, кулачне право тощо.

Як бачимо, проблема жіночої злочинності є актуальною

для суспільства. Тому не можна на неї не звертати уваги. Головною роллю у запобіганні їй відіграють соціально-економічні, культурно-виховні, організаційно-управлінські та інші заходи, які є основою для оптимального вирішення проблеми поєднання суспільних, виробничих і сімейно-побутових інтересів жінок для загальносоціального запобігання злочинності. Обмеження й усунення криміногенного сімейного неблагополуччя, віктимності, впливу кримінальної субкультури, алкоголізму, наркоманії, бездоглядності дітей, бродяжництва тощо – шлях до скорочення жіночої злочинності. Мета запобіжних заходів – усунути умови, що сприяють виникненню злочинної мотивації, і спонукати особу до добровільної відмови від злочинної діяльності.

Зрозуміло, що позбутися такого лиха, як жіноча злочинність, неможливо. Проте державі та суспільству потрібно попрацювати в цьому напрямі, оскільки жінка повинна бути берегинею людського роду, а не знищувати його.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, асист. О.В. Ткачова

А. Васильєва

II ф-т, 5 курс, 5 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЖІНОЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Жінка за своєю природою асоціюється з такими цінностями, як турбота, ніжність, збереження домашнього затишку. Однак існує й інша природа жінки. Це деструктивні прояви руйнівної поведінки. Йдеться про жіночу злочинність.

На зламах історії жінкам завжди було важче, ніж чоловікам, так було і у воєнні часи, і в роки політичних та економічних перетворень. А це не може не позначитися на динаміці жіночої злочинності та її структурі. Якщо у 1972 р. в Україні було виявлено 29340 жінок, які вчинили злочини, то у 2005 р. їх

кількість зростає майже вдвічі – до 52847, а процент від загальної кількості осіб склав 16,7. Погіршуються також якісні показники жіночої злочинності, зростає число агресивних злочинів, що взагалі не властиво жіночій психології. Наприклад, за час незалежності нашої держави щорічна кількість умисних вбивств (із замахом), вчинених жінками, зростає більш ніж на третину: з 410 у 1993 р. до 612 у 2005 р. Найявна тенденція до криміналізації молодих жінок та дівчат, у тому числі неповнолітніх. Загрозливих розмірів набуває проституція та транснаціональна торгівля жінками.

Дослідження кримінологічної характеристики жіночої злочинності в Україні є надзвичайно актуальним. Особливість її полягає насамперед у тому, що жінки-матері дають своїм дітям не лише життя, а й перші основи моралі. Асоціальні дії жінок здійснюють руйнівний вплив на підростаюче покоління: зрозуміло, що ті з них, які крадуть, постійно пиячать або займаються проституцією, не можуть належно виховати своїх дітей. А тому майбутнє України багато у чому залежатиме від фізичного і психічного здоров'я жінок.

Жіноча злочинність відрізняється від чоловічої деякими якісними показниками. Можна назвати дві сфери суспільного життя, де жіноча кримінальна активність проявляється найчіткіше. По-перше, це сфера побуту, де жінок штовхають до злочину негативні обставини сімейно-шлюбних, родинних і сусідських стосунків. У цій сфері жінки здебільшого вчиняють такі насильницькі злочини, як вбивство, у тому числі своєї новонародженої дитини, нанесення тілесних ушкоджень і хуліганство. По-друге, це сфера, де жінка виконує професійні функції, передусім пов'язані з можливістю вільного доступу до матеріальних цінностей. Це, насамперед, торгівля, громадське харчування, медицина, освіта, легка промисловість. Тут жінки найчастіше вчиняють корисливі злочини: розкрадання майна шляхом крадіжки, привласнення, розтрати або зловживання службовим становищем, обман покупців, а також хабарництво. Збільшується і число крадіжок особистого майна та шахрайств.

Зростанню злочинності взагалі і злочинності серед жінок особливо активно сприяє постійне стирання грані між доб-

ром і злом, дозволеним і недозволеним, гідним і негідним, похвальним і ганебним. Люди стали менше замислюватися над одвічними категоріями.

В основі жіночої злочинності лежать певні явища і процеси, а саме:

- 1) активна участь жінок у суспільному виробництві;
- 2) ослаблення соціальних інститутів, і в першу чергу сім'ї;
- 3) підвищена напруженість у суспільстві, виникнення в ньому конфліктів і ворожості;
- 4) зростання антигромадських явищ.

Запобігання жіночій злочинності дозволить укріпити законність і правопорядок у нашій молодій державі, очистити етичну атмосферу в суспільстві і поліпшити виховання підрастаючого покоління.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

К. Ізосімова

Х ф-т, 5 курс, 2 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЗАПОБІГАННЯ ЖІНОЧІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Жінка за своєю природою асоціюється з такими цінностями, як турбота, ніжність, домашній затишок. Однак, на жаль, існує й інша природа жінки. Це деструктивні прояви руйнівної поведінки. Йдеться про жіночу злочинність.

Останніми роками в Україні спостерігається збільшення кількості злочинів, вчинених жінками. З 2000 р. вона зросла вдвічі. Інтерес викликає коефіцієнт злочинної активності жінок. Незважаючи на деякі тенденції зростання, він залишається значно нижчим, ніж серед чоловіків і, тим більше, всього населення. Так, якщо у 2000 р. в розрахунку на 100 тис. населення він становив 97 осіб, то у 2010 р. – 190. Співвідношення жіночої і

чоловічої злочинності нині складає 1 : 8 (у розвинених країнах кількість злочинів, вчинених жінками, становить від 17% – у США, до 25% – у ФРН і Нідерландах). Питома вага жінок серед осіб, які вчиняють окремі види злочинів, на 2009 р. така: обман покупців – 80%; шахрайство – 41%; вбивство – 12%; грабїж – 8%; заподіяння тяжких тілесних ушкоджень – 7%; розбїй – 6%; необережні злочини – 5% (з них автотранспортні – 2%).

У сучасних економічних умовах жінки часто змушені йти на різні злочини, щоб забезпечити собі елементарну можливість існувати в цьому світі. Основними причинами жіночої злочинності є складна економічна ситуація і ослаблення головних соціальних інститутів. На сьогодні жінка перестає бути слабкою статтю. Багато жінок обіймають керівні посади, активно беруть участь у суспільному житті та працюють нарівні з чоловіками. Високі ціни і відсутність грошей підштовхують представниць слабкої статі до вчинення розкрадань і крадіжок.

Крім того, напружена професійна діяльність у поєднанні з виконанням жінками сімейних обов'язків приводить до найбільш негативних наслідків. Робота з перевантаженням, відчуття втоми, нервове перенапруження – усе це стає причиною психологічного зриву, що теж тягне за собою можливість вчинення злочинних діянь.

Зрозуміло, повністю позбутися цього лиха неможливо. Проте державі та суспільству потрібно багато попрацювати в цьому напрямі, оскільки жінка має бути берегинею людського роду, а не його нищівником. Жіноча злочинність – це проблема не тільки держави, а й суспільства.

Для профілактики злочинів, вчинених жінками, необхідно сприяти створенню антикризових, реабілітаційних, інших спеціалізованих центрів, де соціально неадаптовані жінки можуть одержати притулок, психотерапевтичну та медичну допомогу, допомогу у працевлаштуванні тощо.

Таким чином, проблеми запобігання жіночій злочинності слід вирішуватися в межах протидії злочинності. Однією з найважливіших умов досягнення успіху в даній сфері є якісний стан суспільства. Отже, жінка повинна зрозуміти, що в неї інше життєве покликання: перш за все, матері й дружини. Держа-

ва також має забезпечити фінансову, матеріальну допомогу та соціальну підтримку, надати можливість жінці заробляти та отримувати більш високий дохід.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Шостко

Є. Коротич

IV ф-т, 5 курс,

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЖІНОЧА ЗЛОЧИННІСТЬ ОЧИМА ЧЕЗАРЕ ЛОМБРОЗО

Будь-які покарання не можуть протистояти цим жінкам вчиняти одні злочини за іншими, та їх зіпсований розум набагато кмітливіший у винаході нових злочинів, ніж суд у винаході нових покарань (Конрад Кельте). Жінка за своєю природою асоціюється з такими цінностями, як турбота, ніжність, материнство, збереження домашнього затишку. Однак, на жаль, існує й інша природа жінки. Це деструктивні прояви руйнівної поведінки. Йдеться про жіночу злочинність.

Саме жіноча злочинність як явище стала предметом дослідження італійського лікаря-психіатра, родоначальника антропологічного напрямку в кримінології Чезаре Ломброзо. У своїй відомій праці “Жінка злодійка і повія” він вивчає вплив біологічних особливостей слабкої статі на причини та характер жіночої злочинності. Автор виділяє три категорії жінок-злодійок: природжені, випадкові та жінки, які стали на злочинну стежку через пристрасть. Перша категорія характеризується підвищеною статевою чуттєвістю, слабкістю материнського інстинкту, схильністю до бродяжницького способу життя, сміливістю і здатністю підкорювати своїй волі слабких суб’єктів, тобто вони наділені тими особливостями, які зазвичай притаманні чоловікам. Разом із тим вони мають ознаки, властиві виключно жіночій натурі, а саме, мстивість, жорстокість, брехливість, потяг до прикрас та розкішного одягу та ін. Друга

категорія, яку виділяє Чезаре Ломброзо і яка складає більшість серед жінок-злодійок, – випадкові злодійки. Жінки цієї категорії не позбавлені природної сором'язливості, мають розвинений материнський інстинкт, зазвичай більш схильні до каяття, ніж чоловіки, швидше повертаються на стежку добра і рідко рецидивують. Випадкові злодійки часто вчиняють злочин не через власне бажання, а під впливом зі сторони свого коханого, батька, брата тощо, для яких вони жертвують собою без будь-якої для себе вигоди. Мотивом вчинення злочину у жінок-злодійок третьої категорії виступає благородна пристрасть, кохання, хоча безпосереднім поштовхом до скоєння злочину є погані інстинкти, які в нормальної жінки знаходяться в сплячому стані, або ж ревності, які доходять до жахливих розмірів, оскільки жінки страждають при спостереганні чужого щастя сильніше, ніж від власного горя. Однак у будь-якому разі йдеться про пристрасть, яка криється в почуттях виключно егоїстичного характеру, таких як ревності, заздрість тощо, а не в егоальтруїстичних почуттях, під якими англійський філософ і соціолог Герберт Спенсер розуміє кохання, честь, благородство та ін., які, на противагу, виступають основними мотивами вчинення злочинів через пристрасть у чоловіків. Спільним для всіх трьох категорій жінок-злодійок є те, що для вчинення злочинів вони використовують хитрість, якою намагаються компенсувати свою фізичну слабкість.

Підсумовуючи все вищесказане, можна дійти висновку про те, що жінка як суб'єкт злочину характеризується певними специфічними рисами, що зумовлюється біологічними чинниками. Врахування останніх дасть можливість швидше розкрити злочин, виявити причини й умови, що сприяли його вчиненню, та попередити вчинення нових злочинів жінкою, на яку самою природою покладено завдання бути берегинею людського роду, а не його руйнівником.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Юрченко

О. Діжурко
IV ф-т, 5 курс, 1 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЖІНКИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗГВАЛТУВАННЯ

Особливе місце в системі людської діяльності завжди посідала статева поведінка, форми прояву якої безмежні. Проте законодавством встановлено певні межі, при порушенні яких повинна наставати кримінальна відповідальність. Кримінальний кодекс України (далі – КК України) містить низку статей, що передбачають відповідальність за діяння проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, зокрема за зґвалтування.

У статті 152 КК України 2001р. міститься норма, згідно з якою суб'єктом зґвалтування може бути як чоловік, так і жінка. І це дуже суттєво, оскільки КК 1960р. не передбачав жінки як суб'єкта даного злочину. Думки вчених розбігаються стосовно необхідності даного нововведення.

Так, В. Куц та О. Дишлевої вважають ідею криміналізації зґвалтування особи чоловічої статі, реалізовану в КК України 2001р., хибною, оскільки можливість зґвалтування чоловіка жінкою з медичної і юридичної позиції є некоректною.

Погоджуючись із законодавцем, підтримую передбачену для жінки кримінальну відповідальність за вчинення зґвалтування, але пропоную обмежитися встановленням такої винятково за скоєння зґвалтування групою осіб, мотивуючи це тим, що фізично жінка одна не здатна подолати опір чоловіка.

Аналіз кримінального законодавства інших країн свідчить, що жінка також може виступати суб'єктом сексуального злочину, у тому числі зґвалтування. У Кримінальному кодексі Франції будь-яка форма сексуального насильства, незалежно від статевої приналежності винної і потерпілої особи, становить сексуальну агресію. Параграф 1 ст.222-23 “Про зґвалтування” визначає, що будь-який акт “сексуального проникнення”, кот-

рий вчиняється стосовно іншої людини із застосуванням фізичного насильства, примусу, погрози або обману, який характер він не мав би, є зґвалтуванням.

Кримінальний кодекс Іспанії у розділі “Злочини проти статевої свободи” також не розмежовує суб’єкта цього злочину за статевою ознакою. Подібної позиції дотримується і законодавець Польщі. Новий Кримінальний закон Польщі, прямо називаючи об’єктом даної групи злочинів сексуальну свободу особи, не робить різниці між зґвалтуванням і вчиненням інших насильницьких сексуальних дій. Він виходить з єдиного розуміння сексуального насильства поза залежністю від статевої приналежності як винної особи, так і жертви.

Таким чином, слід підтримати дане нововведення як абсолютно адекватне та логічне, тому що така зміна у законі відповідає ситуації, яка склалася з цими злочинами у реальній дійсності, коли такі злочини розглядаються як один з негативних моментів емансипації жінок у суспільстві. Такий підхід до поняття суб’єкта зґвалтування є однією з гарантій захисту статевої недоторканості людини та сприяє усуненню гендерної асиметрії у кримінальному праві.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Юрченко

К. Крамаренко

II ф-т, 4 курс, 4 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

УБИВСТВО МАТІР’Ю НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

На сьогоднішній день злочини, вчинені жінками, є актуальним питанням для кримінологів. Соціально-економічна і політична нестабільність, кризовий стан зробили людей надто жорстокими і уразливими. Більше це торкнулося жінок. Розглядаючи питання умисного вбивства матір’ю своєї новонародженої дитини, можна зробити висновок, що здебільшого подібні злочини вчиняють соціально неблагонадійні жінки, які не мають

стабільного прибутку, повноцінної родини, хворі на алкоголізм або наркозалежні. Вагітна жінка перебуває в незвичайному для неї стані: уразливість, емоційна роздратованість, страх перед пологами і болісними відчуттями. Під час пологів цей стан загострюється, і як результат – жінка відчуває відчуженість, слабкість і спустошеність.

Нещодавня ситуація, яка сталася у місті Н., вражає своєю жорстокістю. Непрацююча 37-річна жінка з 1994 по 2010 рр. вбила чотирьох своїх новонароджених дітей. Методом удушення жінка вбивала немовлят, ховаючи трупи на балконі.

Інший випадок: вагітна А., народивши за своїм будинком в огороді життєздатного хлопчика, одразу після пологів задушила дитину і залишила тіло на сирій землі в заростях кропиви.

Для індивідуалізації покарання важливо розібратися, які чинники породжують злочинну поведінку, що впливає на свідомість матері, який конкретно внутрішній суб'єктивний інтерес керує злочинницею, а точніше, які мотиви цього злочину.

У суспільстві традиційно склалося, що позашлюбна дитина – пляма на честі матері, і коли після пологів психічний стан жінки критичний, це може стати мотивом вчинення злочину. Сором перед людьми і рідними, страх бути засудженою і заплямованою спонукає жінку “рятувати свою честь” у такий жорстокий спосіб. Якщо відчуття сорому відображає більш моральний спектр, то наступна мотивація несе матеріальний характер. Коли молода жінка не має достатніх коштів для існування, власного помешкання і постійної роботи, у неї виникає невпевненість щодо утримання малюка та можливості стабільного майбутнього. Таким чином, мати вважає, що вона звільняє дитину від страждань. Наступною мотивацією може бути небажання брати на себе “зайві клопоти”. Звикаючи до визначеного безтурботного режиму життя, жінка сприймає власну дитину як перешкоду для вільного існування. Бажання втримати свого співмешканця також штовхає матір до позбавлення від немовляти. Усі ці чинники можуть виступати як мотиви не в одиничному варіанті, а бути взаємопов'язаними, коли один із них відіграє домінуючу роль. Мотив – це те, що лежить не на поверхні, а в підсвідомості. І як показує практика, переплітаючись між

собою, мотивації породжують злочинний результат. Саме тому буває важко встановити конкретний мотив.

Як уникнути дітовбивства і яку соціальну політику держави розвивати для уникнення цього злочину? Вважаю, що потрібно вводити більш значущу соціальну і матеріальну допомогу вагітним жінкам. Дати змогу відвідувати профілакторії, отримувати безкоштовні консультації і обстеження лікарів, допомогу психолога. Надавши впевненість жінці в її майбутньому та майбутньому новонародженій дитині, держава таким чином сприятиме уникненню дітовбивства і процвітанню материнства.

Науковий керівник – д-р юрид. наук, проф. В.В. Голіна

І. Довгенко

ПКОП, 5 курс, 6 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ СЕРЕД ЖІНОК

Останнім часом жіноча злочинність не привертала багато уваги. Вважалось, що жінки, як правило, не являють собою великої суспільної небезпечності, не здійснюють помітного впливу на криміногенну обстановку. Однак поглиблене вивчення проблеми показало, що вона не така вже і проста, оскільки жіноча злочинність має тенденцію до зростання, а її стан слугує одним із критеріїв морального здоров'я суспільства.

Злочини, які вчиняються жінками, відрізняються за характером, наслідками, способами і засобами здійснення, сферою, у якій вони вчиняються, вибором жертви злочинного посягання, впливом сімейно-побутових та пов'язаних з ними обставин. Ці особливості зумовлені місцем жінки в системі суспільних відносин, її соціальною роллю та функціями, біологічною та психологічною специфікою. Зрозуміло, що соціальні умови, спосіб життя і роль жінок у суспільстві змінюються, у зв'язку з цим змінюються способи і характер їх злочинної поведінки.

Так, О.Поллак висуває і розвиває тезу про “замаскований характер” жіночих злочинів. Він відмічає, що жінка не є моральнішою за чоловіка, а навіть навпаки, і що за вчинення деяких видів злочинів, за які чоловіки зазвичай переслідуються судом, жінки майже не притягуються до відповідальності. Таке ставлення до жінки і самий характер її ролі в суспільстві дозволяє їй користуватися перевагами своєї статі в злочинних цілях і вчиняти протизаконні діяння, мало хвилюючись про можливість їх розкриття і судового переслідування.

Якщо говорити про характер жіночої злочинності, то на першому місці стоїть вчинення корисливих злочинів (сюди відносять: крадіжки, в основному особистого майна, розкрадання державного і комунального майна шляхом присвоєння, розтрати або зловживання службовим становищем, покупців тощо); на другому місці злочини у сфері незаконного обігу наркотиків; на третьому – злочини проти життя та здоров'я особи.

У своїй книзі “Преступность среди женщин” Ю.М. Антонян виділив причини, які сприяють вчиненню злочинів жінками: масове втягнення жінок у суспільне виробництво; послаблення соціальних інститутів, і в першу чергу сім'ї; зростаюча соціальна напруга в суспільстві, виникнення в ньому конфліктів, ворожнечі; зростання антисуспільних явищ, таких як наркоманія, алкоголізм, проституція, жебракування.

Жінки, які вчиняють злочини, мають свої психологічні і поведінкові особливості. Серед засуджених немало осіб з неврівноваженою психікою. Близько 25 % засуджених до позбавлення волі жінок хворіли на алкоголізм, психопатією, органічні ураження центральної нервової системи. Для жінок, які порушують закон, характерна стійкість переживань, що викликають стан афекту, травмують психіку.

Запобігання жіночій злочинності складається з ієрархічних завдань, пов'язаних між собою: 1) профілактична дія на динаміку, структуру, причини злочинності в цілому (соціальна профілактика); 2) запобігання видовим формам злочинної поведінки у визначених сферах суспільного життя, які вчиняються окремими суспільними групами (кримінологічна профілактика); 3) запобігання вчиненню злочинів окремими особа-

ми (індивідуальна профілактика).

Отже, на сьогодні рівень жіночої злочинності зростає і складає 12-14%. Жінки вчиняють усе більш тяжчі злочини, переважно корисливі і насильницькі, менше звертаються за допомогою до чоловіків, як правило, втрачають зв'язок із сім'єю, рідними. Серед них немало таких, які страждають на алкоголізм, психопатію, інші розлади психіки. Для їх поведінки характерна імпульсивність. Існують специфічні причини жіночої злочинності і особливості міри запобігання.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Б.М. Головкін

А. Кононенко

IV ф-т, 5 курс, 13 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА СІМЕЙНИХ ФАКТОРІВ НА ЖІНОЧУ ЗЛОЧИННІСТЬ

Будь-які покарання не можуть протистояти цим жінкам вчиняти одні злочини за іншими, та їх зіпсований розум набагато кмітливіший у винаході нових злочинів, ніж суд у винаході нових покарань. (*Конрад Кельте*)

Незважаючи на те, що жіноча злочинність має відносно сталі кількісні показники у загальній структурі злочинності, реальні умови та обставини життя приводять до зростання цього явища як самостійної частини злочинності.

Негативна динаміка злочинності жінок в Україні пов'язана, у першу чергу, зі станом, в якому перебуває суспільство. Кризові явища, що сьогодні охопили Україну, позначилися певним чином на жінках. “Безробіття має жіноче обличчя,” – дане висловлювання стає все більш актуальним в умовах сьогодення, коли найпростішим і найдоступнішим засобом задоволення своїх матеріальних потреб стає саме вчинення злочину.

Важке матеріальне становище, наявність дітей, утри-

манців, безробіття, недостатність засобів для власного існування і прагнення забезпечити мінімальний життєвий рівень для своєї родини найчастіше стають джерелами загострення мотивів до вчинення злочинів майнового характеру.

Істотно впливає на формування особистості навчально-виховне мікросередовище. Важко не погодитися з тим, що високий рівень освіти дозволяє краще орієнтуватися в наслідках того чи іншого варіанта поведінки, формувати соціально схвалені потреби і знаходити законні шляхи їх задоволення. Однак у даний час наявність освіти і спеціальності не гарантує трудової зайнятості: більше 55 % злочинниць на момент вчинення злочину не мали роботи, значна частина з них (32, 3 %) мала офіційний статус безробітних.

При оцінці соціального середовища, в умовах якого відбувається формування протиправної поведінки, слід зазначити, що злочинна активність жінок – мешканок міст у два і більше рази вища, ніж на селі. Зокрема, серед жінок, що вчинили корисливі та корисливо-насильницькі злочини, мешканки міста склали 62,9 %, із сільської місцевості – 27,2 %, із селищ міського типу – 6, 3 %, не мали постійного місця проживання – 3,1 %. Це, у першу чергу, пояснюється і впливом соціального середовища, а саме тим, що в місті значно менший соціальний контроль за поведінкою людини зі сторони найближчого побутового оточення.

Щодо дослідження злочинності жінок важливим є аналіз негативного впливу сім'ї, який у випадку його криміногенності виступає одним із найвагоміших чинників, що призводить до жіночої злочинності. Вплив сім'ї, сімейного виховання неоднаковий на різних етапах життя людини. Найвагоміший він у дитинстві та юнацтві. Так, дослідження молодіжної жіночої злочинності свідчать про те, що майже 85 % молодих осіб з відхиленням у поведінці виховувалися в неблагополучних сім'ях. До об'єктивних обставин, що негативно впливають на формування особистості, можна віднести такі: 1) хвороба батьків; наявність у складі сім'ї судимих, алкоголіків, наркоманів, а також інші обставини, що ускладнюють здійснення ефективного нагляду за дітьми та їх виховання; 2) сім'ї ззовні благополучні,

але з пануючим культом дітей, виховання в дітях егоїзму, споживацької психології; 3) сім'ї, які перебувають у скрутному матеріальному становищі.

Таким чином, можна дійти висновку, що соціально-економічні умови існування мають неабиякий вплив на формування девіантної поведінки у жінок, а особливо сімейне неблагополуччя як батьківської, так і власної сім'ї жінки відіграють провідну роль у виборі нею форми поведінки.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

А. Бондаренко

ШКОП, 5 курс, 14 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЖІНОЧА ЗЛОЧИННІСТЬ

Злочинність серед жінок прямо пов'язана з негативними процесами, викликаними трансформацією українського суспільства та перебудовою соціального інституту сім'ї, які об'єктивно ускладнюють становище жінок, погіршують їх позиції на ринку праці, призводять до сімейно-побутових конфліктів і суперечок і стають умовами виникнення злочинних намірів у жінок.

Злочинність викоренити неможливо, але можна їй запобігти.

Загальносоціальне запобігання жіночій злочинності полягає в удосконаленні законодавства та практики його застосування у сфері соціальної підтримки безробітних жінок, культурно-виховних заходів, спрямованих на підвищення етичної, трудової, естетичної і правової культури.

Основоположними принципами запобігання вчиненню злочинів та правопорушень жінками можуть виступати такі, як гуманність та милосердя, виховання жіночого, а не чоловічого типу поведінки, покращення побутових умов життя, зміцнення

сім'ї, поліпшення умов праці жінок з тим, щоб завантаженість на роботі не заважала догляду за дітьми або повноцінному відпочинку.

Виховний вплив здійснюється шляхом державного втручання за допомогою професійної підготовки, виховання в години дозвілля, індивідуальних або групових консультацій, а також різних видів фізичної, психічної і соціальної терапії, медикаментозних методів, індивідуальної психотерапії та групової терапії і спрямований на викоринення соціально несприятливої поведінки.

Комплекс заходів, покликаних сприяти ранній профілактиці сексуальної деморалізації жінки, можуть розробити психологи та медичні працівники, які надають гінекологічну та венерологічну допомогу. Вони в змозі не лише виявляти і лікувати різні гінекологічні захворювання та хвороби, а й виявляти тих жінок, які почали вчиняти аморальні дії, і навіть джерело розбещуючого впливу на неповнолітніх.

Тривале перебування жінки за ґратами не сприяє її перевихованню, жінка позбавлена можливості бути об'єктом позитивного впливу з боку суспільства, родичів, близьких людей, соціальних служб. У суспільство повертається, як правило, нездорова, морально знівечена жінка, до якої окрім цього приклеюється “ярлик” злочинниці, що тягне негативне ставлення до неї в суспільстві й зниження самооцінки, часом аж до статусу неповноцінності.

На етапі підготовки до життя в суспільстві з метою прискорення адаптації засуджених до цього жінкам дозволяють короткострокові відпустки з виїздом на місце проживання, а також звільнення на вихідні дні для вирішення питання, відвідування занять у навчальних закладах тощо.

Жіночі рухи також можуть позитивно впливати на ресоціалізацію жінок-злочинниць.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день жодна з українських жіночих організацій цілеспрямовано не працює в напрямку ресоціалізації жінок, що відбували покарання у виді позбавлення волі. З метою допомоги жінкам, які опинилися у скрутному становищі, працюють цілодобові “гарячі” телефонні

лінії, по яких надають психологічну і юридичну консультації усім жінкам, які подзвонили.

Важливе значення для профілактики злочинності в наш дні має церква. Участь у церковних обрядах сприяє зняттю напруженості і зниженню тривоги в жінок. Церква з її гуманним ставленням до людини, проголошенням миру, кохання і взаємодопомоги, скромності і слухняності, з її умінням заспокоювати людей допомагає зняти соціальну напруженість та встановити взаємини, які були б засновані на християнських чеснотах.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Б.М. Головкін

Ю. Кучерова
*ПНЮК для СБУ,
5 курс, 3 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого*

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ЩОДО ЖІНОК

Віктимність окремої особи вважається відносним поняттям, оскільки завжди реалізується в певній ситуації, яка є для цього достатньою. Ступінь віктимності особи є результатом складання ситуативного та особистого компонентів. Тому, як правило, шкода, яку завдано жертві, є наслідком реалізації особистої і ситуативної віктимності. Водночас потенційна жертва може стати реальною вже тому, що опинилася в несприятливій ситуації, а її особисті якості й поведінка аж ніяк цьому не сприяли.

Кількість злочинів, вчинюваних щодо жінок, із кожним днем зростає, але, на нашу думку, спірним залишається питання щодо причин цього явища: впливають на це об'єктивні чинники чи віктимологічна поведінка жінок? Тому, вважаємо, актуальними є: вирішення питання віктимологічної профілактики злочинів, вчинюваних щодо жінок; аналіз їх стану та динаміки,

а також розробка основних напрямів і шляхів удосконалення законодавства в цій сфері. Класифікація віктимогенних ситуацій, в якій найбільш чітко відображаються особливості поведінки злочинця, жінки – жертви злочину, а також ставлення оточуючих до вчиненого, робиться на основі аналізу віктимної поведінки жертви. Існують такі чотири групи: 1) ситуації, викликані провокуючим характером поведінки жінки – жертви злочину; 2) ситуації, викликані нейтральним характером поведінки жінки - жертви та активними діями злочинця, направленими на створення сприятливих умов для вчинення злочину; 3) ситуації, викликані нейтральною поведінкою жінки–жертви злочину та пасивністю оточуючих, що сприймається злочинцем як сприятлива умова та використовується ним на свою користь; 4) ситуації, пов'язані з активними діями всього суспільства, у тому числі потенційних і реальних жертв злочинів, що спрямовані на унеможливлення вчинення злочинного посягання.

Віктимність жінок – це потенційна чи реалізована в конкретній життєвій ситуації підвищена здатність жінки за певних обставин стати жертвою злочинного посягання, що зумовлена її статевими особливостями, а також комплексом інших природжених або набутих соціальних, психологічних і фізичних якостей особистості та специфіки поведінки.

Встановлено, що нині жінки стають жертвами кожного третього злочинного посягання. При цьому вони виступають жертвами кожної другої крадіжки, кожного третього грабежу, третього-четвертого розбою, четвертого умисного вбивства, п'ятого-шостого умисного тяжкого тілесного ушкодження, а під час вчинення таких злочинів, як згвалтування та торгівля людьми, частка жінок є майже абсолютною.

Розглядаючи роль жінки в механізмі злочину, можна виділити чотири якісно однорідні типи її поведінки в криміногенних ситуаціях: а) поведінка-поштовх, що характеризується провокацією до вчинення злочину; б) поведінка, що зумовлює об'єктивну можливість вчинення злочину; в) позитивна, соціально схвальна поведінка, що викликає в злочинця намір вчини-

ти злочин; г) нейтральна поведінка, що характеризується відсутністю будь-якої провокації з боку жертви злочину та не впливає на вибір злочинцем варіанта поведінки.

З метою формування в Україні дієвої віктимологічної політики, спрямованої на зниження рівня віктимізації жінок у суспільстві, а також удосконалення методів і форм кримінологічної та віктимологічної профілактики злочинів, учинених щодо них, обґрунтовано доцільність прийняття Комплексної програми запобігання віктимній поведінці жінок на 2010-2015 роки.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

О. Оленюк

IV ф-т, 5 курс, 12 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЗАПОБІГАННЯ ЖІНОЧІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Жіноча злочинність є частиною загальної злочинності. Проте цей вид злочинності має певні особливості, пов'язані з соціальною роллю та функціями жінки, способом життя і професійною діяльністю, біологічною та психофізіологічною специфікою, а також з її історично обумовленим місцем у системі суспільних відносин.

Передусім специфіка причин жіночої злочинності полягає в особливостях морально-вольової установки особистості жінок. Для них є типовими певні властивості і потреби: підвищена чутливість у міжособистісних стосунках, прагнення до досконалості, демонстративність, схильність до психопатії та неврастенії, конформізм, зниження вольових якостей у небезпечних умовах, прагнення до комфорту в побуті, володіння предметами особистого вжитку, особливо модним одягом тощо.

Наявність жіночої злочинності в Україні, а в певні періоди і її значне зростання мають вкрай негативні наслідки. Це перш за все призводить до помітного погіршення якості вихо-

вання й зумовлює появу бездоглядних дітей, розпад сімей, поглиблює знівелювання моральності, негативно впливає на рівень духовності суспільства в цілому.

Головна роль у радикальному зменшенні жіночої злочинності відводиться передбаченню і своєчасному випередженню виникнення і поширення криміногенних явищ, які можуть детермінувати або детермінують злочинність жінок. Отже, у сучасних умовах важливого значення набувають питання усунення детермінант злочинної поведінки жінок. До речі, суспільство не може похвалитися успіхом у знищенні найбільш поширених негативних явищ, що супроводжують людство. Це реальний факт і на нього необхідно зважати. Зниження криміногенного сімейного неблагополуччя, вітимності, обмеження впливу кримінальної субкультури, пияцтва, наркоманії, бездоглядності дітей, бродяжництва, жебрацтва – шлях до скорочення злочинності жінок.

Отже, компетентні органи повинні максимально конкретизувати заходи по профілактиці криміногенних явищ. Тому напрями запобігання злочинності взагалі потребують розробки цільових програм саме щодо жіночої злочинності.

Певне запобіжне значення має захист матеріальних об'єктів та особи від злочинних посягань з боку жінок. Робота із запобігання жіночій злочинності повинна охоплювати ті сфери життєдіяльності жінок, які формують їх негативні риси і найчастіше викликають намір вчинити злочин. Це – сім'я, побут, виробництво.

Уявляється доцільним запровадити Державну програму боротьби з жіночою злочинністю в Україні, установити соціальні і правові гарантії, а також пільги для жінок, звільнених із місць позбавлення волі, можливість створення Фонду допомоги жінкам, що знаходяться в місцях позбавлення волі, та особам, що відбули покарання, тощо.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

І. Басва

V ф-т, 5 курс, 3 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЖІНОЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Важливу роль у радикальному зменшенні жіночої злочинності відіграє передбачення і своєчасне випередження криміногенних явищ, які детермінують злочинність жінок. Профілактика випередження включає широкий комплекс заходів: соціально-економічних (забезпечення жінки роботою і заробітною платою, підвищення її освіти і кваліфікації, допомога сім'ї, лікування хворих на алкоголізм, наркоманію, психопатії та ін.); соціально-гігієнічних, які перешкоджають виникненню, розповсюдженню і рецидиву криміногенних явищ зовнішнього середовища, де відбувається фізична і моральна деформація жінки (рання сексуальна деморалізація, розпад сім'ї, позашлюбна народжуваність, відмова від виховання дітей, розумова відсталість та ін.); лікувально-профілактичних (скажімо, рання діагностика та виправлення різних психічних аномалій, психопатій, удосконалення системи соціально-трудової адаптації жінок із такими відхиленнями психіки, патронаж тощо).

Ще багато негативних суспільних явищ у сучасному житті не можуть бути усунені завдяки тим заходам, які є зараз у розпорядженні суспільства. Це реальний факт і на нього необхідно зважувати. Єдино можливий засіб профілактичного впливу на такі явища – обмеження їх криміногенного впливу. Зниження криміногенного сімейного неблагополуччя, віктимності, обмеження впливу кримінальної субкультури, пияцтва, наркоманії, бездоглядності дітей, бродяжництва, жебрацтва – шлях до скорочення злочинності жінок.

У сучасних умовах важливого значення набувають питання усунення детермінант злочинної поведінки жінок. До речі, суспільство не може похвалитися успішним знищенням найбільш поширених негативних явищ, що супроводжують людст-

во. Навпаки, усе більше жінок підпадає під вплив антисупільних явищ (аморалізм, пияцтво, алкоголізм, наркоманія, злочинність).

Криміногенні явища, які детермінують жіночу злочинність, як відомо, розрізняються залежно від соціального рівня суспільних відносин: від недоліків, пов'язаних з порушеннями у сімейно-побутовій сфері конкретних осіб чи груп населення, до криміногенних явищ і процесів, що охоплюють різні прошарки населення.

Отже, компетентні органи повинні максимально конкретизувати заходи по профілактиці криміногенних явищ у певні строки. Невдачі у проведенні профілактики злочинів, які вчиняють жінки, можуть свідчити як про неадекватність використання засобів, так і про неналежний для цього час. Надати допомогу жінкам, які відбувають строк позбавлення волі, або тим, що вже відбули покарання, або конкретним неблагополучним сім'ям набагато легше, ніж, скажімо, підвищити соціальний контроль за виконанням жінками їх сімейних обов'язків чи усунути серед них пияцтво, наркоманію, проституцію тощо. Тому напрями запобігання злочинності взагалі потребують розробки цільових програм саме щодо жіночої злочинності.

Певне запобіжне значення має захист матеріальних об'єктів та особи від злочинних посягань з боку жінок. Профілактика ставить за мету створення достатнього захисту і безпеки матеріальних цінностей і особи, а також зовнішні перешкоди для такого посягання (наприклад, введення особливого порядку придбання і реалізації цінностей, усунення віктимного стану певних осіб, негайне реагування на насильство в сім'ї тощо.)

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

О. Дука

У ф-т, 5 курс, 3 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ПРИЧИНИ Й УМОВИ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ НЕПОВНОЛІТНІМИ

На сьогодні питання розвитку злочинності неповнолітніх є однією з основних проблем, яку намагаються вирішувати уповноважені на те органи держави. Дана тема обрана тому, що саме молоде покоління, з неповнолітнього віку, вже робить певні внески в розвиток своєї держави, тому необхідним є вирішення проблеми злочинності неповнолітніх, щоб ми мали розвинену у всіх відношеннях державу.

Найхарактернішими властивостями неповнолітніх є їх бажання утвердитися, романтизм, почуття ліктя (згурпованість), інтерес до забороненого “плоду” та ін. Проте головне – напрям цих бажань та інтересів. Дорослі покликані допомагати молоді розвиватися в позитивному напрямі, блокуючи напрямки, що мають яскраво виражений негативний характер. Це означає, що потрібен послідовний процес виховання підлітка в сім’ї, школі, на виробництві. На жаль, таке має місце не завжди. А якщо на неповнолітнього справляється явно негативний вплив або його ігнорують як особистість, психологічні якості його як особи отримують антисоціальну спрямованість. Часто-густо залишаючись безкарним, він швидко засвоює злочинний досвід, який за відсутності життєвого досвіду робить з нього злочинця. Неповнолітній злочинець за жорстокістю, рішучістю й зухвалістю не поступається, а часом і перевершує дорослого. У цьому випадку переважають такі мотиви, як бажання жити “на широку ногу”, пиячити, вживати наркотики, вести розпусний спосіб життя (хоча часто це виглядає примітивніше, ніж у дорослого злочинця). Переважну більшість корисливих і корисливо-насильницьких злочинів неповнолітні вчиняють уже не з “дитячих” мотивів.

Існують чинники, що зумовлюють злочинність непов-

нолітніх, тобто негативний розвиток особи підлітка, його криміналізацію. Розглянемо ці чинники детальніше.

Численні дослідження засвідчують, що переважна більшість неповнолітніх злочинців виховувалася в неблагополучних сім'ях. На практиці це виявляється різнопланово. Часто це має свій прояв у загальній атмосфері неповаги батьків одне до одного, до дітей, оточуючих, образливих виразах на адресу близьких, битті дітей, жорстокості до них, демонстративній байдужості, зайнятості батьків власними проблемами, дусі цинізму, зажерливості й зазвичай пияцтві одного чи обох батьків. Отже, неблагополучною може бути як сім'я, де панує злиденність, так і сім'я матеріально забезпечена. Взагалі нормальної родинної опіки позбавлена з різних причин значна частина дітей. Розглянемо і такий негативний чинник, як неповна сім'я, здебільшого материнська. Мати змушена працювати, а діти залишаються без її впливу й нагляду. Зрозуміло, йдеться про випадки, коли мати характеризується позитивно. Проте так буває не завжди. Як результат, майже половина неповнолітніх злочинців вийшла з неповних сімей. На жаль, кількість сімей, які розпадаються, збільшується.

Усе зазначене призводить до того, що дитина почувається в сім'ї непотрібною, чужою, стає жорстокою, шукає контактів поза родиною і на протипагу їй, переносить власний негативний досвід і накопичену озлобленість на оточуючих, тим самим висловлюючи помсту суспільству за своє занедбане дитинство.

Саме вплив сім'ї, на нашу думку, відіграє основну роль у формуванні особи неповнолітнього. Вважаю, необхідний контроль за становищем і відносинами в сім'ї щодо виховання неповнолітнього з боку держави. Можливо це сприятиме формуванню особи, яка поважає закон, і не призведе до вчинення злочинів неповнолітніми.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

К. Музичук

III ф-т, 5 курс, 2 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМА ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬНИЦЬКІЙ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Насильницька злочинність неповнолітніх, невід’ємною складовою якої є злочини проти життя та здоров’я особи, – це одна з найзлободенніших проблем сьогодення, як і вся злочинність неповнолітніх. Криміногенний потенціал підлітків у суспільстві свідчить про дедалі більшу їх готовність вирішувати свої справи і задовольняти потреби шляхом насильства.

Злочинність неповнолітніх, у тому числі насильницька, – сукупний продукт соціальних, правових, кримінологічних, психологічних та інших чинників як на рівні суспільства в цілому, так і на рівні конкретного підлітка. Тому цілком зрозуміло, що для протидії злочинності не досить одних лише заходів кримінально-правового характеру.

Ми розуміємо, що для більш-менш ефективної боротьби зі злочинністю або з окремими її проявами потрібні не тільки кримінально-правові, а й запобіжні заходи, тобто сукупність інтегрованих за своєю стратегічною ціллю напрямків удосконалення суспільних відносин на базі розвитку ринкової економіки і демократії з метою поступового обмеження або усунення різноманітних криміногенних явищ, що існують чи виникають у процесі такого розвитку і породжують або сприяють злочинності (загальносоціальне запобігання), а також недопущення виникнення злочинної мотивації або розвитку вже початих злочинів на різних стадіях злочинних проявів (спеціально-кримінологічне запобігання).

Вважаю, що головна роль у поступовому витискуванні суспільного неблагополуччя, мінімізації в ньому криміногенного потенціалу, ствердженні загальнолюдських цінностей у міжособистісних взаєминах належить розумній соціальній політиці. Запобіжний потенціал загальносоціальних заходів полягає в

тому, що вони на державному рівні протидіють негативним явищам і процесам, які сприяють відтворенню або зростанню злочинних проявів, виховують законослухняну людину. Особливості цих заходів у тому, що їх розробка, планування та здійснення провадиться не заради саме боротьби зі злочинністю, хоча це не випускається з уваги, а для гармонізації і лібералізації суспільних відносин в епоху капіталізму, яка теж невічна. Так, Ч. Беккарія свого часу писав, що в суспільстві справа має бути поставлена так, “щоб освіта йшла поруч із свободою”, щоб виконавці законів були більш зацікавлені в їх дотриманні, ніж у порушенні, і люди більш боялися законів, а не влади.

Отже, вкрай необхідними є: стимулювання, організація і підтримка молодіжних позитивних формувань різної соціально схвалюваної спрямованості; удосконалення системи соціального контролю над умовами сімейного і дозвільного виховання; поновлення роботи гуртків за інтересами за місцем проживання, максимальне дотування такої діяльності з бюджету; активна інформаційно-пропагандистська робота щодо формування настановою й виховання терпимості до злочинності та її проявів. Усе вищезначене виступає перспективними напрямками соціальної політики, реалізація яких дозволить оптимізувати запобігання насильницькій злочинності неповнолітніх.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. С.Ю. Лукашевич

О. Тігаренко

ШКОП, 5 курс, 3 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Проблема злочинності неповнолітніх – одна з найгостріших проблем сьогодення. Молоде покоління – це майбутнє нації, про нього потрібно піклуватися, його слід виховувати.

Тому головним напрямом у справі боротьби зі злочинністю неповнолітніх є запобіжна діяльність.

Запобігання злочинності неповнолітніх має й свою специфіку, обумовлену особливостями даного виду злочинності. Ці відмінні риси пов'язані, насамперед, з віком злочинців, який визначає соціально-психологічні особливості цієї категорії осіб та їх статус у суспільстві.

Аналіз матеріалів кримінологічних досліджень показує, що стан злочинності неповнолітніх значною мірою залежить від соціально-психологічного клімату в сім'ї, від активного, цілеспрямованого виховання підлітка. На жаль, заклади освіти майже повністю відійшли від профілактичної діяльності. Педагогічні колективи шкіл, технікумів не проводять роботи з дітьми, які потребують посиленої уваги, а якщо й вдаються до виховно-профілактичних заходів, то вони зазвичай запізнюються або ж їх вплив недостатньо інтенсивний. Така ситуація надзвичайно ускладнює роботу інших учасників запобіжної діяльності, передусім тих, які належать до спеціалізованих суб'єктів профілактики злочинності неповнолітніх. Сьогодні в умовах, коли заклади освіти майже не займаються запобіжною діяльністю, а кримінальна міліція у справах неповнолітніх зосередила свої зусилля на розкритті вже вчинених злочинів, особливого значення серед учасників профілактики підліткової злочинності набувають служби у справах неповнолітніх.

Корисно відновити роботу громадських вихователів, які здійснювали б профілактичний вплив на кожного конкретного підлітка, залучити до участі у запобіганні злочинам серед неповнолітніх громадськість шляхом створення добровільних громадських формувань за місцем проживання, навчання і роботи підлітків, а також органи місцевого самоврядування, трудові колективи підприємств, установ, організацій тощо. Слід відпрацювати чітку взаємодію всіх цих органів у напрямі запобігання злочинності неповнолітніх. У цілому запобіжна діяльність повинна носити системний характер за умови чіткої взаємодії всіх учасників такої діяльності – педагогічного колективу та адміністрації шкіл, ПТУ, технікумів, служб у справах неповнолітніх, органів внутрішніх справ, прокуратури, батьківської

громадськості тощо.

Боятися створення неформальних груп підлітків не слід. Вони їх створювали і будуть створювати. Важливо інше – ці групи не повинні переростати у злочинні. Тому увагу необхідно приділити переорієнтації їх у потрібному напрямку.

Аналіз причин зростання юнацької злочинності свідчить, що послаблення виховної ролі сім'ї, кризовий стан освіти, занепад культури призводять до різкого зменшення, а то й втрати зацікавленості до знань і праці, зростання невпевненості в собі, у майбутньому, виникнення почуття роздратування й агресивності. Звертаючи основну увагу молоді на повагу до закону, почуття непримиренності до зла й насильства, слід перейти від адміністративно-правового впливу до надання педагогічної допомоги.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.В. Пивоваров

А. Новікова

II ф-т, 5 курс, 5 гр.

*Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого*

ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Злочинність неповнолітніх є складовою злочинності взагалі і має свої специфічні риси, що дозволяє розглядати її як самостійний об'єкт кримінологічного вивчення.

Злочинність неповнолітніх відрізняється динамічністю та високим ступенем активності підлітків. Між злочинністю неповнолітніх і дорослих існує тісний зв'язок. Не випадково в літературі зазначається, що злочинність неповнолітніх – це майбутня злочинність. У зв'язку з цим можна говорити, що однією з причин злочинності дорослих є злочинність неповнолітніх, адже злочинність дорослих йде корінням у той час, коли особистість людини тільки формується, виробляються її життєві

орієнтири, коли надзвичайно актуальні проблеми виховання, становлення особистості, спрямованості її поведінки.

Однією з кримінологічних особливостей злочинності неповнолітніх є її відносно плавне зростання протягом тривалого періоду часу. Починаючи з 1991 р. в динаміці злочинності неповнолітніх відбулися суттєві негативні зміни. Так, кількість неповнолітніх, які вчинили злочини в період з 1991 по 1995 рр., збільшилася вже на 43%. За останні десять років темпи росту злочинності неповнолітніх перевищують темпи зростання злочинності дорослих у 2-2,5 рази, а кількість щорічно вчинених неповнолітніми злочинів складає близько 16 тис.

Стан злочинності неповнолітніх багато в чому залежить від стану боротьби з нею і ставлення працівників правоохоронних органів до обліку її проявів. У кримінологічній літературі виокремлюють такі основні типи неповнолітніх злочинців: 1) особи, які в цілому мають позитивну спрямованість і вчинюють злочини через легковажність, невідповідність до правильного виходу зі складної ситуації, а також через випадковий збіг обставин; 2) особи, яких до злочину приводить ситуація, але які характеризуються нестійкою соціальною спрямованістю; 3) особи з негативною спрямованістю, що не досягла рівня усталення, і з передкримінальним досвідом; 4) особи, що характеризуються сформованою антисоціальною спрямованістю і мають кримінальний досвід.

Вивчаючи злочинність неповнолітніх, треба також урахувати, що окремі їх групи мають істотні відмінності. Ось чому дуже різняться злочинність неповнолітніх віком 14-15 і 16-17 років. У структурі злочинності неповнолітніх переважають крадіжки (46%), грабежі (6%), розбійні напади (2%), зухвалі випадки хуліганства (5%), чимало вбивств, тілесних ушкоджень, згвалтувань. Майже 10% злочинів, вчинених неповнолітніми, так чи інакше пов'язані з наркотиками.

Жіноча злочинність неповнолітніх співвідноситься з чоловічою такого ж віку у пропорції 1:15, міська до сільської – 3:1, молодшої вікової групи (14-15 років) до старшої (16-17 років) – 1:3. Зазначимо, що частка осіб чоловічої статі серед неповнолітніх злочинців перевищує її питому вагу серед населення

цієї вікової групи. Частка дівчат-злочинниць навпаки значно менша. Суттєвим є ще й те, що питома вага осіб жіночої статі у злочинності неповнолітніх у 3-4 рази менша порівняно з аналогічними показниками дорослої жіночої злочинності. Таким чином, злочинність неповнолітніх можна визначити як самостійний вид злочинності, що характеризується особливостями кількісних і якісних показників її стану та розвитку, зумовлений насамперед особистістю злочинця, в основі поведінки якої лежать егоцентричні мотиви і нестійка психіка.

Вважаю, корисно було б впровадити роботу громадських вихователів, які здійснювали б профілактичний вплив на кожного конкретного підлітка, широко залучити до участі в запобіганні злочинам серед неповнолітніх громадськість шляхом створення добровільних громадських формувань за місцем проживання, навчання і роботи підлітків. Також доцільно впровадити відновний підхід, а саме медіацію, яка несе в собі виховний момент для неповнолітнього злочинця, що перешкоджає вчиненню ним нових злочинів у подальшому.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

Я. Варєца

Х ф-т, 5 курс, 2 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ВПЛИВ ШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ НА ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Вкрай важливою та складною для суспільства й держави проблемою є запобігання злочинності неповнолітніх. Нинішній стан злочинності неповнолітніх вказує на необхідність активізації роботи із запобігання протиправній поведінці, активного пошуку й реалізації запобіжних заходів, що можуть зменшити рівень злочинності неповнолітніх.

Школа як найближче середовище після сім'ї відіграє

помітну роль у формуванні моральних якостей дитини, пріоритетів, навичок, світогляду, тобто сприяє соціалізації особи. Однак багатьма вченими неодноразово підкреслювався зв'язок між злочинністю неповнолітніх та недоліками у функціонуванні школи.

Розпочинаючи навчання в школі, дитина стає членом шкільної спільноти, опиняється в незвичному для неї середовищі, а школа як один із найважливіших соціальних інститутів може поглиблювати порушення процесу соціалізації або навпаки сприяти йому.

Процес дезадаптації дитини може розпочатися внаслідок того, що вимоги, які ставляться школою, є занадто важкими чи нецікавими, невідповідними розвитку дитини. Шкільна система сьогодення орієнтована на звичайних учнів, відсутній диференційований підхід з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини, рівня її успішності. Учень починає відставати в навчанні, прогулювати уроки, віддалятися від шкільного життя. З'являються комплекси та відхилення в поведінці. Значну роль у цьому відіграють педагоги, які повинні вчасно помітити труднощі та відреагувати на них, адже в подальшому це може позначитися на формуванні світогляду взагалі.

Дитина не повинна опинитися поза межами соціальних інститутів на одинці зі своїми проблемами, це буде лише сприяти деструктивним процесам, викликати невпевненість, озлобленість, агресивність, збільшувати відчуженість від соціуму, деформувати цінності.

Школа має бути не тільки освітнім, а й виховним інститутом, що відповідає вимогам сучасного суспільства. Необхідно забезпечувати більшу гнучкість навчання, індивідуальний підхід до кожного учня з метою уникнення асоціальної поведінки, відсторонення та замкнутості дитини, що негативно позначаються на психологічному розвитку й сприяють викривленню сприйняття дійсності. Непрофесійність педагогів, недосконалість освітніх програм, неналежне функціонування школи можуть деформувати особу й сформувати в неї кримінологічний потенціал.

Запобігання злочинності неповнолітніх буде більш діє-

вим та ефективним, коли воно стане адресним, розрахованим на конкретних осіб, певні умови життя й діяльності. Саме тому підвищення ефективності діяльності із запобігання злочинності неповнолітніх тісно пов'язане з урахуванням причин і комплексу соціальних впливів, які можуть бути виявлені, взяті до уваги і щодо яких мають бути здійснені запобіжні заходи.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Шостко

Т. Багненко

Х ф-т, 5 курс, 3 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ ТА ЗАПОБІГАННЯ ЇЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Запобігання злочинності неповнолітніх в Україні є вкрай важливою та складною для суспільства й держави проблемою. Нинішній стан злочинності неповнолітніх (осіб віком 14-18 років) – це застереження для подальшого соціального розвитку і, водночас, необхідність активізації роботи із запобігання протиправній поведінці, активного пошуку й реалізації таких заходів, завдяки яким можна локалізувати рівень злочинності неповнолітніх.

В останні роки темпи зростання злочинності неповнолітніх призупинилися (у 2008 р. за вчинення злочинів було засуджено 10078 неповнолітніх, що на 19,8 % менше, ніж у 2007 р., та на 21,4 % менше, ніж у 2006 р.). Це здебільшого зумовлюється значним скороченням народжуваності, відсутністю у кримінальній статистиці повних даних щодо фактичного стану злочинності неповнолітніх, зокрема, латентної частини цього соціального явища, а також впливом декриміналізації вітчизняного законодавства, гуманізації покарання та правозастосовної практики. Хоча в цілому досить високими залишаються як коефіцієнт інтенсивності злочинності неповнолітніх у центральних ре-

гіонах та великих містах, так і коефіцієнт злочинної активності неповнолітніх.

Високий рівень злочинності неповнолітніх свідчить про неналежну організацію запобіжної роботи. У сучасній Україні постала нагальна потреба створення системи запобігання на нових засадах, розбудови з цією метою відповідної законодавчої бази та якнайширшого залучення громадськості до цієї діяльності. За цих умов нового змісту набуває запобіжна діяльність спеціальних органів та установ, виникають і поширюються нові форми й методи запобігання злочинності неповнолітніх, що потребують, відповідно, нового наукового осмислення. Підвищення ефективності заходів запобігання злочинності неповнолітніх – одна з найактуальніших проблем у кримінологічній науці та правозастосовчій практиці. Згідно з даними Департаменту інформаційних технологій МВС України за період 2004 - 2008 рр. вона становить близько 5% від загальної структури злочинності.

Дослідження злочинності неповнолітніх, застосування та ефективності заходів запобігання їй вже здійснювалися в межах кримінально-правової та кримінологічної науки. У зарубіжній та вітчизняній кримінології цьому питанню приділяли увагу такі вчені, як Г.А. Аванесов, Ю.М. Антонян, М.М. Бабаєв, Т.С. Барило, І.Г. Богатирьов, М.І. Ветров, В.О. Глушков, В.В. Голіна, В.К. Гришук, І.М. Даньшин, О.М. Джужа, А.І. Долгова, В.П. Ємельянов, В.Д. Єрмаков, А.П. Закалюк, К.Є. Ігошев, І.І. Карпець, О.М. Костенко, В.М. Кудрявцев, Н.Ф. Кузнєцова, В.І. Лановенко, Ф.А. Лопушанський, Г.М. Мінковський, В.В. Панкратов, М.І. Панов, А.А. Примаченок, О.Б. Сахаров, І.О. Топольскова, І.К. Туркевич, Н.С. Юзікова, С.С. Яценко та ін.

Переважає більшість праць, присвячених запобіганню злочинності неповнолітніх, має правозастосовний характер, тобто спрямована, у першу чергу, на розробку пропозицій для більш ефективного застосування кримінального законодавства, а також пов'язана з кримінологічними дослідженнями загальних питань запобігання злочинності неповнолітніх.

Дослідження цих учених мають важливе значення, проте не враховують особливостей регіональної злочинності непо-

внолітніх, а відтак, розробок відповідних заходів щодо запобігання їй.

Вбачається, що запобігання злочинності неповнолітніх буде більш дієвим та ефективним, коли воно стане адресним, розрахованим на конкретних осіб, певні умови життя й діяльності. Саме тому підвищення ефективності діяльності із запобігання злочинності неповнолітніх тісно пов'язане з урахуванням регіональних особливостей, причин і комплексу соціальних впливів, які можуть бути виявлені та взяті до уваги на регіональному рівні і щодо яких мають бути здійснені запобіжні заходи.

Аналіз вітчизняного законодавства, слідчої та судової практики щодо запобігання злочинності неповнолітніх засвідчив, що, незважаючи на значну увагу до питань кримінальної відповідальності, правоохоронні органи все-таки зазнають труднощів при застосуванні запобіжних заходів та запровадженні системи запобігання злочинності неповнолітніх саме на регіональному рівні, що не сприяє стабілізації кримінологічної ситуації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання для вдосконалення чинного законодавства України, а також при розробці регіональних програм запобігання злочинності неповнолітніх та запобігання дитячій безпритульності й бездоглядності, а саме у:

- законотворчій діяльності для вдосконалення чинного законодавства щодо запобігання та протидії злочинності неповнолітніх;
- діяльності суб'єктів запобігання злочинності, зокрема, при впровадженні регіональної системи запобігання злочинності серед неповнолітніх;
- навчальному процесі при викладанні курсу “Кримінологія”, підготовці відповідних підручників і навчальних посібників;
- науково-дослідній роботі при розробці науково-практичних рекомендацій для працівників органів внутрішніх справ та інших суб'єктів профілактики.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, асист. О.В. Ткачова

О. Крисалова

VII ф-т, 5 курс, 2 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Злочинність неповнолітніх має свою специфіку, що зумовлюється соціально-психологічними особливостями цієї категорії. Організація та проведення роботи з профілактики підліткової злочинності повинні спиратися на дві обставини. По-перше, оскільки особистість неповнолітнього перебуває на стадії формування, її злочинні прояви чутливіші до заходів протидії їм, ніж у дорослих злочинців. Звідси, запобіжні заходи краще спрацьовують саме в роботі з першою категорією осіб. По-друге, процес становлення і розвитку особистості неповнолітнього злочинця відбувається здебільшого протягом тривалого часу і має певні закономірності, знання яких дає змогу своєчасно помітити відхилення в моральному формуванні підлітка й запобігти вчиненню ним злочину.

Прийняття Верховною Радою України 24 січня 1995 р. Закону України “Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей” стало, по суті, першою спробою вирішити на законодавчому рівні питання про те, хто буде займатися соціальним захистом і запобіганням правопорушенням серед підлітків в Україні. Здійснення соціального захисту дітей і профілактика серед них правопорушень покладається в межах визначеної компетенції на: спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах сім’ї, дітей та молоді, уповноважений орган влади Автономної Республіки Крим у справах сім’ї, дітей та молоді, служби у справах дітей обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад; кримінальну міліцію у справах дітей органів внутрішніх справ; приймальники-розподільники для дітей органів внутрішніх справ; школи соціальної реабілітації та професійні учи-

лица соціальної реабілітації органів освіти; центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я; спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України. Крім визначення органів, необхідно створити систему підрозділів для ефективної роботи на місцях. Відомо, що ювенальна юстиція існує вже понад 100 років. Піонером у цій справі стали США, де у 1899 р. було створено перший “дитячий суд” у м. Чикаго. У США основою є Федеральний Закон про ювенальну юстицію та запобігання правопорушенням неповнолітніх (1974), у Великій Британії – низка законів про дітей і молодь (впроваджуються з 1908 р.), у Польщі – Закон про процедуру розгляду справ неповнолітніх (1982), у Канаді – Закон про кримінальну юстицію щодо неповнолітніх (1 квітня 2003р.). У Російській Федерації розробляється система ювенальної юстиції, уже підготовлено її концепцію та проект Федерального Закону “Основи законодавства про ювенальну юстицію Російської Федерації”. У Нідерландській системі ювенальної юстиції, хоча в ній немає відповідних законодавчих актів, ключовими елементами виступають: ювенальний суддя, ювенальний прокурор, ювенальний адвокат тощо. В Україні створення спеціалізованої системи, яка захищала б права дитини, є вкрай необхідним заходом. Досвід свідчить, що соціальна реабілітація дітей, котрі вступили у конфлікт із законом, виступає ефективним соціальним механізмом, який дає змогу відновити фізичний, психологічний та соціальний статус дитини при значній економії коштів на це. Зважаючи на складність демографічної ситуації в Україні, тенденцію до зростання рівня дитячої злочинності та необхідність покращення стану справ у цій сфері, соціальна реабілітація дітей зазначеної категорії сприятиме відновленню їх повноцінного соціального статусу, що зрештою дасть змогу зменшити соціальну напруженість у суспільстві та покращити здоров'я нації.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Шостко

ПРИЧИНИ Й УМОВИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

В останні роки склалася стійка думка про те, що головною причиною злочинності неповнолітніх та її стрімкого зростання є різке погіршення економічної ситуації, посилення напруженість у суспільстві. Усе це найбільше позначається на підлітках, бо у всі часи неповнолітні були і залишаються найбільш “вразливою” частиною суспільства.

Не маючи можливості законним шляхом задовольняти свої потреби, багато підлітків починає “робити гроші” і добувати необхідні речі та продукти в міру своїх сил і можливостей, часто шляхом вчинення злочинів таких, як рекет, незаконний бізнес, розбій, крадіжки тощо.

Однією зі специфічних причин злочинності неповнолітніх на сучасному етапі життя суспільства є катастрофічне становище з організацією дозвілля дітей і підлітків за місцем проживання. Багато дитячих установ, організацій припинило своє існування.

Триває процес руйнування системи оздоровлення та літньої зайнятості. Багато оздоровчих комплексів для дітей і підлітків закрито, а через високу вартість путівок діти з неповних малозабезпечених сімей незавжди можуть потрапити до таборів, які лишилися.

Загострення проблем сімейного неблагополуччя на загальному тлі зубожіння і постійної нестачі найнеобхіднішого, моральна і соціальна деградація, яка відбувається в сім'ях, призводять до вкрай негативних наслідків. Серед неповнолітніх із неблагополучних сімей показник злочинності особливо високий. В основному в цих сім'ях процвітають пияцтво, наркоманія, проституція, відсутні будь-які моральні устої, елементарна культура. Психічні розлади дітей багато в чому є результатом і спадщиною відповідної поведінки і життя їх батьків-алкого-

ліків, наркоманів. У цих сім'ях процвітає насильство по відношенню один до одного і до своїх дітей. І як прямий наслідок цього, стрімке зростання украй небезпечних насильницьких злочинів, вчинених підлітками і навіть дітьми. Жорстокість породжує жорстокість.

Через ненормальні стосунки в сім'ї тисячі дітей щорічно йдуть із дому, залишають дитячі школи-інтернати. Тікаючи від батьків, неповнолітні шукають підтримки в середовищі собі подібних. Їх накриває хвиля “дорослого” життя: секс, наркотики. У деяких країнах ці явища вважаються прямими причинами злочинності неповнолітніх.

До умов, що сприяють злочинній поведінці неповнолітніх, відносять і недоліки в діяльності органів, які мають вести боротьбу зі злочинністю неповнолітніх. У даний час спостерігається фактична бездіяльність суспільно-державних структур, покликаних здійснювати виховну та профілактичну роботу з підлітками. Повсюдно відсутні комісії у справах неповнолітніх, припинило існування багато громадських організацій, що ведуть профілактичну роботу з дітьми та підлітками. Суттєві недоліки наявні в діяльності правоохоронних органів, у тому числі органів внутрішніх справ.

Злочинність неповнолітніх має високу латентність, і деякі дослідження показують, що ще до першого засудження підлітки встигають вчинити кілька злочинів. Це створює атмосферу безкарності.

Отже, з метою запобігання злочинній поведінці підлітків перш за все необхідно створити умови для нормального і повноцінного розвитку сім'ї, в якій виховується дитина, по-друге, слід реформувати систему освіти у такому напрямку, який давав би кожній дитині можливість самореалізуватися у будь-якій сфері, у якій вона має здібності. По-третє, школа повинна виконувати не лише освітню, а й виховну роль. По-четверте, має бути розроблена ефективна система заходів запобігання злочинності органами внутрішніх справ щодо неповнолітніх, які вчиняють злочини.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Юрченко

О. Винник

IV ф-т, 5 курс, 8 гр.

*Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Віктимологічна профілактика серед неповнолітніх – це здійснення державними органами, громадськими об'єднаннями та окремими громадянами заходів, що мають своєю спеціальною метою запобігання злочинам шляхом недопущення реалізації віктимних властивостей неповнолітніх осіб.

Основним чинником віктимності неповнолітніх є їх вік, зумовлений незавершеністю формування особи в біологічному та соціальному плані. Цій категорії властиві недосконалість захисних механізмів психіки і неадекватне ставлення до самих себе та оточуючих.

Своїм способом життя неповнолітні свідомо чи несвідомо здатні не лише спровокувати злочинне посягання проти себе, а й навіть полегшити його вчинення.

Формування віктимності у неповнолітніх визначається також сукупністю таких соціально-психологічних чинників, як неповна родина, низький матеріальний рівень життя, брутальність, ворожість, автономність, директивність і непослідовність батьків, відсутність психологічного контакту та обмеженість у прояві щирoserдної теплоти до дітей та ін.

Чим гірший рівень виховання, тим помітнішою стає соціальна боязкість та залежність від обставин таких осіб. Непослідовність виховної тактики формує у дітей емоційно-вольове неблагополуччя.

Віктимологічна профілактика серед неповнолітніх повинна включати насамперед заходи не правового, а педагогічного та психологічного характеру. Велику увагу треба приділяти аналізу атмосфери у сім'ї, вихованню та й рівню соціалізації неповнолітніх у цілому.

Батьки і педагоги мають реалізовувати основні заходи з

метою зниження рівня віктимності своїх дітей. У першу чергу вони зобов'язані забезпечити нормальний розвиток дитини для раннього виявлення фізичних чи психічних вад, правильне загальне виховання та формування культури міжособистісного спілкування.

Необхідно пропагувати правові знання через ознайомлення читачької та глядацької аудиторії з основними правами та обов'язками громадян, пояснювати такі кримінально-правові поняття, як крайня необхідність, необхідна оборона, затримання злочинця тощо.

Потрібно налагодити активну агітаційно-роз'яснювальну роботу, зміст якої повинні складати наступні положення:

- виявлення стандартних віктимологічних ситуацій;
- розробка пропозицій щодо їх уникнення;
- вироблення лінії поведінки підлітка, яка унеможливила б чи мінімізувала прояв його віктимних властивостей.

Важливим напрямком віктимологічної профілактики серед неповнолітніх є розробка психолого-правової профілактичної програми та її використання в навчально-виховних закладах для превентивної роботи з батьками та неповнолітніми.

Значний вплив на неповнолітніх може мати висвітлення в засобах масової інформації антисуспільної діяльності неформальних підліткових угруповувань та пропаганда альтернативних їм організацій.

Потрібно привертати увагу до питань, пов'язаних з винністю самого потерпілого, тобто такою поведінкою особи, коли вона створює умови для вчинення злочину. Необхідно роз'яснювати батькам, що їх особистий приклад та віктимологічна самопрофілактика є дієвою “школою виживання” для дітей.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, асист. М.Г. Колодяжний

Н. Астапчик

IV ф-т, 5 курс, 6 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ

Для юридичної психології, зокрема кримінальної, суб'єкт злочину – це завжди особистість. Вступаючи у взаємодію з матеріальним і соціальним середовищем, під його впливом людина засвоює норми поведінки, моральні та правові поняття, соціальні та культурні цінності; відбуваються постійні зміни в потребах, інтересах, прагненнях. На процес формування особистості суттєво впливає спосіб життя відповідних соціальних прошарків, соціальних груп, суспільства у цілому. Поняття “спосіб життя” складається з: 1) матеріального середовища; 2) системи суспільних відносин і зв'язків; 3) соціально-психологічної атмосфери, що сприяє виникненню та закріпленню позитивних чи негативних рис особистості та відповідних форм поведінки. Дефектність навіть одного з чинників створює передумови формування антисуспільної спрямованості.

У психології особи злочинця деякі науковці розрізняють певного роду дефекти: 1) дефекти індивідуальної правосвідомості; 2) патологія сфери потреб особи; 3) дефекти в особистісних установках; 4) дефекти психічного розвитку.

Людина – не пасивний об'єкт, що лише сприймає вплив оточення, вона активно взаємодіє з середовищем, формуючи в певних межах умови свого життя, свою особистість. Ця активність виявляється передусім у соціальних ролях особистості. Соціальна роль – це реальна суспільна функція людини, зумовлена її становищем у системі суспільних відносин, приналежністю до соціальної групи, взаєминами з іншими людьми та соціальними інститутами в різних сферах суспільного життя. Кожна спільнота (сім'я, група, суспільство) встановлює для ролі певний норматив поведінки, якої чекають від суб'єкта. Збіг нормативу поведінки, санкціонованого суспільством, і реальної пове-

дінки характерній для законослухняних особистостей. Небажання чи нездатність дотримуватися нормативів призводить до морального конфлікту чи правопорушення, причому причина цього може критися як в специфіці особистості, так і в самому суспільстві. Будучи знехтуваною позитивно орієнтованою соціальною групою, особа стає членом неформальної соціальної групи, суспільна спрямованість якої може варіювати у досить широких межах.

У структурі особистості злочинця неабиякий інтерес викликають психічні властивості, які дають найбільш повне уявлення про глибинні процеси, що безпосередньо визначають її поведінку, і серед них провідним виступає соціальна спрямованість особистості. Ядром її є мотиви. Також у злочинній поведінці істотну роль відіграє такий компонент спрямованості особистості, як соціальна установка. Чимало досліджень, заснованих на загальнопсихологічному понятті соціальної установки, ввели в науковий обіг поняття антисуспільної установки як одного з чинників, що визначає злочинну поведінку. Для багатьох правопорушників характерна особистісна установка на злочинну діяльність, що зумовлює вчинення правопорушниками діянь, як правило, агресивного, насильницького спрямування. Для того, щоб правильно кваліфікувати злочин, зробити вибір найбільш підходящих психологічних прийомів впливу на злочинця в процесі проведення слідчих дій та успішно виявити причини й умови злочину, юридичні працівники мають вивчати психологічні особливості злочинця.

Отже, психологічне вивчення особистості злочинця включає в себе дослідження її внутрішнього світу, потреб, інтересів, мотивів, які визначають вчинки і дії людини, емоційної і вольової сфери, індивідуальних особливостей мислення, пам'яті, сприйняття, уяви та інших психічних явищ.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Юрченко

Д. Козаченко
IV ф-т, 5 курс, 13 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Відповідно до п.1 ст. 22 Кримінального кодексу України (далі – КК України), кримінальній відповідальності підлягають особи, яким на момент вчинення злочину виповнилося 16 років. У п.2 даної статті передбачено, що особи, які вчинили злочин у віці від 14 до 16 років, підлягають кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених КК України. Таким чином, злочинність неповнолітніх – це сукупність злочинів і осіб, у віці від 14 до 18 років.

За статистичними даними МВС неповнолітні в 2009-2010 навчальному році вчинили на 20,6% злочинів більше, ніж у минулому навчальному році. Найтривожніша ситуація у Донецькій, Запорізькій, Сумській областях та АР Крим.

Зросла на 29% кількість злочинів, учинених неповнолітніми повторно.

У складі груп неповнолітні вчинили на 22,2% злочинів більше. Найтривожніша ситуація в Донецькій, Одеській та Харківській областях. У цілому частка злочинів цього типу складає майже 40% від загальної кількості злочинів, вчинених підлітками в минулому навчальному році. Такий стан справ став наслідком недостатньої роботи з формування правосвідомості учнів.

Кількість неповнолітніх, які вчинили злочини, збільшилася на 17,3%. Зростання цього показника відбулося в усіх регіонах України, крім Львівської обл. та м. Києва. Найбільше кількість неповнолітніх злочинців зросла в Миколаївській (на 53,5%), Хмельницькій (на 42,9%), Харківській (на 38,2%), Чернівецькій (37,6%) областях.

Чинниками, що зумовлюють злочинну поведінку непов-

нолітніх, є:

- 1) негативний вплив сім'ї;
- 2) незайнятість суспільною працею;
- 3) недоліки у шкільному вихованні;
- 4) негативний вплив мікросередовища;
- 5) недостатня увага держави і громадськості до про-

блем неповнолітніх;

6) негативний вплив ЗМІ, пропаганда насильства, наркоманії, алкоголю, проституції, легкого життя, збоченого сексу;

- 7) бездоглядність.

Останнє, як правило, властиве сім'ям, що ведуть аморальний спосіб життя. Бездоглядними вважаються неповнолітні, які не забезпечені належним наглядом за їх поведінкою та способом життя з боку батьків та осіб, що їх замінюють, у зв'язку з їх аморальною поведінкою, невиконаннями зобов'язань щодо виховання дитини, а також відсутність нагляду з боку держави.

Вивчення випадків бездоглядності дітей допоможе виявити найбільш уразливі місця у виховній роботі з підлітками, дозволить зробити обґрунтовані висновки про інші умови, що негативно впливають на підлітків. Такими умовами є недоліки виховної діяльності у школах, відсутність роботи з так званими "важкими підлітками".

Дуже впливає на злочинність серед неповнолітніх формування почуття безкарності, цьому сприяє те, що деякі злочини розкриваються із запізненням, незважаючи на неодноразовість вчинення.

Злочинності неповнолітніх можна запобігти шляхом посилення контролю з боку держави (міліції, соціальних служб), педагогічного впливу та небайдужістю з боку громадськості.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, асист. О.В. Ткачова

І. Зливко

IV ф-т, 5 курс, 1 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Злочинність неповнолітніх має свою специфіку, що зумовлюється соціально-психологічними особливостями цієї категорії осіб та їх статусом у суспільстві. Підлітки більше ніж інші вікові групи населення страждають від нестабільної соціальної, економічної і моральної обстановки. Сучасний підліток живе у світі, складному за своїм змістом і тенденціями соціалізації. На нього впливають: економічні і екологічні кризи, які вразили наше суспільство, що викликає в дітей почуття безнадійності і роздратування; темп і ритм техніко-технологічних перетворень, які ставлять до підлітків нові вимоги; перенасиченість різною інформацією, що впливає на дитину, яка ще не виробила чіткої життєвої позиції. У підлітків бурхливо розвивається почуття протесту, відбувається втрата загальносоціальної зацікавленості, що призводить до егоїзму.

Прагнення самореалізації і самоутвердження підлітків може виражатися в деструктивних формах поведінки, а іноді в злочинах. Психічними особливостями підліткового віку є підвищена конформність, навіюваність, групова залежність, демонстративна незалежність від старших, бравада, недостатній соціальний контроль за власною поведінкою, завищене наслідування кумирам та обмеженість життєвого досвіду і знань, конфліктність у стосунках з дорослими, потреба в самостверженні, чутливе реагування на думку ровесників.

Причини злочинної поведінки неповнолітніх можна охарактеризувати через недоліки суспільства, обумовлені гострими соціальними проблемами. Перш за все, це ріст сімейного неблагополуччя. Багато людей хворіє на алкоголізм, наркоманію; тисячі підлітків щорічно залишаються без батьківської турботи; збільшується кількість батьків, яких позбавляють батьківських прав, обмежують у дієздатності; високим є рівень

розірвання шлюбів; несприятливий моральний клімат у родині тощо.

Сімейні незгоди, недогляд батьків, не заповнене цікавими справами дозвілля підлітків, низький рівень роботи виховних закладів знижує вихованість та освіченість неповнолітніх, що призводить до заповнення прогалін особливим “виховним середовищем” – вулицею, яка стимулює відкриту жорстокість, аморальність, цинізм неповнолітніх.

Серед неповнолітніх росте кількість алкогольної залежності та наркоманії, що веде до панування у підлітків розчарування, безвиході, моральної втоми, депресії. У свою чергу це стає причиною вчинення злочинів.

Одним із чинників, що сприяє злочинності неповнолітніх, є також негативний вплив засобів масової інформації, зокрема телебачення. Складовою негативного впливу ЗМІ на протиправну поведінку неповнолітніх виступає значний відсоток трансляції інформаційної продукції з елементами насильства та агресії, безконтрольність доступу неповнолітніх до такої інформаційної продукції, недостатня увага до цієї проблеми з боку батьків, педагогів, працівників органів і служб у справах дітей, кримінальної міліції у справах дітей органів внутрішніх справ, органів досудового слідства й судів тощо.

Разом із тим залучення ЗМІ до запобігання злочинності серед неповнолітніх є одним із найбільш перспективних напрямків, враховуючи специфічність і масштаби їх впливу на неповнолітніх. При цьому запобіжні заходи повинні охоплювати всі боки проблеми, а саме залучення ЗМІ до пропаганди здорового способу життя, поваги до загальнолюдських цінностей, а також підвищення рівня правової культури (започаткування циклу теле- та радіопередач з цієї проблеми, розширення інформаційного висвітлення її у пресі, розробка відповідних методичних рекомендацій); переорієнтація ЗМІ, і в першу чергу телебачення, з акцентування на продукції, що містить елементи агресії та насильства, на пропагування кращих зразків національно-культурного і мистецького здобутку.

Робота по викоріненню злочинності неповнолітніх полягає в якісній боротьбі з нею всіх суб'єктів запобігання злочи-

нам та підвищення рівня суспільних інститутів, які впливають на розвиток неповнолітньої особи.

Науковий керівник – д-р юрид. наук, проф. В.В. Голіна

В. Лещишина

ІПКОП, 5 курс, 8 гр.

*Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого*

ПРИЧИНЫ И УСЛОВИЯ ПРЕСТУПНОСТИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

На протяжении длительного времени особую тревогу общественности вызывает рост преступности несовершеннолетних, что расценивается как национальная трагедия. Действия несовершеннолетних правонарушителей отличаются все большей жестокостью, неприкрытым цинизмом. Подростки принимают участие в групповых преступлениях, часто с использованием огнестрельного оружия, торгуют наркотиками, занимаются мошенничеством и вымогательством в своей же среде.

Что же толкает подростков на совершение преступления? Несовершеннолетние чаще всего совершают преступления вследствие таких причин: влияние отрицательного примера родителей и других членов семьи (30-40% преступлений); подстрекательство со стороны взрослых преступников (30% случаев); отсутствие у родителей возможности материально обеспечивать необходимые потребности детей; длительное отсутствие определенных занятий, работы, учебы; пропаганда в средствах массовой информации (далее – СМИ) и литературе стандартов антиобщественного поведения (культ насилия, жестокости, наркотиков, порнографии).

В последние годы сложилось устойчивое мнение о том, что главной причиной преступности несовершеннолетних и ее стремительного роста является резкое ухудшение экономической ситуации и возросшая напряженность в обществе.

Не имея возможности законным путем удовлетворять свои потребности, многие подростки начинают “делать деньги” и добывать необходимые вещи и продукты в меру своих сил и возможностей, зачастую путем совершения преступления. Несовершеннолетние активно участвуют в рэкрете, незаконном бизнесе и других видах преступной деятельности.

Обострение проблем семейного неблагополучия на общем фоне нищеты и постоянной нужды, моральная и социальная деградация приводят к крайне негативным последствиям. Среди несовершеннолетних из неблагополучных семей интенсивность преступности особенно высока. Как правило, в этих семьях процветают пьянство, наркомания, проституция, отсутствуют какие-либо нравственные устои, элементарная культура. Психические расстройства детей во многом являются результатом и наследием соответствующего поведения и жизни их родителей-алкоголиков, наркоманов.

Одним из специфических условий преступности несовершеннолетних на современном этапе жизни общества является катастрофическое положение с организацией досуга детей и подростков по месту жительства. Многие детские учреждения, организации прекратили свое существование, а помещения, принадлежавшие им, переданы в аренду коммерческим структурам.

К условиям, способствующим преступному поведению несовершеннолетних, относятся и недостатки в деятельности органов, на которые возложена борьба с преступностью несовершеннолетних. В настоящее время наблюдается фактическое бездействие общественно-государственных структур, призванных вести воспитательную и профилактическую работу с подростками.

Рост преступности среди подростков также обусловлен негативным воздействием СМИ. На прилавках магазинов можно наблюдать огромное количество книг, газет и журналов, повествующих о жизни в уголовной среде. По телевизору и в кинотеатрах транслируют фильмы порнографического содержания. С экранов телевизоров исполняют “блатные” песни знаменитые певцы и группы. На радио есть даже целые каналы такой

направленности. Все это негативно сказывается на воспитании молодого поколения.

Для криминологии важность изучения преступности несовершеннолетних обуславливается тем, что она является резервом всей преступности. Установлено, что чем в более раннем возрасте человек совершил преступление, тем выше вероятность того, что он совершит новое преступление.

Сегодня, как никогда, перед нашим обществом встал вопрос будущего нашего государства. А будущее – это подрастающее поколение, которое должно быть просто культурным, а не криминально-субкультурным.

Научный руководитель – канд. юрид. наук, доц. В.В. Пивоваров

В. Журавель

IV ф-т, 5 курс, 12 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Певне явище виникає тоді, коли визріли відповідні передумови, а існує, оскільки наявні певні умови. Характерною особливістю умов як моменту процесу детермінації є те, що вони самі собою не можуть перетворитися на нову дійсність, але роблять її можливою. Детермінантами кожного злочину виступають, з одного боку, особисті властивості конкретного індивіда (його потреби, погляди, інтереси), а з іншого – сукупність зовнішніх обставин, що зумовлюють рішення вчинити злочин.

Особливе місце серед осіб, які вчиняють злочини, займають неповнолітні, у яких на біологічному рівні відбувається глобальна перебудова організму.

У соціальному плані першопричинами протиправної поведінки виступають не дефекти правосвідомості, а реальні життєві умови, які ці дефекти породжують, оскільки свідомість

регулює поведінку людини. Однак під впливом умов життєдіяльності індивіда формується сама свідомість. У центрі суспільної свідомості правової держави знаходиться не каральна функція права, не кримінально-правова галузь, а основи громадянського правового регулювання.

Теоретичні засади дослідження протиправної поведінки неповнолітніх були закладені в роботах Ю.М. Антоняна, Ю.Д. Блувштейна, Т.С. Барило, М.І. Ветрова, А.І. Долгової, А.П. Закалюка, А.Ф. Зелінського, К.Є. Ігошева, І.П. Лановенка, Ф.А. Лопушанського, С.Я. Лихової, А.Й. Міллера, Г.М. Міньковського, П.П. Михайленка, О.Я. Светлова, А.П. Тузова та ін.

Причини й умови вчинення злочинів неповнолітніми загалом такі самі, що й зумовлюють злочинність дорослих. Це такі самі негативні явища і процеси, що відбуваються в суспільстві. Однак з урахуванням особи неповнолітнього вони мають певну специфіку, що пов'язана з особливостями соціально негативних потреб та інтересів неповнолітніх правопорушників.

У більшості випадків переважає мотивація самоствердження в групі, псевдотовариськість, псевдоромантизм. Кожне третє звалтування, вчинене неповнолітніми, відбувалося в обстановці групових п'янок, у яких брали участь і самі потерпілі. Дорослі покликані допомагати молоді розвиватися в позитивному напрямі, блокуючи напрямки, що мають яскраво виражений негативний характер. Це означає, що потрібен послідовний процес виховання підлітка в сім'ї, школі, на виробництві. На жаль, цей процес відбувається не завжди. А якщо на неповнолітнього здійснюється явно негативний вплив або його ігнорують як особистість, психологічні якості його як особи набирають антисоціальної спрямованості.

В американській психології і кримінології вищеокреслені проблеми досліджуються починаючи з 30-х р. ХХ ст. Американський вчений Дж. Баулбі вважається засновником теорії "патології раннього дитинства". Нині загально визнано, що стосунки між дитиною і батьками є, по суті, найважливішим і чи не єдиним у багатьох випадках джерелом розвитку патології характеру, яка здебільшого не змінюється, а тільки виявляється у процесі впливу на особу навколишнього середовища.

Видатний американський психолог Л. Берковиць зауважує: якщо бажання підлітка блокуються вчителем, хазяїном, представником влади, то ворожість, що виникає як наслідок фрустрації (психічного стресу), спрямовується переважно саме на цих осіб. Якщо ж фрустрація виникає з вини батьків, то виникає почуття ворожості, яке поширюється не тільки на батьків, а й на інших людей. У такому разі для неповнолітнього всі оточуючі є фрустраторами, і нікому з них він не довіряє.

Багато процесів, які нині відбуваються у суспільстві і впливають на зростання злочинності, взагалі не досліджено. Потребують теоретичного і практичного розроблення причини і умови злочинності неповнолітніх, співвідношення біологічного і соціального у формуванні антисуспільної установки у свідомості неповнолітніх на основі подій і процесів, які реально відбуваються в нашій країні.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

В. Лапа

ІПКООП, 5 курс, 4 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Злочинність неповнолітніх – це багатогранний феномен, який важко досліджується і потребує величезної уваги дослідників.

Останнім часом у суспільстві відбулися і тривають глибокі зміни, які тим чи іншим чином впливають на криміногенну обстановку. Особливо це стосується причин та умов злочинності неповнолітніх. Незважаючи на те, що особливістю динаміки неповнолітніх у період 2005-2008 рр. є її зниження (за даними Міністерства внутрішніх справ) з 22 767 (9,6 %) у 2005 р. до 13 541 (6,5 %) у 2008 р., у структурі загальної злочинності пи-

тання злочинності неповнолітніх сьогодні залишається актуальним. Кількісні показники стану злочинності неповнолітніх призвели до її якісної (структурної) зміни – до збільшення тяжких та особливо тяжких корисливих і корисливо-насильницьких злочинів.

Детермінанти визначають, чому відповідний процес відбувся саме таким чином, а не інакше, чому виникло саме дане явище, які умови передували його виникненню.

Причини та умови злочинності неповнолітніх поділяють на дві групи, що охоплюють протиріччя соціального та економічного стану суспільства.

Протягом останнього десятиріччя в Україні відбулося значне загострення соціально-економічних протиріч, що, безумовно, негативно впливає на формування неповнолітніх. До них можна віднести: значне соціальне розшарування населення за рівнем матеріального забезпечення; порушення принципів справедливості в оплаті праці, споживання, розподілу матеріальних благ; істотні відмінності в характері та змісті навчання, виховання та праці окремих груп дітей та підлітків, які залежать від сьогодишнього статусу та матеріального становища батьків; процеси, пов'язані зі зменшенням позитивної соціальної ролі сім'ї, що супроводжуються суттєвими змінами у традиційному ставленні до виховання неповнолітніх; протиріччя між суб'єктивним бажанням неповнолітніх до певної матеріальної самостійності та об'єктивним звуженням її меж окремими інститутами соціалізації, насамперед можливостями сім'ї; протиріччя між духовними і матеріальними потребами неповнолітніх та реальними можливостями їх задоволення.

У сучасних умовах на формування мотивації протиправної поведінки неповнолітніх значний вплив можуть здійснювати також засоби масової інформації, в яких нерідко пропагуються стандарти поведінки, що несумісні з ціннісними орієнтирами нашого суспільства, зокрема, культ сили та жорстокості.

Чинники, які можуть впливати на злочинність узагалі і неповнолітніх зокрема, потенційно притаманні будь-якій суспільній системі. Проте вони стають кримінологічно значимими в умовах кризового економічного стану держави та неефективної

протидії злочинності із боку влади.

Одним із таких чинників в Україні є непередбачуване і фактично неконтрольоване зростання кількості молодих людей, які не беруть участі у трудовому процесі, не виконують своїх суспільно необхідних функцій, не мають чітко визначеного соціального статусу та необхідних фінансових джерел для задоволення потреб особистої життєдіяльності. Молодь є чи не найвразливішою щодо ризику безробіття соціально-демографічною групою.

Підсумовуючи вищезазначене, слід сказати, що виявлення причин та умов злочинності неповнолітніх має особливе значення в період загострення соціально-економічної кризи. Їх дослідженню треба приділяти більше уваги для того, щоб сприяти удосконаленню заходів запобігання та зниженню рівня злочинності неповнолітніх.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Б.М. Головкін

К. Васалатій

Х ф-т, 5 курс, 2 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ – ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Для кримінологічної науки актуальною проблемою є злочинність неповнолітніх, котра має свою специфіку та особливості.

За статистичними даними МВС України неповнолітніми або за їх участю у 2004 р. вчинено 30950 злочинів, що на 7,6% менше, ніж у 2003 р. У 2005 р. кількість злочинів, вчинених неповнолітніми, скоротилася на 15,5 % порівняно з 2004 р. У 2006 р. неповнолітніми або за їх участю вчинено 19639 злочинів, у 2007 – 18755, у 2008 – 15707, у 2009 – 15354 злочинів.

Наведені дані свідчать про зниження в Україні злочин-

ності неповнолітніх, але слід враховувати латентність цього виду злочинів. Значна частина злочинів, учинених неповнолітніми, розглядається особами, які їх оточують, як прояв вікової незрілості, неврівноваженості, пустощів та легковажної поведінки (незначні крадіжки у школі, сусідів, хуліганські дії в середовищі підлітків, відбирання грошей, мобільних телефонів у молодших тощо). Тому у багатьох випадках правоохоронним органам невідомо про злочини, що вчиняються неповнолітніми, і це підвищує їх латентність.

Незважаючи на те, що в цілому злочинність неповнолітніх зменшується, спостерігається зростання окремих її видів: крадіжок, грабежів, шахрайств, хуліганств, незаконних заволодінь транспортними засобами. Так, у структурі злочинності неповнолітніх найбільша частка припадає на злочини корисливого спрямування (крадіжки – 35,9%, грабежі – 17,4 %, розбої – 4,2%, шахрайства – 3,4%). Сьогодні поширеним серед молоді є мотив “користь-престиж”. Ідеться про викрадення виробів із золота, коштовних металів, мобільних телефонів. Вказані цінності стали визнаними атрибутами престижності, достатку, авторитету їх власників серед однолітків. Також даниною сучасності став мотив “користь-нужденність”, у зв’язку з чим підлітки із соціально незахищених сімей змушені самостійно вирішувати проблеми харчування, одягу, житла тощо. Фактично кинуті напризволяще батьками й суспільством, вони вчиняють дрібні побутові крадіжки, насамперед, продуктів харчування.

Слід зазначити, що останнім часом злочинність неповнолітніх набуває все більш небезпечних проявів, пов’язаних з організованими формами злочинної поведінки. В основному підлітки вчиняють злочин у групі однолітків, а по окремих видах – спільно з дорослими. Процент таких злочинів більший, ніж серед груп, що складаються лише з дорослих.

Необхідно відмітити, що злочинність неповнолітніх тісно пов’язана зі зміною усталених стереотипів поведінки та ціннісних орієнтирів підлітків. Це, у свою чергу, відображається в тому, що у середовищі неповнолітніх укорінено такі негативні явища, як пияцтво, алкоголізм, наркоманія, проституція і соціальний паразитизм. Отже, так звані фонові явища (пияцтво,

наркоманія, токсикоманія, бродяжництво, проституція, азартні ігри) у більшості випадків існують “поруч” зі злочинністю неповнолітніх.

На сьогодні феномен злочинності неповнолітніх вважають глобальною проблемою, вирішення якої є чи не найважливішим і найболючішим завданням нашого суспільства. Від того, яким виросте майбутнє покоління, які моральні та соціальні цінності йому будуть притаманні, як воно навчиться жити в суспільстві, залежить майбутнє держави, у тому числі кожного з нас.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Шостко

Я. Вороніна

ІПКОП, 5 курс, 12 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

СТИГМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ВИНИКНЕННЯ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ У НЕПОВНОЛІТНІХ

Проблема злочинності неповнолітніх належить до найбільш складних та неоднозначних і потребує негайного вирішення, оскільки має більш інтенсивну негативну динаміку порівняно зі злочинністю в цілому. Дослідженням питань щодо причин і профілактики підліткової злочинності займаються медики, психологи, юристи, соціологи. Чинники і теорії злочинної поведінки можна поділити на три групи: біологічні теорії, психологічні концепції, соціальні причини та соціологічні пояснення відхилень у поведінці неповнолітніх. Серед означених концепцій важливою для запобіжної роботи з підлітками є теорія стигматизації, яка входить до останньої групи.

Стигматизація – негативне виділення суспільством індивіда (або соціальної групи) за якоюсь ознакою з наступним стереотипним набором соціальних реакцій на цього індивіда (або представників соціальної групи). Для стигматизації мають значення не стільки певні характеристики індивіда, скільки іс-

торично усталені в конкретному суспільстві забобони, ідеологеми, які засвоюються в процесі соціального розвитку людей і стають частиною їх світогляду. З точки зору авторів цієї концепції, злочинність – це результат соціальної оцінки поведінки й оголошення окремих її видів злочинними. Окремі вчинки людей стають об'єктом соціального контролю і відповідного реагування. Тим, хто потрапляє в поле зору цього контролю, присвоюється стигма (клеймо, ярлик) злочинця. Таким чином, соціальний контроль породжує стигматизацію, а вона, у свою чергу, призводить до формування у стигматизованих осіб стійкої злочинної поведінки: вони адаптуються до відведеної їм ролі (правопорушника, невинного тощо), стають залежними від впливу інших, наслідком чого є соціальне відчуження й посилення соціальної дезадаптації. Частіше за все до об'єктів даної теорії зараховують підлітків, сім'ї яких називають неблагополучними або “сім'ями ризику”. Психологи стверджують, що у багатьох випадках на злочинну поведінку підлітка впливають очікування найближчого оточення; підлітки відчувають велике бажання відповідати очікуванням колективу, незважаючи на їх характер. На відхилення в поведінці неповнолітнього впливає статус ізгоя в класі, а відчуження від школи відбувається внаслідок дратівливості по відношенню до підлітка з боку соціального оточення, байдужості вчителів, у яких, зазвичай, відсутні елементарні знання про умови і форми прояву педагогічної закладності. Низький статус школяра в класі, постійний тиск ярлика девіанта, неможливість індивідуалізуватися, а потім інтегруватися в класі, незадоволена потреба самостверджуватися в рамках школи ведуть до того, що підліток починає активний пошук інших співтовариств, де він міг би компенсувати особисті невдачі. Членство в підліткових групах, “кодекс честі” яких спирається на домінування групових (нерідко кримінальних) норм над суспільними, стає фундаментом злочинної поведінки підлітка з наступним механізмом відтворення: форми передзлочинної поведінки закріплюються в поведінкові стереотипи, формується асоціальний стиль поведінки, який може перерости в стійкий антисоціальний. Приналежність до такої групи дає підлітку нові способи самоствердження, дозволяє максималізувати

своє “Я” вже не за рахунок соціально позитивних, а за рахунок соціально негативних рис і дій.

Отже, розуміння теорії стигматизації, яка розкриває механізм впливу навішуваних соціумом ярликів, загальних упереджень та дискримінації на формування моделей поведінки такої вразливої категорії суспільства, як підлітки, є однією з головних складових запобігання злочинній поведінці неповнолітніх.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.В. Пивоваров

О. Ярова

IV ф-т, 5 курс, 18 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА РІВЕНЬ ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Запобігання злочинності в середовищі неповнолітніх є однією з головних проблем кримінологічної науки. Статистичні дані вказують на високий рівень криміналізації у дитячому середовищі. Аналіз причин та умов, що породжують протиправну поведінку неповнолітніх, показує, що поряд з іншими чинниками (кризою моралі, економічною нестабільністю, негативним впливом на неповнолітніх мікросередовища тощо) актуальності набуває така складова, як засоби масової інформації (ЗМІ). У наш час ЗМІ мають великий вплив на суспільну свідомість. Через свою здатність швидко охоплювати широке коло слухачів, глядачів, читачів ЗМІ здатні перетворити всю систему духовного виробництва. Орієнтуючись на позасвідому сферу особистості, приховані інстинкти, інформація різних типів, фільми і реклама чинять тиск на психіку людини. Особливо під цей вплив підпадає молодь. По-перше, у пошуках науково-популярної інформації вона частіше за дорослих звертається до Інтернету, журналів. По-друге, молодь більш емоційно вразлива, сприйнятлива. По-третє, вона більше часу, ніж

дорослі, проводить біля телевізорів та в Інтернеті. Нині громадськість та науковці все більше відзначають посилення негативного впливу на дітей ЗМІ (і в першу чергу Інтернету та телебачення). Найбільш потужний вплив на молодь чинить телебачення. Телевізор стає для дитини чи підлітка основним джерелом інформації. За даними дослідників (І. Черезова, Д. Салюка), вітчизняний підліток за середньостатистичними показниками проводить біля телевізора 3-5 год на добу. За даними Американської медичної асоціації, за роки, проведені в школі, середньостатистична дитина бачить по телевізору 8000 убивств та 100 000 актів насильства. Якщо дорослий ще може критично оцінювати всю цю телепродукцію і відмежовувати уявну реальність від дійсності, то дитина часто ці телевізійні схеми сприймає як план для реалізації в реальному житті, як наслідок, у неї поступово формується кримінальний стиль мислення. Таким чином, у дітей складається таке уявлення, що, якщо ти не можеш досягнути того, чого прагнеш, законними методами, то не страшно в чомусь переступити межу; якщо ти багатий і сильний – закон для тебе не писаний. Отже, формується уявлення, що основний шлях вирішення більшості проблем – насильницький, та з'являються дуже дивні ідеали для наслідування (позитивний герой бойовика, як правило, стріляє чи вбиває учетверо більше, ніж герой негативний). Дані соціологічного дослідження канд. псих. наук О.Ю. Дроздова (Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України) засвідчують, що 58% молоді прагнуть копіювати поведінку телегероїв, здебільшого з іноземних фільмів, а 37,3% взагалі готові вчинити протиправні дії, наслідуючи їх. Особливо небезпечно показувати фільми зі сценами насилля чи розпусти та агресивні мультфільми маленьким дітям. Вони не можуть ще критично оцінювати побачене і намагаються його реалізувати в житті. Дослідники виявили, що діти, які вчинили злочин, покалічивши інших дітей під час гри, взагалі не розуміють, що таке біль живої істоти та співпереживання, бо вони не можуть поставити себе на місце тієї дитини, якій вони завдали шкоди, оскільки мультфільми демонстрували, як “весело” завдавати болю іншій істоті чи людині. Зокрема, дослідженнями В.І. Ролінського встановлено, що рівень зло-

чинності в тій чи іншій країні зростає через 10-15 років після появи в ній телебачення з елементами насильства та агресії. Інший відомий експерт у галузі інформаційного простору Борис Потятиник наводить факти, які підтверджують рост підліткової злочинності, що відбувався паралельно з “наступом” телебачення. Так, дослідження певних районів у Південній Африці та Канаді, які з політичних чи технічних причин не мали телебачення аж до початку 70-х років ХХ ст., показали, що через 3-8 р. після запровадження телебачення відбулося різке зростання підліткової злочинності (у 2-3 рази) і в цих регіонах. Соціологічне дослідження, проведене у 80-х роках у США серед засуджених злочинців, навело такі дані: 63% засуджених злочинці заявили, що вони вчинили злочини, копіюючи телевізійних героїв, а 22% перейняли із телефільмів “технологію” злочину.

Сьогодні в кожному оселю через телебачення, радіо, Інтернет та інші ЗМІ входять жорстокість, розпуста, насильство. І ці прояви суспільної аморальності все більше і більше поширюються. Діти, намагаючись бути схожими на героїв сучасних фільмів, перестають відрізняти, що насправді добре, а що ні. Наукові дослідження підтверджують вплив телебачення на збільшення рівня злочинності.

Таким чином, необхідне проведення профілактичної роботи щодо мінімізації негативного впливу ЗМІ на дитячу свідомість, а саме: бесід з батьками з метою інформування щодо шкідливості впливу на психіку дітей ЗМІ; освітніх лекцій з цього питання безпосередньо з дітьми; розповсюдження інформаційного матеріалу (буклетів, плакатів); органам внутрішніх справ проводити моніторинг ЗМІ з метою виявлення матеріалів, що містять насильство та жорстокість. Окрім цього необхідно врегулювати на законодавчому рівні питання використання дітьми та молоддю сайтів та чатів у мережі Інтернет, що пропагують насильство, та відповідальності за розміщення реклами чи показу відеофільмів, що містять елементи насильства, жаху і негативно впливають на психіку дітей та молоді. Щоб протидіяти негативному впливу на дітей ЗМІ, необхідно об'єднати зусилля батьків, громадських організацій, відповідних державних структур. Як би держава не забороняла ті чи інші фільми або

сайти з елементами насилля, якщо батьки не будуть приділяти значної уваги своїм дітям, то ніякі заборони не будуть діяти.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, асист. О.В. Ткачова

О. Єршова

IV ф-т, 5 курс, 8 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ВІКТИМНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Із метою об'єктивного дослідження механізму конкретного злочину необхідно вивчати не тільки злочинця, а й жертву злочину. Це зумовлюється тим, що приводом до злочинного посягання й умовою, що полегшує його вчинення, іноді може бути й поведінка потерпілого.

Один із основоположників віктимологічного вчення Л.В. Франк ще на початку 70-х років ХХ ст. зазначав, що дослідження злочинності і боротьба з нею не можливі без віктимологічного аналізу, вивчення жертви злочину і використання в практичних цілях відповідної інформації.

Під віктимністю неповнолітніх необхідно розуміти реалізовану злочинним актом схильність неповнолітнього стати в тій або іншій ситуації жертвою злочину; нездатність неповнолітнього внаслідок комплексу психофізичних ознак уникнути зазіхання, замаху там, де їм можна було б запобігти.

Віктимність визначається сукупністю внутрішніх чинників і складається з інтелектуального і вольового компонентів. Відповідно до результатів досліджень психологів, психіатрів і педіатрів із загальної кількості підлітків від 14 до 18 років нормативам психічного розвитку відповідає 50 %, 35% неповнолітніх відстає у розвитку від вікової норми, а розвиток 15% перевищує її. Однією з головних причин відставання в психічному розвитку неповнолітніх без психопатологічних відхилень

є відсутність або недостатність педагогічного впливу. Так, у підлітків, які рідко або взагалі не ходять до школи, не відбувається достатньо інтенсивного розвитку і перебудови таких важливих психічних функцій, як пам'ять, мислення, що в свою чергу призводить до нездатності повного і правильного сприйняття неповнолітнім небезпечності ситуації. Віктимність зростає в результаті девіантної поведінки неповнолітнього, що може зумовлюватися як психопатологічними, так і соціально-психологічними причинами.

Основним чинником віктимності неповнолітніх є їх вік. Саме він часто зумовлює їх довірливість і наївність, перевагу у психічній діяльності процесів збудження над гальмуванням та, як наслідок, легковажність поведінки. Незавершеність біологічного розвитку особи, що не досягла повноліття, приводить до неможливості чинити опір злочинним посяганням. Ці чинники впливають на збільшення вірогідності стати жертвою злочину представників саме цієї вікової групи.

Величезне значення для запобігання злочинності в цілому є віктимологічний напрямок запобігання вчиненню злочинів, жертвою яких є неповнолітні.

Для зниження рівня віктимності неповнолітніх можна рекомендувати наступні заходи:

1) нагляд батьків, вчителів за нормальним розвитком дитини з метою раннього виявлення фізичних, психологічних вад;

2) закладання батьками, вчителями основ розуміння необхідної лінії поведінки підлітка у разі потрапляння останнього у віктимогенну ситуацію;

3) навчання основам правових знань;

4) налагодження правоохоронними органами активної роз'яснювальної роботи в школах, надання рекомендацій щодо правильної поведінки в стандартних віктимогенних ситуаціях і роз'яснення шляхів уникнення таких ситуацій.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

К. Музикант
ІПКОП, 5 курс, 4 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

“Мудрий законодавець не допустить вчинення злочину, щоб не бути змушеним карати за нього.” Цей загальновідомий вислів ще раз підтверджує переконливо доведену кримінологами тезу про те, що головним напрямом у справі боротьби зі злочинністю взагалі і злочинністю неповнолітніх зокрема є запобіжна діяльність.

Серед суб'єктів профілактики злочинності та злочинів неповнолітніх можна виділити: а) органи державної влади й органи місцевого самоврядування, що забезпечують програмування, планування, правове регулювання та ресурси цієї діяльності, контроль за її здійсненням і результатами; б) інститути соціального виховання: родина, школа, трудовий колектив, установи культури та дозвілля, що здійснюють у взаємодії та в межах компетенції профілактику виникнення викривленої позиції дітей і підлітків, корекцію таких криміногенних чинників, якщо вони можуть бути нейтралізовані за допомогою педагогічних або інших виховних засобів; в) органи захисту й соціальної, психолого-педагогічної, медичної та правової допомоги дітям і підліткам, які перебувають у несприятливих життєвих умовах; г) правоохоронні органи загалом та їх спеціалізовані підрозділи й служби зокрема.

Система запобігання злочинності неповнолітніх повинна складатися з таких заходів:

1) оздоровити середовище та допомогти неповнолітнім, які опинилися в несприятливих умовах життя та виховання, ще до того, як негативний вплив цих умов позначиться на їх поведінці (етап ранньої профілактики);

2) не дати можливості стати на злочинний шлях і забезпечити корекцію осіб зі значним ступенем дезадаптації, що вчиняють правопорушення незлочинного характеру (етап без-

посередньої профілактики);

3) не дати можливість стати на злочинний шлях та створити умови для корекції поведінки осіб, які систематично здійснюють правопорушення, характер й інтенсивність яких вказують на ймовірність учинення злочинів у найближчому майбутньому (етап профілактики дозлочинної поведінки);

4) запобігти рецидивові злочинів підлітків.

Слід звернути увагу на те, що у листі Міністерства освіти і науки України № 1/9-632 від 11.09.2009 р. “Щодо поліпшення превентивного виховання та профілактичної роботи з подолання злочинності серед неповнолітніх” на Міністерство освіти і науки Автономної Республіки Крим, управління освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій покладаються обов’язки:

- щоквартально проводити моніторинг стану злочинності та правопорушень серед неповнолітніх, узагальнювати його результати і розробляти рекомендації щодо поліпшення превентивно-профілактичної роботи із запобігання дитячій злочинності, бездоглядності та безпритульності;

- вжити заходів щодо забезпечення змістовного дозвілля та зайнятості учнівської молоді в позаурочний час шляхом створення умов для здобуття позашкільної освіти, розвитку мережі гуртків у загальноосвітніх навчальних закладах, спортивних секціях;

- систематично проводити спільно з працівниками МВС і соціальних служб акції “Канікули”, “Урок”, “Вокзал” тощо, спрямовані на запобігання злочинності серед неповнолітніх, дитячій бездоглядності та безпритульності.

Керівників же загальноосвітніх та професійно-технічних закладів даний лист зобов’язує:

- сформувані в кожному загальноосвітньому та професійно-технічному навчальному закладі банки даних про учнів, схильних до правопорушень, і організувати їх психолого-педагогічний супровід;

- вжити заходів щодо підвищення рівня психолого-педагогічного діагностування учнів, проведення з ними індиві-

дуальної правовиховної роботи;

- залучати органи громадського самоврядування закладу до проведення превентивно-профілактичних заходів;
- приділити належну увагу просвітницькій роботі серед батьків.

У цілому запобіжні заходи, закріплені в даному листі, мають здійснюватися як на рівні проведення загальноспеціальної, так і на рівні індивідуальної роботи з підлітком, що потребує відповідного впливу. Лише виконання покладених на Міністерство освіти і науки АРК, управління освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, керівників загальноосвітніх та професійно-технічних закладів обов'язків дасть змогу вирішити багато суспільних проблем, і насамперед, забезпечить зниження злочинності в майбутньому та зміцнення правопорядку в державі.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.В. Пивоваров

Д. Федчишин

IV ф-т, 5 курс, 7 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ

Останніми роками в Україні спостерігається деградація чималої частини підростаючого покоління, яке, ще не почавши життя, вчинило злочин, чим позбавило себе перспективи зайняти гідне місце в суспільстві.

Злочинність неповнолітніх – це небезпечне явище, оскільки, по-перше, правопорушення в середовищі неповнолітніх заважають формуванню соціально цінної особистості неповнолітнього; по-друге, змушують суспільство витратити значні трудові ресурси (лише третина неповнолітніх повертається до повноцінного суспільного життя); по-третє, злочинність непов-

нолітніх відіграє не останню роль у формуванні рецидивної злочинності (дві третини рецидивістів свій злочинний шлях почали неповнолітніми). З огляду на це проблема запобігання злочинності неповнолітніх є актуальною.

Під запобіганням злочинності неповнолітніх вчені розуміють діяльність, здійснювану державними органами і службами у справах неповнолітніх, спеціальними закладами для неповнолітніх, спрямовану на виявлення і усунення причин і умов, що сприяють вчиненню неповнолітніми правопорушень, а також позитивний вплив на негативну поведінку окремих неповнолітніх. Воно складається з таких послідовних етапів: 1) профілактика, яка може застосовуватися до всіх неповнолітніх з тим, щоб виховати таку особистість, для якої вчинення злочину було б неприйнятним з огляду на її моральні якості, цінності, переконання, життєві та соціальні установки й орієнтири; 2) відвернення, що переважно здійснюється спеціальними суб'єктами, коли профілактика “не спрацювала” й необхідно вжити заходів з метою недопущення подальшого розвитку протиправної поведінки, коли у особи вже виник умисел на вчинення злочину, виконуються необхідні підготовчі дії до злочину; 3) припинення, коли внаслідок активних дій, насамперед працівників правоохоронних органів, видається за можливе не допустити вчинення закінченого злочину й відвернути, локалізувати можливі злочинні наслідки.

Запобігання злочинності неповнолітніх має свою специфіку. Ці відмінні риси пов'язані передусім з віком злочинців, який визначає соціально-психологічні особливості цієї категорії осіб та їх статус у суспільстві. Організація та проведення роботи із запобігання даному виду злочинності повинні спиратися на дві обставини. По-перше, у силу того, що особистість неповнолітнього перебуває в стадії формування, її злочинні прояви більш чутливі до заходів протидії їм, ніж поведінка дорослих злочинців. Отже, запобіжні заходи краще спрацьовують саме в роботі з першою категорією осіб. По-друге, процес становлення і розвитку особистості неповнолітнього злочинця відбувається здебільшого протягом тривалого часу і має певні закономірнос-

ті, знання яких дає змогу своєчасно помітити відхилення в моральному формуванні підлітка й запобігти вчиненню ним злочину. У зв'язку з цим наведемо такі дані. Результати дослідження учнів загальноосвітніх шкіл, проведеного науково-дослідним центром Національної академії внутрішніх справ України, довели, що вчинення злочинів школярами зумовлювалося попереднім несприятливим розвитком особистості. Переважна більшість з них пройшла стадію “важковиховуваності”, припускалася аморальних вчинків і порушувала громадський порядок. Близько 70,5% учнів із числа обстежених до вчинення правопорушення були схильні до проведення часу без певної мети, 55,1% – до зловживання спиртними напоями, 28,8% – до бродяжництва. За місцем навчання більше половини обстежених були порушниками шкільної дисципліни, кожен четвертий не засвоював програмний матеріал. Прояви неналежної поведінки посилювалися притаманними цим підліткам негативними рисами характеру, такими як грубість, цинізм, жорстокість, агресивність, брехливість. Ці та інші відхилення проявляються в поведінці більшості неповнолітніх, що, урешті-решт, вчиняють злочини, тому їх можна досить легко відстежити й запобігти вчиненню суспільно небезпечного діяння.

Слід відпрацювати чітку взаємодію всіх органів у напрямі запобігання злочинності неповнолітніх. Запобіжна діяльність повинна носити системний характер. Створення надійної та ефективної системи запобігання злочинам серед неповнолітніх дасть змогу вирішити багато суспільних проблем і, насамперед, забезпечить зниження злочинності в майбутньому та зміцнення правопорядку в державі в цілому .

Науковий керівник – д-р юрид. наук, проф. В.В. Голіна

А. Павлюченко
ІПКОП, 5 курс, 6 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Проблема дитячої злочинності стоїть надзвичайно гостро. Нестабільність громадських зв'язків, нестійка економічна ситуація, відсутність чіткої системи загальнонаціональних цінностей в першу чергу відбиваються на дітях, залишають свій, часом невідворотний, відбиток на долі неповнолітніх. Нестабільність сучасного життя в Україні породжує збільшення числа дітей, що знаходяться в дуже важкому становищі.

Як убезпечити дітей від негативного впливу? Яких заходів вжити, щоб допомогти дітям зробити правильний вибір? Частково це можливо за допомогою певних запобіжних заходів, адже запобігання – не тільки ліквідація негативних обставин, а й стимулювання різних позитивних процесів соціального життя суспільства. Звичайно, у випадку із підлітковою злочинністю має бути інший підхід, ніж у випадку з дорослими людьми. Слід враховувати психічні і біологічні особливості підлітка, пов'язані з періодом статевого дозрівання, і, урешті-решт, політика захисту неповнолітніх від кримінального впливу і залучення їх до злочинної діяльності мають відповідати ідеї справедливості, а сам захист мусить біти спрямований на гуманне ставлення до підростаючого покоління. Благополуччя підлітків – це благополуччя суспільства.

Заходи, які мають проводитися для запобігання злочинності неповнолітніх, можна поділити на п'ять груп. При цьому перші дві спрямовані на запобігання первинній злочинності, а останні три – рецидивній.

Перша група заходів – усунення несприятливих умов сімейного виховання дітей. За вибірковими даними приблизно кожна десята сім'я виявилася криміногенно неблагополучною. У 30-40% випадків злочинів, які вчиняють неповнолітні, вста-

новлено наявність прямого негативного впливу з боку батьків та інших старших членів сім'ї (зловживання алкоголем, грубість і жорстокість, дармоїдство тощо). Ці заходи передбачають вплив тільки на батьків або осіб, які їх замінюють. Причому заходи можуть бути як чисто виховними, так і примусовими (наприклад, позбавлення батьківських прав).

Друга група – надання допомоги підліткам, що опинилися в несприятливих умовах життя і виховання, які почали робити вчинки, що свідчать про високий ступінь ймовірності обрання злочинного шляху (втеча з дому та бродяжництво, дрібні крадіжки тощо) у поєднанні з поганим навчанням і дисципліною в школі, непокорою батькам тощо.

Третя група заходів – встановлення підлітків, які вчинили злочини, притягнення їх до відповідальності, судовий розгляд відповідних кримінальних справ, виправлення і перевиховання тих із них, кого не засуджено до позбавлення волі.

Четверта група – виховні та каральні заходи до підлітків, які відбувають покарання у виховних установах, з метою запобігання рецидиву з їх боку.

П'ята група заходів – це заходи по залученню до нормального життя, включенню в трудові та навчальні колективи неповнолітніх, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі.

Статистичні дані свідчать, що зберігається тенденція до зменшення кількості кримінальних справ про злочини, вчинені неповнолітніми чи за їх участю, які перебували на розгляді судів. Так, у 2009 р. їх було майже 11 тис., що на 8,9 % менше порівняно з 2008 р. За вчинення злочинів у неповнолітньому віці засуджено 8,6 тис. таких осіб, що на 15,1 % менше. Їх частка в числі всіх засуджених також зменшилася і становить 5,8 %. Число засуджених до позбавлення волі на певний строк зменшилося на 4,6 % і становить 1,9 тис. неповнолітніх осіб. Хоча з такою тенденцією злочинність неповнолітніх залишиться, але, принаймні, це краще, ніж нічого.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Б.М. Головкін

М. Власенко

IV ф-т, 5 курс, 2 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРИ ЗАПОБІГАННІ ЗЛОЧИНАМ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

На сьогодні одним із наболілих питань є проблема злочинності неповнолітніх. Тому особливої важливості набуває необхідність дослідження причин та умов вчинення злочинів неповнолітніми. У цьому аспекті потрібно звернути увагу на кризові явища в Україні, які зосереджуються в економічній, соціальній, політичній, психологічній, організаційній та інших сферах життя, та простежити їх вплив на свідомість неповнолітніх.

Враховуючи вікові особливості неповнолітніх, негаразди та протиріччя в суспільстві сприймаються ними більш гостро, не завжди критично. Це зумовлює більшу схильність до негативних впливів, що існують у суспільстві, а отже, і до вчинення злочинів. Частіше за все негативні процеси суспільства формують у неповнолітніх антисуспільні погляди, еталони жорстокості, бажання збагатитися за будь-яку ціну тощо. Вони можуть проявлятися і у вигляді складних проблемних ситуацій, в яких може опинитися неповнолітній, невідготовлений до правомірного їх вирішення, що може викликати у нього бажання вчинити злочин.

Окремо слід виділити вплив засобів масової інформації (далі – ЗМІ), зокрема телебачення, на поведінку неповнолітніх. Як правило, зазначене має місце не ізольовано від інших причин та умов. Так, коли підлітки внаслідок неналежного попереднього формування їх особистості вже мають негативні погляди різного спрямування і практично схильні до вчинення злочинів, то негативний вплив ЗМІ може посилити впевненість у можливість і доцільність вчинення злочинів. Непродуманою рекламою алкогольних напоїв, високого життєвого рівня тощо ЗМІ можуть сприяти формуванню у підлітків шкідливих звичок, неспіврозмірності між бажаннями і можливостями їх задоволення, що лежить в основі багатьох злочинів. Негативні вчинки теле-

героїв нерідко слугують прикладами для злочинної поведінки неповнолітніх. Негативний вплив ЗМІ, зокрема телебачення, може формувати схильність особи до насильницьких еталонів статевої поведінки, намагання задовольнити потреби, у тому числі й матеріальні, за рахунок вчинення злочинів. Під такий вплив можуть підпасти і підлітки, що позитивно характеризувалися в цілому. Однак постійне пропагування вказаного через ЗМІ може породити у них бажання вчиняти злочини, тим більше, що ЗМІ, у тому числі і телебачення, сприймаються неповнолітніми як загальносхвальні еталони поведінки. У перелічених вище випадках негативний вплив ЗМІ виступає в якості причини злочинів серед неповнолітніх. В одних випадках такий вплив є причиною формування негативних поглядів підлітків, а в інших він стає зовнішнім поштовхом до злочинної поведінки і взаємодіє з морально-психологічними особливостями неповнолітніх.

Як умова вчинення злочинів неповнолітніми негативна інформація може мати місце в тих випадках, коли підліток з негативними поглядами прийняв рішення про вчинення злочину, а інформація, отримана через ЗМІ, полегшує процес його вчинення чи дає приклади злочинної поведінки або приховування злочинів.

Отже, вектор політики у протидії злочинності неповнолітніх має бути спрямований на обмеження поширення культури жорстокості, грошей, насилля. Фільми, які демонструються в ранковий та денний час, а також реклама не мають демонструвати подібних сцен. Тому, враховуючи нормативно-правову базу щодо діяльності Експертної комісії з питань розповсюдження і демонстрування фільмів при Міністерстві культури і мистецтв України та Систему візуальних позначок класифікації кіно-, відеопродукції залежно від аудиторії, на яку вона розрахована, наголошуємо на існуванні нагальної потреби щодо визначення чітких критеріїв продукції, яку не слід показувати на екрані, особливо у передачах про вчинені злочини, а також заборони показу крупним планом понівечених тіл, документального зображення страт, агонії, катування тощо.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Юрченко

В. Данильченко
ІПКОП, 5 курс, 19 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

ОРГАНІЗОВАНІ ЗЛОЧИННІ УГРУПОВАННЯ: КЛАСИФІКАЦІЯ І ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ

До організованої злочинності втягнені представники всіх соціальних груп, а в організованих злочинних угрупованнях домінує непрацююча молодь. Має місце загрозлива тенденція до контролю організованою злочинністю основних сфер суспільного життя. У той же час зменшення кількості виявлених організованих злочинних груп не може бути оцінено однозначно як реальне зменшення їх кількості.

Чинні статистичні звіти є недостатніми для отримання повних і достовірних даних про організовані злочинні угруповання.

Організовані злочинні угруповання можна класифікувати за такими критеріями: 1) за кримінально-правовими ознаками злочинних угруповань; 2) за характером складу учасників злочинних угруповань; 3) за рівнем наявних корумпованих зв'язків злочинних угруповань; 4) за видом структурованості злочинних угруповань; 5) за етнічною структурою злочинних угруповань; 6) за географією діяльності злочинних угруповань; 7) за характером виникнення злочинних угруповань; 8) за наявністю легального прикриття діяльності злочинних угруповань.

Механізм злочинної діяльності організованого злочинного угруповання можна визначити як спосіб взаємодії злочинного угруповання та середовища, результатом якого є злочинна діяльність угруповання, і включає в себе особливості його функціонування, структуру розподілу ролей та функцій, планування та етапи реалізації його злочинної діяльності, сукупність чинників його зовнішнього та внутрішнього середовища.

Особливості функціонування організованого злочинного угруповання потрібно розглядати через стадії його існуван-

ня: 1) виникнення злочинного угруповання; 2) його розвиток і трансформація; 3) консолідація та усталення злочинного угруповання; 4) експансія та монополізація сфер злочинної діяльності; 5) структуризація (“бюрократизація”) злочинного угруповання; 6) його розпад або подальша трансформація.

Ролі та функції в організованому злочинному угрупованні розподіляються відповідно до характеру злочинної діяльності, обумовленої його конкретною сферою злочинної спеціалізації.

Для послаблення чинника усталення в суспільній свідомості стереотипу соціальної близькості кримінального елемента потрібно передбачити кримінальну відповідальність за ввезення, виготовлення, збут та розповсюдження творів, які пропагують злочинний спосіб життя, злочинні звичаї та традиції.

Під стійкістю злочинного угруповання слід розуміти його здатність до активної протидії заходам правоохоронних та інших державних органів щодо припинення його діяльності або попередження вчинення ним нових злочинів.

Стримуванню протидії злочинним угрупованням, відсутності чітких правових визначень може зарадити лише невідкладна та розумна систематизація законодавства, усунення багатоманітності і суперечливості різного роду підзаконних актів, які слід звести до необхідного мінімуму.

На даний момент виникла потреба в розробці нової методики вивчення організованих злочинних угруповань, зміні чинних та встановленні низки нових кримінально-правових заборон, спрямованих на протидію організованій злочинності, реформуванні системи спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю та законодавчому закріпленні загальнодержавної стратегії протидії організованій злочинності.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Б.М. Головкін

О. Туркова
ПКОП, 5 курс, 11гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Актуальність даної теми насамперед зумовлена тим, що організована злочинність останніми роками являє собою майже основний фактор, що визначає характер кримінальної ситуації в країні. Вона зміцнює позиції та поширює свій вплив на багато сфер діяльності суспільства, активно впроваджується в легальну економіку, а також виявляє прагнення проникнути до владних структур. Злочинне середовище намагається накопичувати ресурсний і функціональний потенціали, посилювати свою організованість від розрізнених бандитських груп до інтелектуально й технічно забезпечених, належно законспірованих злочинних організацій.

Змінюються і пріоритетні напрямки діяльності організованих груп і злочинних організацій, мета яких – отримання значних доходів. Так, якщо традиційними формами надприбутків були заборонені торгівля наркотиками, зброєю, ігорний бізнес і рекет, то зараз організована злочинність зорієнтована переважно на різні сфери економіки, а її діяльність пов'язана з учиненням таких видів злочинів, як розкрадання державного майна у великих та особливо великих розмірах, фінансове шахрайство, протиправні операції з валютними цінностями, хабарництво, ухилення від сплати податків, контрабанда.

Сучасні злочинні співтовариства мають специфічні риси, що визначають їх як об'єкт діяльності спеціальних служб. До них відносяться наступні: високий рівень конспірації; використання прогалин у кримінальному та кримінально-процесуальному праві; реалізація принципу дискретності відповідальності; наявність корумпованих зв'язків в апараті влади й управління, у тому числі в правоохоронних органах; створення структур вну-

трішньої безпеки, часто очолюваних колишніми співробітниками правоохоронних органів; проникнення в засоби масової інформації з метою створення позитивної думки про себе і свою ідеологію тощо.

Сучасні кризові умови створили надзвичайно сприятливе середовище для активізації кримінально-тіньової діяльності. Організована злочинність формує не тільки “паралельну” економіку, а й відповідні владні кримінальні структури, які все більше загрожують існуванню самої держави. А тому сьогодні необхідне вжиття комплексних, науково обґрунтованих і зорієнтованих на сучасні умови заходів запобігання злочинності. При цьому під комплексністю слід розуміти не лише об’єднання (узгодження) зусиль гілок влади, міністерств і відомств, а й визначення місця та можливостей, розмежування функцій та відповідальності кожного державного органу за виконання поставлених завдань.

Отже, характерними найсучаснішими рисами розвитку організованої злочинності є: 1) політизація; 2) зростання професіоналізму; 3) розширення масштабів з виходом за кордон; 4) поширення екстремістських форм 5) залучення у свою орбіту тих видів злочинів, що традиційно не належали до організованих.

Організована злочинність стає суттєвим фактором посилення соціальної напруги і дестабілізації суспільних відносин, перешкоджає оздоровленню економіки, впорядкуванню споживчого ринку, законодавчого регулювання процесів, що охоплюють ці сфери, сприяє деформації нових форм економічних відносин. Вирішенню цієї проблеми можуть сприяти подальші наукові дослідження причин та основних тенденцій розвитку організованої злочинності.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.В. Пивоваров

Р. Лавров

У ф-т, 5 курс, 3 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ЧЕРЕЗ ДОГОВІР СТРАХУВАННЯ

Обов'язковою для легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, через договір страхування є наявність в ролі одного із суб'єктів страховика, через якого і здійснюються зазначені операції. У міжнародному корпоративному плануванні широко застосовуються офшорні страхові компанії різних типів. Офшорний бізнес робить можливим розвиток як власної страхової діяльності, так і проведення страхових операцій з метою податкового та фінансового планування в материнській компанії. Міжнародні страхові операції – перспективний напрям розвитку вітчизняних страхових фірм.

У міжнародних корпоративних схемах застосовуються компанії двох типів – страхові та перестраховальні. Вони, у свою чергу, можуть бути або внутрішніми (“кептивними”), або діяти на відкритих страхових ринках. Перестраховальні компанії страхують ризики інших страхових компаній, що обслуговують клієнтів.

Діяльність іноземних компаній на страхових ринках багатьох країн обмежена. Це обмеження не поширюється на перестраховальні операції. На цьому заснована інша група схем корпоративного планування з використанням страхових механізмів. Умови відкриття перестраховальних компаній за кордоном найбільш ліберальні. Однак тут необхідна участь вітчизняної страхової компанії. Так, українська страхова компанія страхує ризики материнської фірми. Материнське підприємство створює перестраховальну фірму, а та “підключається” до страхування її ризиків. Перестраховальна фірма може бути заздалегідь підготована українською страховою компанією.

На сьогодні багато офшорних юрисдикцій реєструють

на своїй території страхові фірми. Перестраховальну компанію можна зареєструвати практично повсюдно. При плануванні великомасштабних і систематичних операцій виділяються традиційні “страхові” юрисдикції. Серед них можна виділити Ірландію, Кіпр, Багамські Острови, Гернсі та Джерсі. Юрисдикція Теркс і Кайкос надає унікальних можливостей для створення страхових фірм широкого профілю. Офшорний режим тут поєднується з можливостями ведення страхових операцій різного типу. Ліцензія надається на підставі спеціального бізнес-плану. Цілком реальним є створення офшорних підприємств за майновим страхуванням та страхуванням транспортних ризиків.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

Є. Зінченко

ШКОП, 5 курс, 3 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ: ДИНАМІКА В УКРАЇНІ

Однією з надзвичайно актуальних проблем сьогодення можна вважати боротьбу з економічною злочинністю. Це пояснюється тим, що саме економічні підвалини мають забезпечувати соціально-політичну стабільність у державі.

Економічна злочинність являє собою сукупність умисних корисливих злочинів і осіб, що їх вчинили, у сфері легальної й нелегальної економічної діяльності, головним безпосереднім об’єктом яких виступають відносини власності і відносини у сфері виробництва, обміну, розподілу і споживання товарів та послуг.

Вивчення даного виду злочинності ускладнюється тим що, по-перше, досить важко окреслити чіткі кримінально-правові межі цього різновиду злочинності; по-друге, злочини даної групи представляють суттєву різницю у кримінально-правовій характеристиці; по-третє, у науковій літературі немає

єдності поглядів стосовно сутності економічної злочинності; по-четверте, кримінологічний аналіз показує, що ці злочини мають високий ступінь системності, взаємозв'язку і взаємозумовленості, тобто економічні злочини тягнуть за собою низку інших злочинів.

За статистичними даними, усього злочинів економічної спрямованості у 2005 – 2009 рр. було зареєстровано:

2005 р. – 45107; 2006 р. – 42606; 2007 р. – 42755; 2008 р. – 38607; 2009 р. – 36634.

Розглядаючи показники розслідуваних економічних злочинів за період з 2005 – 2009 рр., слід зазначити, що вчинено у 2005 р. – 31394 злочини; 2006 р. – 30504; 2007 р. – 32563; 2008 р. – 31192; 2009 р. – 29647.

Порівнявши статистичні дані зареєстрованих заяв та повідомлень вказаних періодів із статистичними даними попередніх періодів, можна визначити їх динаміку: 2005 – 2006 рр. – зменшення 5,5%; 2006 – 2007 рр. – зростання 0,3 %; 2007 – 2008 рр. – зменшення 9,7%; 2008 – 2009 рр. зменшення 5,1%.

Зіставивши статистичні дані розслідуваних злочинів із даними попередніх хронологічних періодів можна простежити їх динаміку: 2005 – 2006 рр. – зменшення 2,8%; 2006 – 2007 рр. – зростання 6,7 %; 2007 – 2008 рр. – зменшення 4,2%; 2008 – 2009 рр. зменшення 5%.

Щодо зареєстрованих заяв та повідомлень, що містяться в державних органах статистики, то їхня кількість з кожним роком в середньому зменшується на 5 %, або на 2057 злочинів.

Відсоток розслідуваних злочинів також свідчить про зменшення на 5,3%, або на 1646 злочинів.

Отже, з аналізу статистичних даних випливає висновок про загальну тенденцію зменшення зареєстрованих та розслідуваних злочинів.

Однак реформування економічних і соціально-політичних відносин в Україні відбувається на тлі постійного зростання тіньового економічного сектора, нелегальної та кримінальної економічної діяльності й корупції.

Щоб визначити як і які засоби використовувати в процесі діяльності по запобіганню економічним злочинам, насам-

перед необхідно визначити в кримінальному законодавстві поняття “економічна злочинність”, сутність цього явища, сфери його впливу та впроваджувати ефективні й дієві економічні та політичні реформи в нашій державі.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.В. Пивоваров

О. Покутний

ІНЮК для СБУ, 5 курс 1 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ПРЕВЕНЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У процесі реформи кримінального законодавства найбільшим змінам піддалися норми про відповідальність за злочини у сфері економічної діяльності, що цілком природно. Пішла в минуле система командно-адміністративного соціалізму з її незаперечним пануванням державної власності, обмеженим до мінімуму приватним підприємництвом, централізованим плануванням, твердим контролем держави в економічній сфері з метою вольового забезпечення виконання господарських планів, у тому числі й з використанням спеціально встановлених для цього кримінально-правових способів.

Перехід країни до ринкової багатоукладної економіки, розвиток підприємництва, заохочення конкуренції, розширення зовнішньої торгівлі об’єктивно зробили необхідним принциповий перегляд законів про так звані господарські злочини, прийнятих ще в період тотального контролю держави над усією економічною діяльністю. Кримінальний кодекс, чинний на той час, називав як злочинні цілу низку діянь, що суперечать принципам соціалістичної економіки: приватнопідприємницьку діяльність і комерційне посередництво, спекуляцію, приписки й інші перекручування звітності про виконання планів, випуск

недоброякісної продукції і т.п.

Нова економічна ситуація настійно вимагає встановлення кримінальної відповідальності за суспільно небезпечні діяння, що суперечать основам підприємницької діяльності, прояв монополізму й обмеження конкуренції, за різні порушення у сфері кредиту і банківської діяльності, ухилення від сплати податків і митних платежів, зловживання при емісії цінних паперів, порушення комерційної чи банківської таємниці тощо.

Трансформація суспільних відносин у контексті становлення ринкової економіки характеризується значною її криміналізацією.

По-перше, істотно змінюється кримінальне законодавство в цій частині. Загалом у главі VI Особливої частини КК України з 1961 р. до 2010 р. діяло 47 статей. У первісній же редакції КК на момент набуття ним чинності в 1961 р. було лише 17. За цей період главу VI доповнено 30 новими статтями, причому більше половини з них (16) – вже після встановлення державної незалежності України і початку ринкових перетворень.

По-друге, в умовах, коли за офіційними і неофіційними даними близько 70 % економіки України працює в тіні, господарські злочини мають значне поширення.

У зв'язку з відомими тенденціями в розвитку вітчизняної економіки (збільшення кількості суб'єктів підприємництва, розширення господарських операцій між ними, тінізація економіки), а також враховуючи низький рівень правової культури в нашій державі, слід очікувати збільшення кількості таких злочинів.

Безумовно, пояснити цю динаміку показників не так просто, оскільки її зумовлює велика кількість чинників. Однак видається, що насправді зменшення кількості злочинів не відбувається. Корінь проблеми – в латентності та в приховуванні злочинів від реєстрації. Зазначені нами тенденції характерні не тільки для України, а й для інших пострадянських держав.

Науковий керівник – д-р юрид. наук, проф. В.В. Голіна

І. Кульчій

IV ф-т, 4 курс, 12 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ПОНЯТТЯ “РЕЙДЕРСТВО”: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Відповідно до ст. 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним її обов'язком, який вона має безумовно виконувати. З переходом України від тоталітарного до демократичного державного ладу, орієнтованого на ринкову економіку, лібералізацію в господарюванні, що проявилася у ліквідації адміністративно-командного методу, відбулися не лише позитивні зміни в організації економіки країни, але такий перехід призвів і до настання несприятливих економічних наслідків, до яких слід віднести поширення останнім часом такого явища, як “рейдерство”.

В Україні проблема рейдерства набуває особливого значення у зв'язку з досить болісними трансформаційними процесами, що викликають численні суперечності й навіть переростання останніх у конфлікти на всіх рівнях і в різних сферах громадського життя.

Однак, незважаючи на нагальну необхідність аналізу таких процесів, учені недостатньо уваги приділяють цьому питанню. Явище рейдерства, як правило, пов'язується з такими поняттями, як корпоративні конфлікти, господарське злиття й поглинання підприємств. Ці явища, дійсно, певною мірою між собою схожі, однак ототожнювати їх не варто.

Зокрема, термін “рейдерство” (англ. Reider – набіг) означає вороже поглинання, перехоплення оперативного управління або власності підприємства за допомогою спеціально ініційованого бізнес-конфлікту. Найчастіше мета рейдерства – перерозподіл чужої нерухомості, а тому воно приносить значні прибутки загарбникам.

Фахівці визнають існування трьох видів рейдерства. Так зване “біле” рейдерство – законне правовідношення, що полягає в

поглинання одним суб'єктом господарської діяльності іншого на основі норм законодавства (злиття, приєднання, перетворення (статті 107, 108 ГК України). “Сіре” рейдерство – таке, що реалізується через прогалини, які існують у законодавстві, тому, на перший погляд, видається цілком законним. Однак найнебезпечнішим є “чорне” рейдерство, яке полягає в силовому захопленні суб'єкта господарювання. Особливістю такого виду є його протиправний характер, використання будь-яких методів для досягнення конкретної мети, в тому числі залучення збройних формувань, а іноді навіть працівників правоохоронних органів тощо.

Варто зазначити, що межа між злочинними й законними діями зі злиття й поглинання підприємств майже не помітна. Очевидно, що сам по собі процес злиття підприємства не є суспільно небезпечним, а, навпаки, сприяє прогресивному розвитку. Проте тільки в першому півріччі 2010 р. в країні було зареєстровано 48 угод на загальну суму 3690,1 млн доларів, причому враховувалися тільки угоди, в результаті яких у покупця утворився контрольний пакет акцій.

Завдання рейдера полягає у створенні підприємству максимальної кількості проблем, його фінансовому виснаженні і врешті-решт придбанні за мінімальною ціною або взагалі безплатному захопленні, щоб з прибутком у тисячі разів продати підприємство чи його майно третій особі за ціною, нижчою за ринкову, через підставні фіктивні компанії без сплати будь-яких податків.

Рейдери вигідні великим комерційним структурам, які купують у них підприємства чи майно не за ринковою ціною, а значно дешевше – на 40-60% від фактичної вартості, немовби вказана структура продала підприємство чи майно від свого імені й особи у власних інтересах.

Суспільна небезпечність рейдерства очевидна, проте на сьогодні це поняття не є юридичним, оскільки ні в законодавстві (цивільному, кримінальному та ін.), ні в юридичній науці воно не визначене, що зумовлює його подальшу поширеність. Відсутність юридичної відповідальності за вчинення таких дій не тільки сприяє, а й заохочує до свавілля в цій сфері.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

Ю. Оберемко

*вечірній ф-т, 5 курс, 4 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого*

КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ КОРИСЛИВОЇ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Вивченню професіональної корисливої насильницької злочинності приділяли увагу чимало кримінологів, оскільки така злочинна діяльність становить підвищену суспільну небезпеку. Традиційно кримінальний професіоналізм визначають чотири ознаки: 1) форма та стійкість кримінальної діяльності; 2) особливості практичних навичок та теоретичних знань суб'єктів; 3) діяльність, що передбачає збагачення злочинним шляхом, як засіб до існування; 4) наявність зв'язків із кримінальним середовищем.

Характеризуючи форму професіональної корисливої насильницької злочинності, необхідно звернутися до дослідження Б.М. Головкина, який шляхом узагальнення судової практики встановив, що типовою є групова форма злочинності (95 %), як правило, організована. Остання, у свою чергу, передбачає наявність стійких зв'язків між співучасниками та високий ступінь узгодженості дій. Саме це пояснює стабільність та багатоепізодність їх діяльності.

Що стосується осіб злочинців-професіоналів, які входять до груп зазначеного спрямування, то вони відрізняються від решти корисливих насильницьких злочинців насамперед наявністю у них практичних здібностей та необхідних теоретичних знань, що забезпечує підготовку і вчинення злочину. До перших належать: висока фізична підготовка, перш за все, професійне володіння бійцівськими видами спорту і навичками стрільби. Таким чином, звертається увага на ще одну не менш важливу ознаку – озброєність групи, яка виступає важливим засобом забезпечення виконання професійної корисливої насильницької діяльності. За даними того ж дослідника, більш ніж 60 % професійних корисливих злочинців безпосередньо вико-

ристовували холодну чи вогнепальну зброю для досягнення поставленої мети, теоретичні знання, як правило, набуті внаслідок злочинного досвіду (спланована та продумана підготовка, ретельно вивчений “об’єкт” нападу (потенційна жертва), найбільш дієві способи придушення опору і заволодіння майном тощо).

Критерієм довгостроковості злочинної діяльності професіональних корисливих насильницьких груп виступає матеріальна вигода. Тому даний вид злочинності характеризується надприбутковістю і передбачає вчинення таких злочинів, як незаконне позбавлення волі та викрадення людей, бандитизм, вимагання, вбивства на замовлення.

Наявність зв’язків із кримінальним середовищем певним чином формує уявлення про учасників, які входять до складу групи. Переважно це особи, які разом учинювали злочини або спільно відбували покарання, тобто, як уже зазначалось, мають багатий злочинний досвід.

Злочинці-професіонали “зовні” ведуть цілком прийнятний спосіб життя, приховуючи свою антигромадську діяльність від оточуючих, і справляють враження законослухняних громадян, нерідко маскуючись під працевлаштованих осіб.

Все це суттєво сприяє реалізації злочинного наміру та тривалому уникненню від відповідальності за вчинене.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Б.М. Головкін

М. Зелик

Х ф-т, 5 курс, 2 гр.

*Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого*

ЗЛОЧИНИ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ В СІМ’І

У період загострення соціальних протиріч, під час кризових явищ найбільшого поширення набувають злочини, пов’язані з міжособистісними відносинами. Вони стосуються економічної сфери, виробництва, а головним чином, сфери по-

буту й дозвілля, сімейних відносин.

Як зазначають фахівці організації “Amnesty International”, офіційні дані про кількість потерпілих від насильства в сім’ї в Україні не відповідають фактично вчиненим злочинам. Цей вид злочинності належить до високолатентних злочинів.

В Україні деякі дані містить статистика Міністерства внутрішніх справ: лише за першу половину 2009 р. до міліції надійшло 83 тис. заяв від потерпілих від домашніх знущань. У 90% випадків жертвами були жінки. В Російській Федерації впродовж 2009 р. від домашнього насильства загинуло 40 тис. жінок.

Конфлікти, які виникають у сім’ї з різних причин і призводять до насильства в сім’ї, закінчуються різного виду злочинами: побоями, катуванням, заподіянням шкоди здоров’ю, зґвалтуванням, вбивствами, самогубствами, а також загальнокримінальними злочинами поза родиною (грабежі, розбої й хуліганство), вчиненими, однак, за суто сімейними мотивами (пов’язаними зі сварками, з розлученнями й утечею дітей з будинку, тощо). Особливою рисою тут є агресія й жорстокість.

Сімейні злочини все частіше стають збройними: із застосуванням вогнепальної, холодної зброї, предметів, що використовуються як зброя. Це значно підвищує суспільну небезпечність таких злочинів.

Запобіганню насильству в сім’ї велику увагу приділяє міжнародна спільнота. Україною теж були взяті на себе зобов’язання щодо мінімізації цього явища. Але вже неодноразово з боку Ради Європи робились зауваження про бездіяльність у цій сфері державних органів влади. Уряд вважає, що злочинність у сім’ї є неперіоритетною сферою діяльності. Це призводить до свавілля та безкарності винних та незахищеності жертв.

Злочини в сім’ї, зазначають деякі вчені, завжди пов’язані з “фактором насильства”. Верховною Радою України у 2001 р. був прийнятий Закон України “Про попередження насильства в сім’ї”, яким визначається поняття “насильство в сім’ї”: це будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім’ї по відношенню до іншого члена сім’ї, якщо ці дії порушують конституційні

права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають йому моральної шкоди, шкоди його фізичному чи психічному здоров'ю.

На виконання цього Закону було створено розгалужену систему органів, компетентних розглядати злочини, пов'язані з насильством у сім'ї. Однак вона не є ефективною. Законом також передбачається організація кризових центрів та центрів медико-соціальної реабілітації, але на сьогодні таких центрів існує декілька на всю Україну. Отже, не всі жертви мають шанс скористатися їх допомогою.

Таким чином, в Україні проблема вчинення злочинів у сім'ї на даний час є невирішеною і малопріоритетною для держави, що лише загострює ситуацію.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О. Ю. Шостко

С. Зоря

5 курс, 10 гр.

*Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

У наш час багато спорів точиться навколо питання легалізації так званих “легких” наркотиків. Але, на нашу думку, зовсім необґрунтовано суспільство обходить увагою проблему наявності тих засобів, які прирівнюються до наркотиків або мають схожий вплив на організм людини.

До прикладу, абсент (міцна настойка на полині), шляхетний, дорогий і дуже міцний напій. У Нідерландах його “реабілітували”. Відтепер у Голландії не є чинним закон 1909 р., який забороняв продаж та вживання абсенту на території цієї країни. Судді амстердамського міського суду при вирішенні справи за позовом одного з власників магазину, що спеціалізується на продажу алкогольних виробів, узяли до уваги, що в Європейському Союзі вже давно діють нові закони, які регулюють продаж

та вживання спиртних напоїв. У лютому поточного року нідерландська Служба контролю товарів конфіскувала у власника винного магазину Менно Боорсмі пляшку абсенту та оштрафувала його на 450 євро за порушення закону 1909 р. Замість того, щоб сплатити штраф, Менно подав позов до суду на контрольну службу і виграв процес.

Справа в тому, що до складу абсенту входить активний компонент туйон (речовина природного походження). Він міститься у соці пижма, туї, але особливо висока його концентрація в полині гіркій (*Artemisia absintum*). Туйон володіє досить сильною дією галюциногена. Його тривале вживання призводить до залежності, яка називається “синдромом абсентизму”, для якого характерні депресивний стан, озноб, порушення координації рухів, нудота. У ХХ ст. абсент був заборонений у багатьох країнах світу. До речі, амстердамський суд також вирішив, що продавати можна тільки абсент, вміст туйона у якому не може перевищувати норм, встановлених у Європейському Союзі. В Україні ці норми не діють.

Замість забороненої марихуани в тих, хто бажає “розширити свідомість”, входить “у моду” цілком легальна шавлія провісника (сальвія дівінорум), а разом з нею ще з десятків заокіанських рослин-галюциногенів. Цей різновид шавлії і ще деякі рослини з галюциногенною дією не входять у реєстр заборонених законом препаратів, за зберігання і поширення яких передбачено кримінальну відповідальність, таких, наприклад, як марихуана або героїн. Це є проблемою, яку, сподіваємось, найближчим часом вирішать.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

І. Карасюк

*вечірній ф-т, 6 курс, 1 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ ФАКТОРІВ УПЛИВУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І СТАБІЛІЗАЦІЇ КРИМІНОГЕННОГО СТАНУ В ДЕРЖАВІ

Економічний розвиток держави є складним внутрішньо-політичним фактором, який безпосередньо впливає на планування суб'єктами забезпечення національної безпеки необхідних заходів попередження загроз, що можуть вплинути на внутрішню безпеку суспільства.

Україна проголосила концепцію “відкритості” національної економіки для співпраці із зарубіжними партнерами. Як масштабний, динамічний і певним чином структурований процес інтернаціоналізації на макrorівні проявляється в інтенсифікації залучення фірм до міжнародних операцій, а на макrorівні – у розширенні та поглибленні світових господарських зв'язків завдяки підвищенню міжнародної мобільності.

Важливо вирізняти внутрішні прояви інтернаціоналізаційного процесу (імпорт товарів, послуг, капіталів, трудова еміграція): у світогосподарському контексті – екстернальні шляхи розвитку (у традиційній структурі факторних і товарних ринків) та інтернальні (у структурі внутрішньо-корпоративних міжнародних ринків).

Закріплення в Конституції України (ст. 41) трьох форм власності – державної, комунальної і приватної – призвело до зміни ролі держави в економічних відносинах між різними суб'єктами. Економічну безпеку як загальну дефініцію можна поділити на міжнародну (світову і регіональну), національну (внутрішньодержавну, регіональну, галузеву), приватну (юридичні чи фізичні особи). Суб'єктами здійснення права власності чинне законодавство закріпило: а) право власності Українського народу; б) право державної власності; в) право комунальної

власності; г) право приватної власності, зокрема, право спільної власності подружжя, членів сім'ї, осіб, які ведуть селянське (фермерське) господарство.

При цьому слід враховувати, що економічна безпека залежить від різних чинників економічної системи і взаємозумовлена світовою економікою, у зв'язку з чим держави з більшим чи меншим рівнем розвитку ринкової економіки, забезпечуючи свою економічну безпеку, мають враховувати як внутрішні, так і зовнішні загрози. Їх аналіз дає підстави вважати, що вони можуть бути: стихійними, пов'язаними із циклічністю вільного ринку; спланованими; тимчасовими; постійними; локальними (які стосуються окремих галузей); регіональними (у межах окремого регіону) чи міжнародними. Причини загроз багатоманітні: інфляція, незаконне використання ресурсів, безробіття, стан екології, економічна злочинність (вітчизняна чи міжнародна) тощо.

Вивчення вітчизняної та зарубіжної кримінологічної літератури, а також архівних кримінальних справ, пов'язаних з економічними злочинами, дозволяє виокремити такі ознаки економічної злочинності: виражений корисливий мотив; здійснюються в процесі професійної діяльності; взаємозв'язок із договірними зобов'язаннями, які виникають у суб'єктів між собою чи з державою і які притаманні діяльності з виробництва, переробки, придбання, розподілу та обміну матеріальних благ, послуг; анонімність жертв (ця ознака вказує на те, що для таких злочинів характерною є велика відстань між жертвою і злочинцем); наявність двох суб'єктів – юридичної особи (злочинність корпорації) і фізичної особи (злочинність за родом зайнятості), яка діє від імені і в інтересах підприємства; істотний збиток, який завдано економічним інтересам держави, окремим підприємствам і громадянам; множинний характер; перерозподіл матеріальних благ як наслідок економічних злочинів; тривалий системний характер.

Ці злочини, за оцінками фахівців, є здебільшого латентними.

Отже, економічна безпека держави – це наявний комплекс умов та факторів, що забезпечують сталий розвиток наці-

ональної економіки, її високотехнологічного оновлення, уникнення критичної залежності від кон'юнктури світових ринків та задоволення економічних інтересів особи, суспільства, держави. Досягнення цього стану сприятиме внутрішній безпеці суспільства.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, асист. О.В. Ткачова

О. Олійник

IV ф-т, 5 курс, 17 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИНИ ПОСАДОВИХ ОСІБ СЕРЕД ЗЛОЧИНІВ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Сфера господарської діяльності завжди посідає головне місце у житті будь-якого суспільства. Українське суспільство, зрозуміло, не є винятком. Для нашої країни, яка переживає складний період глобальних соціальних перетворень, реформування відносин власності, ця діяльність має вирішальне значення для досягнення цілей демократизації суспільства, забезпечення прав і свобод громадян, побудови правової соціально орієнтованої держави.

За даними кримінологічних досліджень, близько 2/3 кримінальних злочинних угруповань користувалися протекцією посадових осіб різних рангів. Від 10% до 15% від вартості реалізованих товарів йде на хабар посадовим особам. Проведене соціологічне дослідження показало, що 56, 7% опитуваних давали хабара посадовим особам. З цього можна зробити висновок, що рівень латентності хабарництва, пов'язаного з господарською діяльністю, багатократно перевищує рівень в інших сферах діяльності посадових осіб. Так, відповідно до статистики за 2009 р., питома вага злочинів економічної спрямованості складає 1,26%, а всього таких злочинів виявлено 36634; серед них хабарництво складає 5,74%, що свідчить про його високу

латентність, бо, за думкою європейських учених, рівень латентності в Україні складає 60%.

Аналіз кримінологічної характеристики господарських і посадових корисливих злочинів дає підстави зробити такі висновки:

1. Рівень злочинності у сфері економіки став загрожувати національній безпеці України, існуванню українського суспільства, і ця проблема перетворилася із загальносоціальної на політичну.

2. Статистична картина економічної злочинності не відтворює загальних процесів, які в ній відбуваються, внаслідок її значної неповноти.

3. Причини неухильного зростання злочинів у сфері економіки зумовлені, перш за все, глобальною соціально-економічною й політичною кризою в державі й відсутністю реальної політичної волі в лідерів держави протидіяти ним.

4. Організація ефективної системи запобігання економічній злочинності можлива тільки на основі єдності загальносоціальних, соціально-кримінологічних і кримінально-правових заходів.

5. Для господарських злочинів не характерна рецидивна злочинність. Лише 5–7% осіб, за результатами вибіркового дослідження, раніше були судимі; 82,9% засуджених були притягнуті до кримінальної відповідальності лише за один злочинний епізод; 97,8% мали позитивні характеристики за місцем роботи і мешкання.

Найважливішого значення для протидії названому виду злочинної поведінки набувають заходи загальносоціального запобігання. Вони мають бути спрямовані на: а) чітке визначення функцій держави в регулюванні економічних відносин; б) формування її економіко-правової політики; в) розподілу повноважень між центральними й місцевими органами в регулюванні економічних процесів; г) створення відповідних умов для належної правової поведінки суб'єктів економічної діяльності; д) забезпечення рівного правового захисту державного й недержавного секторів економіки; е) створення такої ринкової інфраструктури, яка забезпечила б однакові можливості для реалізації

лізації творчого потенціалу різноманітних суб'єктів підприємницької діяльності; и) налагодження демократичних принципів контролю за діяльністю підприємницьких структур тощо.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, асист. О.В.Ткачова

А. Вадімов

ІПКООП, 5 курс, 6 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ Й ОЦІНКИ ПАРАМЕТРІВ ТІНЬОВОЇ ТА КРИМІНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У найбільш загальному визначенні тіньова економіка (англ. Black economy, Ghost economy, Shadow economy) – господарська діяльність, яка розвивається поза державним обліком та контролем, а тому не відображається в офіційній статистиці. Тіньові підприємства не відраховують коштів до бюджетів та державних цільових фондів, не сплачують податків, чим збільшують власні прибутки.

Кримінальна (“чорна”) економіка, економічна діяльність (форми економічної діяльності), що визнані несумісними з нормальною економічною діяльністю й суспільно небезпечними, заборонені кримінальним законом. Також під кримінальною економікою розуміється діяльність, пов’язана з виробництвом та реалізацією заборонених кримінальним законом товарів і послуг. “Чорною” економікою в широкому значенні можна вважати всі види діяльності, які повністю виключені з нормального економічного життя, оскільки вони вважаються несумісними з ним і такими, що його руйнують. Кримінальна економіка є частиною тіньової економіки. Виділяють три види тіньової економіки: “білу”, “сіру” й “чорну”.

“Біла” тіньова економіка – це заборонена законом економічна діяльність працівників офіційної економіки, яка призводить до прихованого перерозподілу раніше створеного наці-

онального доходу. З точки зору суспільства в цілому “біла” тіньова економіка не виробляє ніяких нових товарів чи послуг: вигодами, які отримуються від неї, користуються одні люди за рахунок збитків, які несуть інші люди.

“Сіра” тіньова економіка – економічна діяльність по виготовленню та реалізації звичайних товарів та послуг, яка дозволена законом, але не реєструється (переважно дрібний бізнес). На відміну від “білої” економіки, яка невідривно пов’язана з офіційною економікою та паразитує за її рахунок, “сіра” економіка функціонує автономно. У цьому секторі виробники або свідомо ухиляються від офіційного обліку, не бажаючи нести витрати, пов’язані з отриманням ліцензій, сплатою податків тощо, або звітування про такий вид діяльності взагалі не передбачено.

Найбільш небезпечний вид тіньової економіки – “чорна”, або кримінальна економіка, яка є її крайньою формою.

Усі методи виявлення й оцінки параметрів тіньової та її найнебезпечнішого виду кримінальної економіки можна об’єднати в три групи: а) статистичні методи (як правило, використовуються на макрорівні); б) методи відкритої перевірки; 3) спеціальні економіко-правові методи (зазвичай використовуються на мікрорівні – при виявленні й оцінці економічних параметрів конкретних правопорушень, злочинів, економічної діяльності окремих осіб).

Отже, залежно від характеру завдань, що вирішуються, і поставлених цілей методи виявлення й оцінки тіньової і кримінальної економічної діяльності можуть бути класифіковані наступним чином:

- обліково-статистичні методи, які, у свою чергу, поділяються на: метод специфічних індикаторів, структурний метод, метод м’якого моделювання, експертний метод, змішані методи;

- методи відкритої перевірки;

- спеціальні економіко-правові методи, які поділяються на: метод документального аналізу, метод бухгалтерського аналізу, метод економічного аналізу.

Найбільш об’єктивна оцінка параметрів тіньової та кри-

мінальної економіки можлива при комплексному використанні різних методів.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.В. Пивоваров

І. Скупченко

ШКОП, 5курс, 8 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ОБ'ЄКТИВНІ ТА СУБ'ЄКТИВНІ ЧИННИКИ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ПРОТИЗАКОННОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Дана тема є актуальною на сучасному етапі розвитку держави, коли завершується процес удосконалення митного законодавства і найближчим часом очікується прийняття нового Митного кодексу України. Саме зараз дуже важливо розуміти причини та умови злочинів у сфері незаконного переміщення товарів через митний кордон.

Принципове методологічне значення для кримінології має поділ усіх факторів злочинності на об'єктивні й суб'єктивні. З'ясування значущості об'єктивних і суб'єктивних чинників, що детермінують злочинну поведінку, якоюсь мірою можливе завдяки визначенню їхньої спільності, типовості, наскільки вони регулярно виявляються серед інших злочинів і злочинності в цілому. Це дає можливість оцінити силу їх криміногенності та спланувати відповідні заходи запобіжного характеру.

Основні детермінанти сучасної злочинності, пов'язаної із контрабандою, з урахуванням їх поділу на об'єктивні та суб'єктивні, такі:

1) відсутність цивілізованих ринкових відносин, добросовісної конкуренції, наявність численних диспропорцій (цінових, галузевих, податкових тощо); високий рівень корупції у

системі органів державної влади і управління та тінізації економіки; великі витрати на утримання управлінського апарату, надання численних пільг окремим юридичним і фізичним особам; надмірний податковий тиск на суб'єктів господарювання, який заганає їх “у тінь”; відставання правового забезпечення протидії економічній злочинності від швидкості зростання останньої та необхідності посилення боротьби з нею; нерозвиненість ринкової інфраструктури української економіки, її нездатність забезпечити нормальний рух інвестицій, капіталів, товарів, робочої сили, неефективність державного контролю у цій сфері; низький рівень заробітної плати впливає на зменшення платоспроможності більшості громадян, що відкидає їх за межу бідності; правова незахищеність суб'єктів господарювання від зловживань, утисків та вимагань з боку чиновників державного апарату на всіх рівнях; надмірне адміністративне втручання в економіку, обмеження ділової ініціативи і націленості на ефективність виробництва; недоліки у діяльності державних установ (тяганина), незадовільна робота правоохоронних органів (приховування злочинів від обліку, необґрунтована відмова у порушенні кримінальних справ, інші порушення законності).

2) низька правова культура, що призводить до невиконання своїх обов'язків перед державою, у тому числі у вигляді повноти сплати податків, ввізного мита та інших обов'язкових платежів; прагнення до швидкого (хоча й незаконного) збагачення; надання переваги незаконним способам здобуття прибутків на противагу законним їх альтернативам; відсутність морально-психологічної єдності суспільства, узгодженості дій щодо основних напрямів реформування політичної та економічної систем.

Отже, вплив на об'єктивні та суб'єктивні чинники злочинності у сфері незаконного переміщення товарів через митний кордон України, запобігання їх виникненню – найважливіші напрями профілактичної діяльності.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.В. Пивоваров

С. Прокопчук
IV ф-т, 5 курс, 7 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ, ЩО ВЧИНИЛА ЗЛОЧИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Злочини у сфері інтелектуальної власності належать до групи економічних злочинів. У науці не існує спільної думки щодо визначення кола злочинів, які належать до групи злочинів, що посягають на відносини у сфері інтелектуальної власності. Оптимальним буде віднесення до числа злочинів у сфері інтелектуальної власності тих, що визначені в статтях 176, 177, 203¹ та 229 КК України.

Кримінологічну характеристику злочинів, пов'язаних із порушенням прав інтелектуальної власності, доцільніше розпочати з відомостей про осіб, засуджених за ці злочини. Аналіз таких даних дозволить глибше розкрити їх причини, краще зрозуміти, чому одні особи діють у рамках встановлених правил, а інші їх порушують.

Для характеристики осіб, що вчинили злочини, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, виділяють такі групи ознак: 1) соціально-демографічні, 2) кримінально-правові; 3) морально-психологічні.

Важливе значення має загальноосвітній рівень даних осіб. Злочинам так званого “інтелектуального” характеру притаманний високий освітній рівень осіб, що їх вчиняють. Якщо взяти всіх, хто був притягнутий за подібні злочини, за 100%, то в цій групі особи з вищою освітою складуть 23,2%, середньо-спеціальною – 37,5%, середньою освітою – 30,4%, з неповною середньою – лише 8,9%. Наведені дані свідчать про відносно високий рівень освіти осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за злочини у сфері інтелектуальної власності.

Велике значення мають дані, що характеризують вік

осіб, що скоїли злочин. Особи, що вчинили злочин у сфері інтелектуальної власності у віці від 25 до 39 років, складають 44,83%; на другому місці – вікова група від 40 до 49 років, на яку припадає 31,03% злочинів цього виду. На третьому та наступних місцях знаходяться вікові групи: від 18 до 24 – 13,8%; від 50 до 59 років – 8,62%; від 60 років та старше – 1,72%. Такі вікові показники осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за злочини у сфері інтелектуальної власності, пояснюється характером даних діянь, участю в них осіб середнього та старшого покоління.

Щодо сімейного стану осіб, котрі вчинили такі злочини, 53% становлять одружені, 27% засуджених перебували в незареєстрованих шлюбних відносинах.

Серед осіб, які вчинили злочини, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, спостерігається різке майнове розшарування. Деякі з них є малозабезпеченими людьми (29%), інші ж мають досить значний достаток (більше 60%). Переважна більшість розглядуваних злочинів вчинюється у містах (більше 90%), що насамперед пов'язано із широким ринком збуту контрафактної продукції, можливістю маскування її незаконного виготовлення під законне та ін.

Звертає на себе увагу також те, що серед осіб, засуджених за такі злочини, значну частину складають жінки (36,25%).

У структурі мотиваційної сфери злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності, переважають користь (89%), інколи помста, заздрість, бажання щось довести оточуючим.

Суб'єктивна сторона злочинів, що розглядаються, характеризується прямим умислом. Винний розуміє, що порушує права інших осіб на об'єкти інтелектуальної власності, проте бажає здійснити такі дії.

Важливою кримінально-правовою ознакою осіб, що вчинили будь-який злочин, є наявність попередньої судимості. Для осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за злочини у сфері інтелектуальної власності, показник раніше засуджених дорівнює всього 1,2%.

С. Кузьміна

IV ф-т, 5 курс, 12 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Дискусії щодо легалізації наркотичних засобів жваво відбуваються протягом десятиліть, проте спільної думки не знайдено. Це проблема багатьох поколінь.

Політика більшості країн спрямована на боротьбу з наркотиками заборонними заходами щодо реалізації наркотиків, хоча більшість європейських країн переосмислює таку традиційну політику. Однією з альтернатив вирішення цього питання постає легалізація наркотиків.

Найбільш послідовними прихильниками легалізації наркотиків є: ліберальний вчений-економіст Мілтон Фрідман, колишній держсекретар США Дж. Шульц, американський письменник та психолог, який був учасником кампанії з досліджень психоделічних препаратів, Тімоті Лірі та інші. Аргументація їхнього погляду – аргументація з точки зору свободи – заснована на праві самовизначення індивіда по відношенню до власних душі і тіла. Деякі експерти – прихильники легалізації, посилаючись на Загальну декларацію прав людини 1948 р. та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1973 р., роблять висновок про право кожної людини приймати самостійне рішення щодо самого себе, своєї долі. З точки зору професора Я.І. Гілінського, керівника Центру девіантології при Інституті соціології Російської академії наук, професора Санкт-Петербурзького юридичного інституту Генеральної прокуратури РФ, потрібна повна легалізація всіх наркотиків. Без цього, вважає вчений, не позбутися від наркобізнесу, а без позбавлення від наркобізнесу неможливо протистояти тероризму. Американський мільярдер та інвестор Джордж Сорос, прибічник партії демократів, пожертвував один мільон доларів на підтримку легалізації вживання марихуани в Каліфорнії, вказавши на те що, дане рішення дозволить владі США контролювати її вживання і об-

кладати податком продаж, що принесе багато мільярдів доларів. В Україні 2009 р. пройшов “Марш Свободи” за легалізацію легких наркотиків (близько 50 людей) та зустрічна акція ВО “Свобода”, яка проти такої легалізації (близько 100 прихильників).

На жаль, доводиться констатувати, що справжнє розуміння можливих наслідків легалізації наркотиків і кардинального перегляду державної політики щодо розвитку легального ринку наркотиків притаманне далеко не кожному, в тому числі через крайню необізнаність в історії питання й ретельне приховування негативних наслідків легалізації наркотиків.

Проти легалізації наркотиків можна навести такі, на наш погляд, переконливі аргументи: 1) весь досвід легальних наркотиків, таких як алкоголь і тютюн, показує, що зростання доступності веде до зростання споживання; 2) наркоманам у будь-якому разі будуть потрібні гроші на придбання наркотиків, які стали легальними, і тому злочинність посилиться; 3) збільшиться навантаження на правоохоронні органи як наслідок хвилі злочинів, спричинених уживанням наркотиків (напади, вбивства, зґвалтування, знущання над дітьми, акти вандалізму).

Роблячи висновок, можна зазначити, що ці дві точки зору щодо впровадження легалізації наркотиків є актуальними і кожна з них має право на життя. Слід зважати на те, що при вирішенні такого складного питання величезне значення має соціальне становище людей у країні. Відомо, що Голландія та Швейцарія – найблагополучніші країни Європи в економічному сенсі, в яких діє безліч соціальних програм допомоги нужденним. Якщо ж говорити про повсюдну легалізацію наркотиків, то спочатку потрібно досягти такого економічного і соціального благополуччя, яке дозволить подібні дорогі програми проводити.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

В. Гавриш

ІПКОП, 5 курс, 3 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

УПРОВАДЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ЕТИКИ ЯК ЗАСОБУ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕЗАКОННОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Термін “незаконна підприємницька діяльність” є кримінологічним і в певному сенсі умовним. Ним охоплюється група злочинів, що є складовою так званої економічної злочинності, частка в якій дорівнює 1,6%. Вони передбачені статтями 202 – 205 КК України. Диспозиції даних норм мають бланкетний характер, що робить необхідним для з’ясування їх змісту звернення до відповідних норм підприємницького законодавства. Крім того, об’єднуючим чинником цих норм є їх спрямованість на захист установленого законодавством порядку зайняття підприємництвом. Отже, мета нашої роботи – охарактеризувати особливості цієї кримінологічної групи та зробити висновки щодо попередження цих злочинів.

Особливістю злочинів, що входять до вказаної групи, як і для економічних злочинів у цілому, є високий ступінь латентності, яка переважно має природний чи пограничний характер походження. З цього можна зробити висновок, що кримінологічна профілактика як засіб попередження економічної злочинності в цілому та незаконного підприємництва зокрема є недостатньо ефективною. Варіантом вирішення проблеми є розробка кардинально нових методик профілактики незаконного підприємництва чи зосередження уваги на інших напрямках спеціально-кримінологічного попередження, такого як запобігання злочинам. Зміст його полягає у специфічних заходах, спрямованих на окремі групи та конкретних осіб, які мають криміногенний потенціал, замислюють вчинення злочинів і позитивно сприймають злочинний спосіб життя, з метою дискредитації антигромадської діяльності, відмови від злочинної мотивації.

До таких заходів переорієнтації антигромадської наста-

нови потенційного злочинця належить упровадження підприємницької етики – ділової етики, що ґрунтується на відвертості, чесності, вірності слову, повазі до закону, вмінні вести бізнес. Упровадження етичних засад у підприємницьку діяльність, з одного боку, є складовою правового виховання, а з іншого – самостійним заходом запобігання злочинам у цій сфері. Етика підприємницької діяльності є різновидом професійної етики, являє собою сукупність правил поведінки, що забезпечуються громадською думкою. Кожен підприємець має моральні зобов'язання перед суспільством у цілому (екологічна безпека), покупцями (якість товару), працівниками (належна оплата праці), інвесторами (прозорість використання коштів), конкурентами.

Основне призначення підприємницької етики полягає в забезпеченні дотримання положень закону щодо здійснення підприємницької діяльності через виконання своїх морально-етичних обов'язків. Корисні мотиви, що є в основі незаконної підприємницької діяльності, вступають у протиріччя з етичними настановами. Ділова репутація, престижний статус підприємця стають запорукою чесних та законних методів ведення підприємницької діяльності; вбачається доречним запровадження офіційних рейтингів “чесності” підприємців.

Процес становлення професійної етики тривалий, саме тому держава має не контролювати, а підтримувати його, забезпечувати стабільні умови для розвитку як самого підприємництва, так і його етики. З метою впровадження етичних засад підприємці можуть застосовувати наступні заходи: етичні консультації, етичні тренінги, створення комітетів з етики на підприємстві, приймати кодекси та правила корпоративної етики на власному підприємстві або в межах галузевих, регіональних, національних об'єднань.

Отже, запобігання злочинності в економічній сфері та підприємницькій діяльності, зокрема, має бути спрямоване не тільки на вдосконалення державного механізму контролю та примусу, а й на саму особистість підприємця та інших зайнятих у цій сфері осіб. Держава повинна стимулювати процес запровадження кодексів професійної етики.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.В. Пивоваров

В. Христофоров
У ф-т, 5 курс, 3 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

ПРОФІЛАКТИКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Економічна безпека держави є складовою її національної безпеки. Профілактика економічної злочинності вбрала в себе найсуттєвіші елементи протидії всім спробам посягань на економічну безпеку країни. Вона уособлює органічне прагнення людини, спільноти, суспільства до сталого розвитку, має свою історію формування, закономірності й закони розвитку. При цьому держава виступає стрижнем усієї системи, її керманічем та головним замовником її послуг, бо виражає спільну волю вільних у виборі індивідів.

Під економічною злочинністю розуміється сукупність кримінально караних, винних і суспільно небезпечних діянь, при вчиненні яких для одержання матеріальної вигоди використовуються легальні економічні інститути.

В Україні значна частка економіки є тіньовою. Тіньовий сектор економіки існує як структура, мета якої використання в корисливих цілях недоліків державного регулювання суспільних відносин у сфері економіки, державного управління економікою тощо, і включає комплекс свідомих заходів протидії процесам якісного розвитку економічної сфери країни. Зважаючи на комплексний характер тіньової економіки (визначений через аналіз причин її виникнення), зрозуміло, що й заходи протидії також повинні бути комплексними.

Нормативно-правове регулювання організації і функціонування системи профілактики економічної злочинності обов'язково повинно співвідноситись не тільки з соціально-політичними орієнтирами, а й враховувати тісний взаємозв'язок між наданими правоохоронним органам правами і встановле-

ними для них обов'язками.

На нашу думку, необхідне обов'язкове залучення громадськості до профілактики економічної злочинності, адже реалізація основних завдань правоохоронних органів у цій сфері органічно пов'язана з налагодженням дієвої та ефективної взаємодії між правоохоронними органами та громадськістю, різними формами її самоорганізації. При цьому такого роду взаємодію потрібно розглядати як цілісну єдність гласних і негласних, організаційних та ініціативних, традиційних і нових форм участі та співпраці.

Причини економічних злочинів зумовлені психологічними й соціальними особливостями людей, які займаються підприємницькою діяльністю. Природа ринкових відносин, мета яких – одержання прибутку, ніколи не змінювалась, стимулює формування у підприємців певних рис.

Слід зазначити, що економічний злочинець має змогу сам активно створювати сприятливі суб'єктивні умови, наприклад, знайомлячись та встановлюючи “дружні” (корумповані) зв'язки з посадовими особами і службовцями підприємств, банків, державних органів управління, контролюючих і правоохоронних органів (надання різних послуг, подарунків тощо).

Держава повинна розробити комплекс профілактичних заходів, спрямованих на:

1) встановлення недоліків правового регулювання фінансово-господарчих відносин, з використанням яких вчиняються економічні злочини, (вдосконалення законодавства про підприємницьку діяльність, банки і банківську діяльність, діяльність небанківських фінансових установ тощо);

2) виявлення прогалин та недоліків у чинному кримінальному і кримінально-процесуальному законодавстві та неоднозначного тлумачення його окремих положень правоохоронними органами й судами;

3) встановлення недоліків у функціонуванні системи контролюючих органів та їх взаємодії з правоохоронними під час виявлення і розслідування економічних злочинів;

4) встановлення наявності у певної частини населення

помилкових уявлень про можливість одержання великих прибутків у тому чи іншому виді підприємницької діяльності, які експлуатуються шахраями.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

І. Бочкова

Х ф-т, 5 курс, 1 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Актуальність проблеми корупції, яка, за справедливим твердженням В. Зеленецького й О. Кальмана, “як ракова пухлина, пронизує всі прошарки суспільства”, на сучасному етапі існування української держави важко перебільшити. Апогеєм гостроти цього питання постає той факт, що серед науковців виникає вже проблема теоретичного розроблення засад запобігання такому явищу не як вияву деструктивності в суспільстві, а як недопущення переродження України в кримінальну державу.

Розробкою засад профілактики та припинення корупції займаються такі науковці, як О. Кальман, В. Зеленецький, О. Костенко, А. Закалюк та ін. Проведений ними аналіз статистичних даних, дослідження питань методичного, правового забезпечення діяльності інститутів держави в цьому напрямку надає можливість окреслити приблизний умовно-причинний комплекс корупційних проявів та заходів щодо контролю над ними.

Існує декілька проблемних питань у цій сфері, на які слід звернути увагу.

По-перше, не можна досягти мети за умов, якщо окремі заходи її досягнення не узгоджуються між собою. Так, в Україні існує більше 8,5 тис. нормативно-правових актів, які регулюють правові відносини у сфері економіки. Після проведення Міністерством юстиції у 2006 р. їх аналізу виявилось, що бли-

зько 5 тис. з них не відповідають основним положенням регуляторної економічної політики держави. Унаслідок такої незгодженості в діяльності вищих органів влади виникла постійна нестача фінансування державних антикорупційних програм та інституцій, які покликані їх реалізовувати.

По-друге, привертає увагу і вражаюча безпорадність контролюючих органів держави, в результаті чого спостерігається, майже суцільно, “підірвана” податкова дисципліна (до державного та місцевих бюджетів не надходить близько половини податків, сплачуваних населенням).

Серед інших проблем – відсутність комплексного відстеження негативних процесів та наслідків перед реформуванням усіх сфер суспільних відносин, а також особливості української ментальності, за якої не вважається ганебним красти у держави, та відокремленість офіційної влади, правоохоронної системи від населення внаслідок відмови від попередньої системи запобігання злочинності.

З огляду на зазначене пропонуються різноманітні заходи по запобіганню корупції в Україні. Найдієвішими з них, з нашого погляду, можуть стати такі.

Під час розробки кримінологічної політики необхідно особливо виділити проблеми координації зусиль правоохоронних та контролюючих органів, а також державних і громадських організацій у протидії руйнівним криміногенним процесам.

Гостро постає потреба створити не антикорупційні відомства, а спеціальний державний орган без правоохоронних функцій, який займався б виключно всією складною сукупністю проблем запобігання злочинності та корупції.

Таким чином, не можна запобігти корупції шляхом проведення разових і короткочасних акцій локального спрямування. Така діяльність має ґрунтуватися на поєднанні запобіжних і репресивних заходів загальносоціального і спеціально-кримінологічного характеру, бути комплексною та узгодженою, мати прогнозовані наслідки.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. А.М. Юшко

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАГАЛЬНИХ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПО БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ

Суспільство за своєю природою не є ідеальним. Сьогодні ця “неідеальність” ускладнюється ще й відсутністю можливості або навіть і бажання боротися зі своїми вадами. Одним із прикладів цього є стрімке зростання рівня корупції, яка за своєю сутністю є всеохоплюючим явищем, що негативно впливає на стан правопорядку та соціально-економічний розвиток нашої держави в цілому. Незважаючи на зміну суспільно-політичної ситуації та на наявність значної законодавчої бази, у тому числі Концепції Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007–2009 рр. та Плану заходів щодо реалізації Концепції подолання корупції в Україні “На шляху до доброчесності” та державної антикорупційної політики до 2011 р., статистичні дані в Україні першого півріччя не дуже оптимістичні. До того ж значний рівень латентності даних видів злочинів дає підстави вважати їх кількість суттєво заниженою. Отже, за таких умов убачається необхідним удосконалення напрямів загальної та спеціальної превенції з метою більш ефективного їх застосування. Тому вважаємо за необхідне:

- систематизувати всі наявні напрями та заходи по боротьбі з корупцією, з’ясувати рівень ефективності попередніх програм боротьби, дослідити причини, що цьому сприяли;
- дослідити механізми реалізації наявних заходів та за необхідності запропонувати нові;
- за допомогою методів комп’ютерного моделювання спрогнозувати можливі наслідки від реалізації положень щодо запобігання вчиненню корупційних діянь;
- конкретизувати та збільшити відповідальність уповноважених суб’єктів з метою стимулювання підвищення рівня ефективності реалізації ними положень, програм, пропозицій тощо;

– створити сприятливі умови для становлення та розвитку інституту громадського контролю із обов’язковим збільшенням відкритості та прозорості заходів по боротьбі із корупційними проявами.

Одним із найважливіших аспектів реалізації будь-якого положення щодо наявних заходів у цьому напрямі вбачається в забезпеченні незалежності органів, яким суспільство змогло б “доручити” реалізацію заходів по боротьбі із корупційними проявами та ретельному рекрутуванню їх складу. Адже якою б досконалою і точною не була б майбутня Комплексна програма профілактики правопорушень до 2015 р., ступінь та якість її реалізації прямо залежатиме від професійного та морального рівня суб’єктів її втілення. Дуже складно уявити собі, щоб хворий орган зміг вилікувати організм, уражений хворобою в цілому. Для цього нам потрібен моральний кваліфікований фахівець з чіткою програмою санації суспільства. Це вбачається можливим лише при прийнятті більш деталізованої Програми профілактики по боротьбі з корупцією з юридичною силою закону та покладенням обов’язків по реалізації означеного нормативного акта та контролю за його виконанням на незалежні самостійні органи за умов ретельного активного громадського контролю.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. М.Ю. Валуйська

К. Горюшина

IV ф-т, 5 курс, 2 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності. Деякі дослідники взагалі вважають, що корупція стала основною політичною проблемою XXI століття, яка, за будь-яких підходів та оцінок, однозначно потребує вирішен-

ня для багатьох країн. Це повною мірою стосується України, високий рівень корумпованості якої визнаний її політичним керівництвом, законодавчим органом, вітчизняними та зарубіжними аналітиками, відповідними міжнародними інституціями.

Корупція в сучасних умовах стала чинником, який реально загрожує національній безпеці і конституційному ладу України. Це явище негативно впливає на різні сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини. Корумповані відносини все більше витісняють правові, етичні відносини між людьми, із аномалії поступово перетворюються на норму поведінки.

Останніми роками в Україні у сфері протидії корупції зроблено досить багато: прийнято спеціальний антикорупційний закон та низку інших законодавчих актів антикорупційного спрямування, схвалено Концепцію боротьби з корупцією, розроблено спеціальну антикорупційну програму, на політичному рівні проголошено курс на посилення протидії цьому злу, запроваджено систематичне проведення на найвищому рівні організаційних заходів за участю керівників правоохоронних та інших державних органів, присвячених питанням протидії корупції тощо.

Однак ці та інші здійснювані в державі та суспільстві заходи не дали відчутних позитивних результатів. Причин тому багато – як об’єктивних, так і суб’єктивних. Одна з них полягає в тому, що протягом існування України як незалежної держави антикорупційні процеси не мали належного наукового забезпечення. Сьогодні проблему протидії корупції визначають три аспекти, співіснування яких досить парадоксальне: по-перше, вона є надзвичайно актуальною для соціального життя загалом і для юридичної науки і практики зокрема, що визнається і підкреслюється всіма; по-друге, про неї надзвичайно багато говорять політики, журналісти, інші категорії громадян; по-третє, при цьому вона характеризується низьким рівнем наукового дослідження.

Корупція – стале соціальне явище, яке повністю знищити неможливо. Однак сучасні масштаби його розвитку вимагають проведення активної політики для зменшення кі-

лькості проявів корупції, обмеження сфери її існування, створення таких умов, за яких корупційна діяльність стане справою невігідною і небезпечною.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Юрченко

О. Слабковська

ІПКОП, 5 курс, 11 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Однією з найбільш гострих і складних проблем на шляху становлення України як незалежної демократичної, правової і соціальної держави залишається вирішення проблеми посилення боротьби з корупцією, хоча б у плані обмеження її масштабів.

Сьогодні корупція, уразивши більшість сфер суспільного життя, посилює соціальну напругу, породжує у населення невпевненість у здатності влади здійснити організаційні та практичні заходи щодо подолання системної кризи, вона реально протистоїть конституційному і суспільному ладу, є причиною небувалого зростання в Україні тіньової економіки та економічної злочинності. Корупція проникла у владні інституції, залучила у свої сіті чимало політичних і громадських діячів та значну частину державних службовців, що породило глибоку недовіру людей до спроможності держави забезпечити гарантовані Конституцією їхні права і свободи. На міжнародному рівні Україна набула репутації надзвичайно корумпованої держави.

Ефективність боротьби з корупцією залежить від наступних головних складових: наявності належної правової бази антикорупційного спрямування; ефективного і повного її застосування; організаційно-управлінського забезпечення антикорупційної діяльності і, зокрема, розвитку системи громадського контролю та

формування антикорупційної громадської свідомості.

Результати соціологічних досліджень свідчать, що значна частина громадян України не оцінює корупцію негативно і вважає для себе за можливе за допомогою корумпованих відносин вирішувати особисті питання, отже, рівень антикорупційної свідомості громадян України вкрай низький. Без його підвищення реальний вплив інституцій громадянського суспільства на корупцію буде неможливим. Ці інституції будуть позбавлені найголовнішого – соціальної бази – свідомої підтримки антикорупційних заходів громадянами.

У зв'язку з цим важливого значення набуває розвиток системи громадського контролю за діяльністю органів, на які безпосередньо покладено обов'язок боротьби з корупцією. Особливу роль у цьому процесі повинні відігравати політичні партії та об'єднання громадян, засоби масової інформації, представницькі органи влади та окремі громадяни. Форми і методи такої діяльності мають бути чітко визначені у законі.

Важливо протидіяти зловживанням з боку ЗМІ, зокрема їх використанню для експлуатації недоліків соціальної культури громадян. Через засоби масової інформації треба всіляко поширювати знання про права людини та громадянина, механізм їх реалізації в державних установах, порядок і процедуру розгляду звернень громадян, прийняття рішень щодо них.

У законодавчому порядку необхідно також закріпити право громадських організацій на здійснення запитів до органів державної влади та отримання інформації про їх діяльність щодо запобігання та протидії корупції; запровадити проведення неофіційної антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, рішень, програм; забезпечити правову підтримку журналістських та громадських розслідувань; ввести участь у відкритих парламентських слуханнях з питань запобігання та протидії корупції тощо.

Стратегічним напрямом подолання корупції має стати створення антикорупційних правових механізмів з широким використанням важелів громадянського суспільства.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.В. Пивоваров

А. Гаврилюк
VII ф-т, 5 курс, 2 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАПОБІГАННЯ СЛУЖБОВИМ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ НЕЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТУ

Виходячи зі змісту ст. 5 Конституції України, державні службові особи є представниками народу. Однак вони вже майже 20 років не були піддані контролю з боку суспільства. Ще Ш. Монтеск'є у своїх філософських нарисах зазначав, що службові особи держави “завідують справами народу”, а отже, повинні звітувати перед суспільством про їх стан. Відсутність громадського контролю є передумовою для використання владного становища у своїх власних цілях та діяльності всупереч інтересам суспільства.

Слід зазначити, що питання громадського контролю за сферою державного управління цікавить науковців та практиків не так давно. Але вже 2002 року запропоновано проект Закону України “Про громадський контроль”, у якому визначалися предмет такого контролю, його суб'єкти, а також права цих суб'єктів.

На нашу думку, вчинення службових злочинів у сфері нецільового використання бюджету (тобто витрачання їх на цілі, що не відповідають бюджетним призначенням, встановленим законом про Державний бюджет України чи рішенням про місцевий бюджет, виділеним бюджетним асигнуванням чи кошторису) зумовлено відсутністю системи громадського контролю за виконанням відповідних бюджетів. Умови для вчинення службових злочинів створюють наступні фактори: відсутність контролю суспільства за діяльністю посадових осіб, які виступають розпорядниками бюджетних коштів або які очолюють органи, що є розпорядниками бюджету, а також незастосування на практиці нормативно встановленого інституту відповідальності за нецільове використання бюджетних коштів.

Для більшої прозорості діяльності службових осіб орга-

нів державної влади та місцевого самоврядування вважаємо доцільним запровадження наступних заходів: 1) закріплення норми про громадський контроль на рівні закону, адже відсутність його юридичного оформлення не дозволяє говорити про легітимність останнього; 2) інформування громадськості про хід виконання відповідних бюджетів шляхом розміщення даної інформації на веб-сторінках розпорядників бюджетних коштів (ознайомлення з такою інформацією, а також з первинною документацією та звітами про виконання відповідних бюджетів, їх аналіз дали б змогу громадянам здійснювати контроль за виконання бюджетів різних рівнів); 3) закріплення на нормативному рівні права громадян направляти заяви до Верховного Суду України з вимогою вирішити питання про нецільове використання коштів розпорядниками бюджету за наявності обґрунтованого сумніву в цільовому використанні.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Шостко

О. Дідус

*юридичний ф-т, 3 курс, 34 гр.
ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*

**КРИМІНОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-
ПРАВОВОЇ ЗАБОРОНИ ПОРУШЕННЯ
РІВНОПРАВНОСТІ ГРОМАДЯН ЗАЛЕЖНО
ВІД ЇХ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ НАЛЕЖНОСТІ
АБО РЕЛІГІЙНИХ ПЕРЕКОНАНЬ**

До Кримінального кодексу України (далі – КК України) 5 листопада 2009 р. внесено зміни щодо посилення відповідальності за вчинення злочинів з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Зазнав змін і розділ цього кодексу, що передбачає відповідальність за вчинення злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод громадян (ст. 161).

Нова редакція зазначеної статті містить доволі велику кількість оціночних понять: “образа почуттів”, “інших переконань”, “іншими ознаками”. У теорії кримінального права єдиного визначення оціночних понять немає. Під ними розуміють поняття, зміст яких недостатньо чи взагалі не визначений теорією права або оціночність виражена в нормах права, положеннях (приписах), в яких закріплюються найзагальніші ознаки, властивості, якості, зв’язки і відношення різноманітних предметів, явищ, дій, процесів, які детально не роз’яснюються законодавцем з тим, щоб воно конкретизувалося шляхом оцінки в процесі застосування права. Оціночні поняття представлені в диспозиціях норм узагальнено, а тому при кваліфікації потребують конкретизації залежно від місця, часу, обстановки та інших обставин учинення цього діяння.

Вплив цих понять на законодавство в науці також оцінюється по-різному. Одні науковці стверджують, що ці поняття спричинюють і посилюють процеси дискреції, тобто сприяють вирішенню посадовою особою або державним органом питань, які не мають однозначного, повного або взагалі не мають нормативного регулювання, тому останнє залежить від оцінки даних питань суб’єктом правових відносин. Це доволі позитивний момент, оскільки врегулювати абсолютно всі моменти суспільних відносин законодавець не в змозі. Також висловлюються думки, що ці поняття підтримують правову систему в русі і призводять до процесів, які стимулюють систему до усунення прогалин та оціночних понять.

Заслугує уваги і протилежна думка, суть якої полягає в тому, що оціночні поняття є недоліком побудови системи законодавства, жодного позитивного значення вони не мають. Тому найбільшу увагу в кримінальному праві необхідно приділити конструюванню кримінально-правових норм для того, щоб диференціація кримінальної відповідальності й покарання залежала від самого законодавця. Усунути правовий вакуум можливо лише через правотворчість. Законодавець матиме кращі успіхи, якщо буде проводитися глибокий та систематичний аналіз застосування оціночних понять на практиці.

Як було зазначено вище, ст. 161 КК України містить ба-

гато оціночних понять. Така їх кількість в одній правовій нормі перешкоджає її ефективному застосуванню.

Викладене дозволяє дійти висновку, що кримінально-правова норма, закріплена в ст. 161 КК України, наразі виконує лише запобіжну функцію, проте не є ефективним інструментом у руках правоохоронних органів та суду. Означена норма потребує вдосконалення за рахунок зменшення кількості оціночних понять та насичення її формалізованими ознаками.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. М.Г. Арманов

І. Маліченко

ШКОП, 5 курс, 4 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

З розвитком правової соціальної держави особливо актуалізуються питання захисту прав та свобод усіх громадян. Відповідно до Конституції України “людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю”, і головний обов’язок держави – утвердження та забезпечення прав і свобод людини. Тому торгівля людьми є грубим їх порушенням і розглядається як злочин, що карається законом. Соціально-економічна криза, необізнаність з правових питань переважної більшості населення, корисливість та безпринципність злочинців, попит на так звані “послуги приватного характеру” – далеко неповний перелік чинників, які створюють сприятливі умови для “процвітання” цього виду злочину проти особистості.

Політика України у сфері протидії торгівлі людьми та пов’язаним з нею злочинам повинна бути спрямована на наступне:

1) профілактику торгівлі людьми і пов’язаних з нею злочинів, насамперед шляхом активізації роз’яснювальної та пропа-

гандистської роботи, особливо серед молодого жіноцтва, реабілітації та реінтеграції осіб, потерпілих від торгівлі людьми;

2) забезпечення суворого контролю за дотриманням вимог законодавства суб'єктами господарської діяльності, які працюють у сфері модельного, туристичного, розважального бізнесу, посередництва у працевлаштуванні за кордоном та невідворотного притягнення до відповідальності осіб, винних у порушеннях чинного законодавства;

3) максимально ефективну реалізацію заходів із виявлення, викриття та припинення і розслідування фактів торгівлі людьми та пов'язаних із нею злочинів;

4) міжнародне співробітництво у сфері протидії торгівлі людьми та пов'язаним з нею злочинам.

Найважливішими напрямами загальносоціального запобігання торгівлі людьми та пов'язаним з нею злочинам повинні стати розвиток економічних можливостей для громадян в Україні та створення умов для безпечної трудової міграції.

Перспективними напрямами протидії торгівлі людьми та пов'язаним з нею злочинам є наступні:

- взаємодія із правоохоронними та іншими державними органами зарубіжних країн, зарубіжними неурядовими та міжнародними організаціями, що працюють у сфері протидії торгівлі людьми та пов'язаним з нею злочинам;

- виявлення та ліквідація кубел розпусти та інших осередків надання сексуальних послуг, виготовлення або збуту порнографічних творів та предметів, перекриття каналів контрабандного переміщення останніх через державний кордон;

- запровадження в діяльності правоохоронних органів новітніх передових методів ведення оперативно-розшукової роботи у сфері протидії торгівлі людьми та пов'язаним з нею злочинам;

Результатом вивчення ситуації з торгівлею людьми в Україні стало розуміння необхідності формування комплексного підходу до протидії цьому виду злочину, тобто формування такої політики, яка охоплює різноманітні заходи й підходи: вдосконалення законодавства, укладення міжнародних угод, підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів, різно-

манітних державних установ, відомств, формування системи превентивних заходів, а також заходів соціальної реабілітації потерпілих.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.В. Пивоваров

Л. Хащина

VII ф-т, 5 курс, 2 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ

Одним із пріоритетних напрямків соціальної політики України є боротьба зі злочинністю, в тому числі протидія торгівлі людьми.

Економічні проблеми, незадовільний стан ринку праці, високий рівень безробіття та низька якість життя населення і далі змушують українців шукати роботу за кордоном. Це зумовлює активізацію діяльності злочинних груп з оформлення виїзних документів і переправлення за кордон громадян України з метою їх подальшого продажу. Набирає обертів так звана внутрішня торгівля, жертвами якої найчастіше, через власну необізнаність, стають мешканці сільської місцевості.

Для створення умов, що сприяють протидії торгівлі людьми та пов'язаній з нею злочинній діяльності, 7 березня 2007 р. постановою Кабінету Міністрів України затверджено Державну програму протидії торгівлі людьми на період до 2010 р., якій передувала Комплексна програма протидії торгівлі людьми на 2002–2005 рр.

Однак в результаті проведеного Міжнародною Організацією Міграції (МОМ) аналізу виявилася ціла низка недоліків у співпраці різних інституцій по боротьбі з торгівлею людьми.

Перш за все, відсутні єдині державні положення про методи роботи, а тому якість та функціонування механізмів взаємо-

дії на регіональному рівні відрізняються в кожній області. Різний і рівень залучених державних установ до існуючих схем співробітництва на національному та регіональному рівнях. Отже, існує потреба в розробці механізму регулювання порядку дій щодо запобігання торгівлі людьми, виявленню жертв, надання їм допомоги та реінтеграції. Це питання можна вирішити, насамперед, створенням міжвідомчої робочої експертної групи.

Міжнародні та громадські організації, які активно сприяють зусиллям України в боротьбі з торгівлею людьми, наголошують на вдосконаленні та приведенні законодавства України з протидії торгівлі людьми у відповідність до чинних міжнародних норм та стандартів, як того вимагає План дій ОБСЄ з боротьби з торгівлею людьми, прийнятий у 2003 р.

Головна роль у запобіганні цьому виду злочинів належить правоохоронним органам, а саме Департаменту боротьби зі злочинами, пов'язаним з торгівлею людьми (далі – Департамент), який з липня 2010 р. називається Департамент боротьби з кіберзлочинністю і торгівлею людьми. Ця установа забезпечує проведення оперативно-розшукової діяльності щодо виявлення міжрегіональних (транснаціональних) злочинних груп, які діють у сферах торгівлі людьми, незаконної міграції та суспільної моралі.

Так, кількість злочинів, передбачених ст. 149 КК України (торгівля людьми), які були зареєстровані Департаментом України за 1998 – 2010 рр., становить більше 2831, а кількість кримінальних справ з винесенням вироку судами України за даними Верховного Суду України – 489.

Не менш важливою є проблема відсутності бюджетних коштів на фінансування постачальників соціальних послуг, які допомагають постраждалим від торгівлі людьми.

Наша держава – це країна, з якої, як правило, здійснюється експорт жінок та дітей на світові ринки інтимного бізнесу, проте з часом з'являються нові тенденції в торгівлі людьми. Змінюються методи діяльності злочинних угруповань, способи вербування, групи ризику. Важливим є інформування населення, проведення навчальних програм по запобіганню рабству.

Таким чином, розкриття злочину працівниками МВС ще не означає покарання злочинців, оскільки до суду доходить не-

значна частина справ. Отже, нагальним є подальше вдосконалення законодавства, форм і методів практичної діяльності правоохоронних органів та інших державних і міжнародних організацій щодо протидії торгівлі людьми, а також проведення інформування населення.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Шостко

А. Гніденко

II ф-т, 5 курс, 7 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

РОЛЬ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ ЖІНКИ В МЕХАНІЗМІ СТАТЕВОГО ЗЛОЧИНУ

Слід завжди пам'ятати, що важливіше попередити злочин, аніж розкрити той, який уже скоєно та яким завдано шкоди й болю людям, бо ніяке покарання не замінить ту моральну травму, яку було нанесено потерпілому. Але необхідно врахувати, що ситуацію та обстановку, що сприяють вчиненню злочину, створює не тільки винна особа, але й дуже часто та, проти якої спрямовані злочинні дії. Потерпіла особа своєю неправильною, віктимною поведінкою впливає на формування майбутньої конкретної життєвої ситуації, здійснює мотивуючий вплив на особу злочинця. На наш погляд, віктимна поведінка жінок часто детермінує віктимогенні ситуації, які є складовими частинами багатьох тяжких насильницьких злочинів, зокрема проти статевої свободи та статевої недоторканості.

Під віктимною поведінкою при статевих злочинах (звальтування є найтяжчим злочином проти статевої свободи особи та найбільш розповсюдженим у цій групі – близько 74%) розуміється така поведінка, при якій потерпіла особа в період часу, що безпосередньо передє вчиненню злочину, своїми діями створює ризиковану для себе ситуацію, в якій існує реальна загроза нападу злочинця. Провокуюча поведінка може носити різнома-

нітний характер. Дуже часто вона виявляється як певна сексуальна гра, при цьому практично завжди жінка не усвідомлює значення та змісту останньої. За даними кримінологічних досліджень, близько 13% жінок несвідомо провокували злочинців (були нерозбірливими у встановленні знайомств, легковажно поводили себе з незнайомцями); 16% свідомо провокували чоловіків з надією в останній момент не допустити зґвалтування; 71% – не провокували злочинців.

Проте приблизно п'ята частина всіх потерпілих жінок має схильність до вживання спиртних напоїв, характеризується легковажною поведінкою. Майже 35% потерпілих від зґвалтувань перебували в стані сп'яніння.

Статеві злочини досить часто пов'язані з убивством або такими тяжкими наслідками, як самогубство потерпілої особи, заподіяння тілесних ушкоджень, зараження венеричною хворобою, вимушені аборти. У результаті зґвалтування заподіюється моральна шкода потерпілій особі, травмується її психіка, порушується ритм подальшого нормального сексуального життя.

Суто інтимний характер переживань потерпілих, глибокі психічні травми, поряд з іншими чинниками, надають винятково латентного характеру багатьом із цих злочинів і серйозно ускладнюють їх розкриття. Тож існуюча статистика не відображає реальної дійсності показників у масштабах України. Щороку жертвами статевих злочинів стають тисячі жінок, хоча офіційні дані відображають тенденцію зменшення кількості статевих злочинів протягом трьох останніх років.

Підводячи підсумок, зазначимо, що поведінка жінки суттєво впливає на мотивацію злочинної поведінки. Вона може як сприяти, так і перешкоджати злочину. Всебічний аналіз такої поведінки дозволить запобігти будь-яким негативним діям з її боку, дозволить сформувати оптимальний варіант бажаної поведінки жінки з метою попередження ймовірності стати потерпілою від насильницького статевого злочину. Аморальна поведінка жінок, яка робить свій внесок у створення злочинної ситуації, не повинна призводити до фактичного виправдання злочинців, проте на неї слід зважати при призначенні покарання винним. Більше того, вивчення поведінки жінок, потерпілих від

статевих злочинів, надасть пояснення щодо впливу віктимності на механізм конкретних злочинів та допоможе запровадити на всіх рівнях ефективні та диференційовані заходи віктимологічної профілактики.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

Я. Черних

юридичний ф-т, 3 курс, 35 гр.

ХНПУ ім. Г.С.Сковороди

СОЦІАЛЬНА ЗУМОВЛЕНІСТЬ ОКРЕМОЇ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ЗГВАЛТУВАННЯ ТА НАСИЛЬНИЦЬКОГО ЗАДОВОЛЕННЯ СТАТЕВОЇ ПРИСТРАСТІ НЕПРИРОДНИМ СПОСОБОМ

У кримінальному законодавстві України міститься дві норми, що передбачають відповідальність за згвалтування та за насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, закріплену у статтях 152, 153 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Склади цих злочинів характеризуються низкою спільних рис. Це дає можливість стверджувати, що діяння, заборонені цими нормами, майже тотожні.

Так, обидва злочини посягають на один й той самий основний об'єкт – статеву свободу особи.

Об'єктивна сторона: склади обох злочинів сконструйовані як формальні. Тому до обов'язкових ознак об'єктивної сторони відносять: а) діяння – статевий акт; б) спосіб – погроза, насильство або використання безпорадного стану потерпїлої особи.

Відмінність складів злочинів, що досліджуються, полягає в тому, що при згвалтуванні статеві зносини можливі лише природним способом, а при насильницькому задоволенні статевої пристрасті – неприродним. Згідно з керівними положеннями Пленуму Верховного Суду України, насильницьке задоволення

статевої пристрасті неприродним способом виключає природний статевий акт і може полягати у вчиненні акту мужолозтва, лесбійства, а також в інших діях сексуального характеру, спрямованих на задоволення статевої пристрасті суб'єкта злочину (чоловіка або жінки) неприродним способом. Тоді як під згвалтуванням слід розуміти природні статеві зносини між особами різної статі.

Наслідками як згвалтування, так і насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом можуть бути: смерть або самогубство потерпілої особи, втрата нею репродуктивної здатності або інших функцій організму та органів, психічна хвороба або інший розлад здоров'я.

Суб'єктом обох злочинів може бути особа як чоловічої, так і жіночої статі, яка досягла 14 років.

Суб'єктивна сторона характеризується виною у виді прямого умислу. Суб'єкт злочину усвідомлює, що застосовує насильство, погрозу або використовує безпорадний стан потерпілої особи для вступу з нею у статеві зносини і бажає цього.

Таким чином, єдине, що відрізняє ці два злочини, це способи задоволення статевої пристрасті – природний та неприродний. Останнім десятиліттям неприродний спосіб у статевих зносинах сприймається суспільством значно толерантніше, про що свідчать як зміни в національному законодавстві (декриміналізація мужолозтва; пом'якшення термінологічного забарвлення складу злочину, передбаченого ст. 153 із збоченського способу (КК 1960 р.) на неприродний), так і “популяризація” в суспільстві гомосексуальних та неприродних статевих зносин між особами різної статі. Кримінологи також зазначають, що неприродний спосіб вважається нормальним явищем.

Тож доходимо висновку, що ознаки складів розглянутих злочинів майже тотожні. Сучасна суспільна мораль однаково ставиться до природних і неприродних статевих актів, що свідчить про однакову суспільну небезпечність аналізованих діянь. Це дає змогу стверджувати, що охорона одного й того самого об'єкта від тотожних діянь за допомогою двох кримінально-правових норм є зайвою, а ознаки згвалтування та насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом

можна поєднати в одній статті: “Насильницьке задоволення ставової пристрасті”. Неприродний спосіб, у разі необхідності, можливо передбачити як кваліфікуючу ознаку.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. М.Г. Арманов

О. Сахнюк

IV ф-т, 5 курс, 15 гр.

*Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого*

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Деякі вчені вважають, що питання суїцидальної поведінки не входить до предмета кримінології, проте є і протилежні думки. На наш погляд, ця проблема має міждисциплінарний характер, оскільки стосується психіатрії, психології, кримінального права, і кримінологічний аспект.

У різні історичні епохи, в різних соціальних прошарках самогубство мало діаметрально протилежні моральні оцінки. У деяких народів воно розглядалось як спосіб гідно піти з життя (наприклад, масове самогубство переможених у релігійних війнах, ритуальне самогубство вдів і слуг правителів в Індії та Китаї, характері в Японії, буддистські самоспалення). Водночас історія з давніх часів фіксує “персональні” самогубства, мотиви яких мало чим відрізняються від сучасних.

Суїцид – навмисне, заздалегідь обдумане позбавлення себе життя, один із видів насильницької смерті. Можна виділити дві причини суїцидальної поведінки: негативні соціальні й особистісні.

До соціально-негативних слід віднести: розлучення, смерть рідних, нерозділене кохання, втрату роботи, неможливість отримати освіту тощо. До особистісних причин належать: морально-психологічні ознаки особи (її характер, темперамент, вольові якості, психічні розлади тощо). Взаємодія цих причин призводить до внутрішнього конфлікту людини. Якщо особа не може впоратися зі своїм внутрішнім конфліктом, то це призво-

дить до соціально-психологічної дезадаптації, тобто непристосованості, конфлікту особи із соціальним середовищем.

Причиною дезадаптації є крах базових ціннісних орієнтацій особи, що в повсякденності називається втраченим сенсом життя (професійне фіаско, втрата близької людини, загроза здоров'ю – явища завжди індивідуальні, але врешті-решт соціально значущі для особи). Цей стан призводить до появи мотиваційної готовності до самогубства.

Вирішальну роль відіграють провокаційні умови, до яких належать: погіршення соціально-економічної ситуації (затримка у виплаті заробітної плати, зростання цін на всі товари та послуги, безробіття, соціальна незахищеність тощо). Так, значна кількість самогубств в Україні відбувається на тлі кризових явищ у всіх сферах життя.

Вплив зовнішніх провокаційних умов веде особу до передсуїцидної поведінки, що полягає у виборі конкретного способу самогубства. Способи позбавити себе життя в різних країнах мають свої варіації, однак виявлені загальні тенденції. Повищення – основний спосіб суїциду в усьому світі. Наступний за поширеністю спосіб самогубства – застосування вогнепальної зброї. Наприклад, у США, де ця зброя найбільш доступна, вона використовується в 60 % суїцидів. У Канаді, де вогнепальна зброя менш доступна, з її допомогою вчиняється 30 % самогубств. Часто спостерігаються отруєння (наприклад, у США свідоме передозування лікарських препаратів використовується у 18 % самогубств). Дослідники також вважають, що певний відсоток дорожньо-транспортних пригод з єдиною жертвою – це фактично приховані суїциди. Зауважимо, що зазвичай особи, що бажають позбавити себе життя, не заявляють про це іншим. Тільки 15-25 % людей, що вчиняють самогубства, залишають прощальні записки.

Якщо особі, для якої характерна передсуїцидна поведінка, не надати професійної психологічної допомоги, настає останній етап – суїцид. Досвід роботи служб соціально-психологічної допомоги як в Україні, так і за кордоном показує, що самогубствам у багатьох випадках можна запобігти. Успіх залежить від своєчасного виявлення осіб, схильних до суїциду, проведення з ними індивідуальної роботи, надання їм відповід-

ної соціальної та психологічної допомоги, усунення причин, що зумовлюють суїцид.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Юрченко

В. Ніколенко

IV ф-т, 5 курс, 1 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ПРИЧИНИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ ТА ЇЇ ЗАПОБІГАННЯ

Кримінальна активність підлітків визнається особливо небезпечною для суспільства в стратегічному плані, бо саме в цьому віці починається кримінальна “кар’єра”, підлітки стають резервом для дорослої та рецидивної злочинності, кримінальна активність неповнолітніх значно вища за загальні показники дорослого населення. Підлітки жваво сприймають стандарти західного суспільства масового споживання, які стають реаліями завдяки мережі роздрібної торгівлі. Але фактична здатність споживання у переважній більшості сімей дуже обмежена, і це породжує стан фрустрації, характерний для нижчого класу. Цей стан виявляється у переживаннях розчарування, тривоги, роздратування. У підлітків виникають делінквентні альтернативи, що мають компенсувати низьке соціальне становище.

Ознакою часу є підвищення рівня насилля, особливо в середовищі підлітків. Підліток, що вдається до насилля, прагне таким чином утвердити свою гідність. Він не впевнений у своїй значущості і покладається на насилля, що оцінюється групою, в якій перебуває. Ця суто вікова психологічна характеристика в умовах значного соціального розшарування та поширення феномену аутсайдера здатна посилюватися й перетворюватися на провідний фактор соціальної компенсації для нижчих класів.

Молодіжному середовищу притаманна наявність численних субкультур. Серед них простежуються субкультури

делінквентного типу, які можна умовно поділити на три класи: 1) субкультури, зорієнтовані на матеріальні статки та майнові злочини; 2) конфліктні субкультури, що культивують цінність насилля й орієнтують підлітків на досягнення статусу насильницькими методами; 3) субкультури відходу від суспільства, які пропонують алкоголь, наркотики як засоби “втечі” від останнього.

Криза перехідного періоду під час 90-х рр. була вагомим чинником делінквентної поведінки серед неповнолітніх. Цей період характеризується трансформацією соціальних інститутів – стара система роботи з неповнолітніми делінквентами, яка трималася на централізованій партійно-адміністративній системі, яка контролювала всі сфери життя, розпалася, а нова – ще не побудована; відсутній належний соціально-правовий захист неповнолітніх: недоліки в роботі правоохоронних органів, несвоєчасне реагування на вчинені протиправні дії та запобігання їм.

Сучасне життя вимагає вирішення питання про вдосконалення правового регулювання профілактики делінквентності в контексті прийняття нормативно-правового акта, яким були б передбачені системні заходи загальної й індивідуальної профілактики делінквентності, порядок їх здійснення державними органами, об’єднаннями громадян та ін. Профілактика делінквентності серед неповнолітніх у контексті юридико-психологічного знання полягає у своєчасному, якомога більш ранньому виявленні осіб, схильних до такої поведінки, та проведенні з ними необхідних заходів, спрямованих на формування усвідомлення власних емоцій та почуттів інших людей, навчання керування своїми емоціями прийнятним способом, безпечним для себе та оточуючих, а також реагування на негативну ситуацію загалом, навчання конструктивних поведінкових реакцій у проблемній ситуації.

Важливу роль у цьому мають виконувати професійні училища соціальної реабілітації, як спеціальні навчально-виховні заклади для дітей, які потребують особливих умов виховання. Реабілітаційна робота в них потребує комплексного підходу, який поєднує соціальну, педагогічну і психологічну реабілітацію.

Запобігання делінквентній поведінці повинно бути

спрямоване не лише на осіб з високою особистісною схильністю до делінквентної поведінки, а й на їх близьке оточення.

Науковий керівник – д-р юрид. наук, проф. В.В. Голіна

В. Свинобоєва

ПКОП, 5 курс, 14 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЗАПОБІГАННЯ ЛАТЕНТНОСТІ ЗГВАЛТУВАНЬ

Згвалтування є одним із найтяжчих серед злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. В юридичній літературі немає єдності думок щодо обсягу латентності.

Як зазначає А.С. Лукаш, застосування статистичного методу в кримінології при аналізі обсягу латентності згвалтування дає змогу припустити, що він збільшується зі зниженням кількості таких злочинів.

Найпоширеніші види латентності згвалтування: суміжна, штучна та процесуальна.

Досить важко встановити точну кількість учинених згвалтувань ще й тому, що не виключається можливість наклепів. Це виявляється в тому, що при зверненні до державних закладів охорони здоров'я з венеричними хворобами пацієнтки заповнюють відповідну форму – запобігання, а на звороті мають вказати джерело зараження хворобою. З метою неповідомлення останнього і “самовигородження”, за словами лікарів, пацієнтки пишуть, що заразилися внаслідок учинення згвалтування проти них незнайомими особами. У той же час до послуг анонімних медичних кабінетів звертаються по допомогу набагато більше жінок, серед яких можуть бути й латентні жертви згвалтування.

Причинами виникнення суміжної латентності є насамперед небажання жертв звертатися до правоохоронних органів із заявою про факт згвалтування через упевненість у тому, що

оприлюднення цього факту погіршить їх соціальний статус. За словами В. Є. Христенко, кількість таких жертв становить близько 48 %. Ще однією причиною існування суміжної латентності згвалтування є вади чинного кримінально-процесуального законодавства, яким встановлено громіздку, а то й принизливу процедуру подання заяви про цей злочин. Вона часто відлякує жертв згвалтування. За дослідженнями російських учених, 25 % жертв після судового розгляду кримінальної справи змінили місце проживання, 30 % – місце роботи. За даними ООН, нерідко жертви насильницького злочину страждають на депресії, посттравматичні синдроми, психічні та фізичні захворювання тощо.

При розгляді штучної латентності виникає багато питань, які стосуються неправильної правової оцінки самою жертвою вчиненого щодо неї. Сьогодні у зв'язку зі зняттям багатьох моральних обмежень із статевих відносин багато осіб, проти яких було вчинено згвалтування, навіть не сприймають його як злочин. Відповідно до нових поглядів сексологів у сучасній сексуальній культурі допускається застосування насильства в певних межах.

Обсяг латентності згвалтування одночасно є проявом як ставлення людей до цього злочину, так і рівня роботи правоохоронних органів з виявлення, запобігання розслідування та реєстрації згвалтувань.

Таким чином, дане питання є достатньо гострим і потребує вивчення як науковцями, так і практиками – працівниками правоохоронних органів.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Б.М. Головкін

Я. Гашпар

IV ф-т, 5 курс, 16 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЛАТЕНТНІСТЬ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

На сучасному рівні розвитку світового інформаційного

суспільства спостерігається тенденція щодо освоєння “кіберпростору” різними кримінальними формаціями з метою пристосування здобутків інформатизації до “традиційних” сфер злочинного бізнесу та формування нових його напрямів. За оцінками експертів, сьогодні комп’ютерна злочинність набуває такого розмаху, що в разі її ігноруванні виникне в подальшому загроза окремим інтересам не тільки конкретної людини, а й національній безпеці окремих держав і людства в цілому.

Згідно з даними Комісії із запобігання злочинності та кримінального права Організації Об’єднаних Націй, щорічний економічний збиток від комп’ютерних злочинів становить мільярди доларів США.

Три мільйони злочинів було вчинено протягом 2006 р. у британському сегменті Інтернету, підрахувала кримінологічна компанія 1871 Ltd за замовленням фахівця захисту реквізитів Garlic. У 90% випадків злочинці залишилися безкарними: жертви або не зверталися в поліцію, або одержали відмову від стражів порядку через небажання чи нездатність допомогти.

Однією з проблем комп’ютерної злочинності є її латентність, яка існує не тільки в Україні, але й у всьому світі.

На тлі високих показників боротьби з комп’ютерною злочинністю в інших країнах викликає підозру її низький рівень в Україні. Так, за даними Департаменту інформаційних технологій МВС України, у 2009 р. було виявлено лише 201 злочин з використанням електронно-обчислювальних машин (комп’ютерних систем та комп’ютерних мереж), з яких 171 розкрито.

Це зумовлено низкою об’єктивних та суб’єктивних причин, першорядними з них є:

- швидкоплинність і прихованість учинення транскордонних злочинів з використанням інформаційних технологій;
- високий рівень оснащення злочинців, а також залучення ними до незаконних операцій висококваліфікованих спеціалістів;
- неузгодженість процедур обміну інформацією між правоохоронними органами різних країн;
- недовіра до правоохоронних органів з боку потерпілих

структур, пов'язана зі страхом отримати широкий розголос фактів вдалих атак на власні комп'ютерні системи, що може призвести до втрати прибутків через зниження рівня ділової репутації і т. ін.;

– відсутність соціальної привабливості та належного фінансування праці для залучення обдарованої молоді.

З огляду на зазначене вважаємо за доцільне вжити наступних заходів:

– розробити проекти постанов щодо першочергових заходів, спрямованих на зниження рівня хуліганської і кримінальної активності в мережі Інтернет, що регламентуватиме роботу постачальників Інтернет-послуг та їх клієнтів, провайдерів і операторів IP-телефонії;

– розробити й запровадити систему по запобіганню шахрайству в мережі Інтернет з метою інвентаризації та сертифікації сайтів компаній і фірм, основною сферою діяльності яких є торгівля та надання послуг, які здійснюють розрахунки між продавцем та покупцем за допомогою засобів електронного зв'язку;

– всебічно сприяти створенню у вітчизняному сегменті Інтернет-сайтів, що висвітлюють діяльність правоохоронних органів у сфері протидії кіберзлочинності. Цікавим прикладом слугує створення порталу Cyber-crimes.ru, на сторінках якого публікуються фабули реально розслідуваних кримінальних справ, що не тільки становить інтерес для науковців, які займаються проблемами кіберзлочинності, а й може виступати як стримуючий фактор для потенційних кіберзлочинців.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Юрченко

М. Бондарь

II ф-т, 5 курс, 1 гр.

*Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого*

ЛАТЕНТНОСТЬ КОМПЬЮТЕРНОЙ ПРЕСТУПНОСТИ

С развитием компьютерных сетей, разработкой и совершенствованием информационных технологий, которые могут эф-

фективно использоваться в криминальных целях, значимость проблемы защиты информационных ресурсов сильно возросла. Это также касается переводов информационных ресурсов на электронные носители и концентрацией их в информационных системах.

В настоящее время раскрываемость компьютерных преступлений составляет около 10-15 % преступлений, известных правоохранительным органам. При этом большая их часть остается неизвестной.

Латентность преступлений – это признак, отражающий реальную ситуацию в стране, когда определенная часть преступности остается неучтенной.

В структуре латентной преступности по механизму ее образования выделяют четыре разновидности:

1) естественная латентность – охватывает совокупность преступлений, о факте совершения которых никому не известно, даже сам потерпевший не догадывается, что против него совершено преступное посягательство. Это касается, например, правомерного доступа к цифровой информации с целью получения возможности ознакомиться и осуществить операции с чужой информацией, находящейся в ЭВМ и на цифровых носителях;

2) искусственная латентность – связана с тем, что руководители соответствующих подразделений или отдельные граждане, которым стало известно о совершении преступления, не заявляют в соответствующие органы из-за опасения подрыва своего авторитета в деловых кругах и в результате – потери большого числа клиентов, раскрытие в ходе судебного разбирательства системы безопасности организации, выявление собственной незаконной деятельности;

3) латентность “граничных ситуаций” – представляет собой группу тех преступлений, информация о которых стала известна конкретному лицу, которое ошибочно, добросовестно ошибаясь или не имея достаточной профессиональной подготовки, дало неправильную юридическую оценку деянию, не увидев в нем признаков состава преступления, в связи с чем такое деяние не нашло отражения в статистическом учете.

4) латентная преступность – ее составляют преступления, которые хотя и стали известны правоохранительным орга-

нам, но их представитель из тех или иных соображений не регистрирует эти преступления.

Компьютерные преступления являются своеобразным побочным эффектом прогресса в технической сфере. С дальнейшим совершенствованием компьютерных технологий возрастает и “неуловимый” характер компьютерной преступности, поэтому способы и методы борьбы с этим видом преступлений должны постоянно совершенствоваться.

Первым шагом на пути преодоления компьютерной преступности следует признать повышение требований к уровню профессионализма работников правоохранительных органов, эффективности правоохранительной деятельности, касающейся как расследования, так и предупреждения. Для этого вида преступности характерна слабая раскрываемость и безнаказанность. Необходимо осуществить пересмотр статистического подхода к учету компьютерной преступности, что, безусловно, повлечет за собой снижение латентности данного вида преступлений.

Следующим шагом должно стать преодоление правового нигилизма руководителей учреждений, предприятий, организаций и отдельных граждан путем освещения проблем компьютерной преступности в средствах массовой информации. Необходимо обратить внимание общества на те возможные негативные последствия, которые содержат в себе угрозу роста латентной преступности в сфере высоких технологий.

Научный руководитель – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

О. Рудницький

IX ф-т, 5 курс, 1 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

КРИМІНОЛОГІЯ НА ТЕЛЕБАЧЕННІ

На телебаченні кількість фільмів та передач із кримінальним сюжетом зростає, що змушує замислитися, наскільки

правдиво в них відображено кримінальний світ, враховуючи, що фільми та постановки такого роду не тільки займають велику кількість ефірного часу, але й часто служать для нас єдиним джерелом інформації про злочинний світ.

Цій темі присвячено велике дослідження американських учених Крейга Хані та Джона Манцолеті (Craig Haney and John Manzolati). Результати цього дослідження розміщені в одному з розділів збірника праць із соціальної психології “Суспільна тварина” (“The social animal”, 9-те міжнар. вид., т.1) за загальною редакцією Еліота Аронсона (Elliot Aronson). Разом із групою студентів дослідники проаналізували кілька сотень годин ефірного часу, наданого для показу фільмів та передач із кримінальним сюжетом. У результаті дослідження автори дійшли цікавих висновків щодо відповідності цих сюжетів реальному стану справ, а також щодо впливу, який мають на широку публіку ці вигадані образи злочинного світу.

Вивчивши дослідження американських учених, спробуємо спроектувати їх результати на сучасне українське телебачення. Відмінності між “нашим” та “їхнім” кримінальним телесвітом виявилися зовсім незначними. Викривлення дійсності кримінального світу відбувається на наших екранах у тій самій формі, різниця лише в назвах фільмів та передач. Це, у першу чергу, популярні у нас російські серіали: “Вулиці розбитих ліхтарів”, “Убивча сила”, “Марш Турецького” тощо. Таким чином, дослідження американських учених цілком актуальне і для нинішніх телетенденцій в Україні.

Як стверджують дослідники, більшість засобів, що використовуються при створенні кримінальних сюжетів, сильно викривляють реалії американського карного судочинства.

Телебачення вводить глядачів в оману не тільки щодо рівня злочинності, а й щодо того, які саме види злочинів становлять загрозу для суспільства. Про це свідчать результати дослідження. Контент-аналіз виявив, що при величезній кількості ефірного часу, що приділяється вуличній злочинності, телесюжети про злочини так званих “білих комірців” (офісних працівників) з’являються дуже рідко. Фактично не відображається на екрані злочинна діяльність потужних корпорацій, пов’язана із забруд-

ненням навколишнього середовища. Натомість на екрані домінують злочини із застосуванням насильства, що призводять до смерті жертви, тоді як у реальному житті такого роду злочини трапляються відносно рідко. Цим фактом автори пояснюють, чому американці більш стурбовані станом вуличної злочинності, ніж злочинністю в середовищі службовців чи незаконною діяльністю корпорацій, хоча правопорушення саме в цих сферах завдають найбільшої шкоди економіці та соціальному життю.

Показовим є факт, що телевізійні поліцейські ніколи не припускаються помилок. У кількох переглянутих фільмах дослідники не виявили жодного випадку, коли в кінці фільму за ґратами опинилася б невинна людина, а робота поліцейських у цих фільмах вражає неймовірною ефективністю. Автори нарахували, що більш ніж в 70% фільмів найперший підозрюваний у фіналі і виявлявся справжнім злочинцем. У 90% випадків у фільмах перша людина, заарештована поліцейським, згодом і виявлялася особою, що вчинила злочин.

Автори дослідження також намагалися встановити, як часто “телевізійна поліція” порушує конституцію та права громадян, і виявили, що такого роду порушення відбуваються досить часто – в середньому на кожну годину ефірного часу припадає по два-три подібних порушення, від недотримання конституційних норм до відверто жорстокого поведіння поліцейських із затриманими. Причому лише в дуже рідких випадках ця жорстокість зображується як порушення закону. Через це у глядацької аудиторії може виробитися стійке переконання, що в реальному житті поліцейські можуть робити все, що захочуть.

Підсумовуючи результати проаналізованого дослідження, можна зробити висновок, що головна небезпека впливу кримінальних сюжетів полягає не в загальному зображенні сцен насильства, а у тому, що телебачення перетворює нас на пасивних спостерігачів, які не роблять нічого, щоб замислитися над причинами, що штовхають людей на здійснення злочинів у реальному світі. Те, що нам показують як “дійсність”, насправді не має нічого спільного з реальним станом справ, і всі засвоєні таким чином знання виявляються хибними. Телебачення дезорієнтує нас стосовно всього, що пов’язано зі злочинністю в ре-

льному світі. Воно вводить нас в оману стосовно причин, що штовхають людей на злочини, надає нам викривлену інформацію про наші права у стосунках з правоохоронцями, не даючи можливостей об'єктивно оцінити переваги та недоліки системи карного судочинства.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. М.Ю. Валуїська

Я. Благовещенський
*ІНЮК для СБУ, 5 курс 4 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого*

КРИМІНАЛЬНА СУБКУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Людству відомо про злочинність ще з самого початку його розвитку. Вже у первіснообщинному ладі існували злочинці і правопорушення. Але в той час ще не існувало суспільства, тому ці правопорушення не мали такого суспільно небезпечного значення, не приносили великої суспільної шкоди з точки зору сучасного стану речей. Однак згодом вчинення особою протиправних дій почало засуджуватись. З моменту появи місць позбавлення волі виникають перші елементи специфічної асоціальної субкультури, яка пізніше виокремиться у кримінальну субкультуру.

Незважаючи на певний занепад, який відбувається на даному етапі розвитку, “блатний світ” має свою вікову історію, свою субкультуру – мову (арго), образотворче мистецтво (татуювання), закони (тюремний, злочинський), свою ієрархію (“табелі про ранги”), титули (“злочин в законі,” “пахан” тощо), традиції. Саме ці складові і є основою такого виду асоціальної субкультури, як кримінальна субкультура.

Будучи об'єктивною реальністю, кримінальна субкультура займає певне місце в системі людських цінностей. Вивчення кримінальної субкультури допомагає зрозуміти внут-

рішні закони, за якими живе злочинне середовище (кримінальне суспільство), оцінити зміни, що відбуваються в ньому із зміною політичного, економічного життя держави, і вивчити внутрішні питання відтворення злочинності, її самодетермінації.

З точки зору соціології, загалом під поняттям “субкультура” розуміють особливу сферу культури, цілісне суверенне утворення всередині пануючої культури, яке відрізняється власним цілісним ладом, звичаями, нормами. Представники, або так звані носії субкультури зацікавлені в тому, щоб зберегти власні закони, за якими вони живуть, і протиставити їх на противагу пануючій культурі, яку вони сприймають як “чужу”. Хоча в даний час збереження виключно власних законів, протиставлення їх загальній культурі не прослідковується. В сучасному світі прикладом такої субкультури можна вважати релігійні секти. Ці культові об’єднання іноді називаються авторитарними; на чолі сект звичайно стоять харизматичні лідери, які уявляють себе пророками або навіть божествами. У багатьох сектах панують одностайність думок, найстрогіша дисципліна, дух вільного суспільства тут часто втрачений. Проте, незважаючи на жорсткі заходи, які застосовуються до adeptів нових релігій, багаторічна робота з культовими об’єднаннями не дала відчутних результатів. Навпаки, вона часто викликає ефект бумеранга: прихильники ексцентричних вірувань предстають жертвами, мучениками, страждальниками.

На сьогоднішній день у державі не напрацьовано результативних заходів зменшення рівня злочинності. Задекларовані положення по даній проблемі не втілюються в життя в силу різних причин.

Злочинність як явище має своїм підґрунтям різноманітні причини. Їх аналіз доводить, що однією з таких детермінант є кримінальна субкультура як різновид існуючих асоціальних контркультур, яка, з одного боку, виступає як самостійна детермінанта злочинності, а з іншого, вона поряд з іншими входить в сукупність усіх детермінант. Вона є незаперечною, хоча й опосередкованою, умовою, засобом, джерелом підвищення рівня злочинності.

Науковий керівник – д-р юрид. наук, проф. В.В. Голіна

М. Місюра

IV ф-т, 5 курс, 8 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЩОДО ВПЛИВУ КРИМІНАЛЬНОЇ СУБКУЛЬТУРИ НА МОЛОДЬ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ

Достатньо серйозну увагу в кримінології приділяють кримінальній субкультурі, її функціонуванню, змісту, а також аналізу впливу на суспільство. У цьому контексті найбільшого значення набуває криміналізація сучасних підлітків та молоді. Як відмічають соціологи, кримінальна активність підлітків є особливо небезпечною для суспільства, оскільки саме в цьому віці починається кримінальна “кар’єра”, і підлітки стають резервом для злочинного світу.

Кримінальна субкультура – це сукупність цінностей, норм, традицій, що підміняють офіційні, загальноновизнані регулятори поведінки і визначають, регламентують функціонування середовища неповнолітніх та окремих його представників. Дане явище має обмежену поширеність, є спрощеним, примітивним порівняно із звичайною підлітково-юнацькою та загальносоціальною культурою.

Кримінальна субкультура має особливу кримінальну філософію виправдання і возвеличення злочинної поведінки, маскуванню низьких прагнень високими кримінальними мотивами.

На сьогоднішній день елементи кримінальної субкультури активно вторгаються в суспільну культуру, її цінності і норми, впроваджуючи свої правила та атрибутику. Під її негативний вплив потрапляє найбільш незахищений прошарок населення – неповнолітні. Вона формує у підлітка правовий нігілізм.

Уплив субкультурних норм і звичаїв спричиняє в неповнолітнього розвиток комплексу свавілля та ілюзій, що веде до протиправної поведінки й асоціальної орієнтації. Проблемою є

висока латентність цього явища, оскільки інколи його норми неповнолітній засвоює підсвідомо.

Через соціально-психологічну несформованість підліток, орієнтуючись на принципи криміналу, починає непомітно для себе втягуватись у кримінальне життя, схвалюючи таким чином антигромадську та злочинну поведінку інших осіб.

Особливо небезпечно кримінальна субкультура впливає на неповнолітніх засуджених. Незавершеність процесу формування особистості сприяє засвоєнню вихованцями асоціальних і кримінальних цінностей, що ускладнює їх ресоціалізацію. Крім того, деякі принципи кримінальної субкультури справляють велике психологічне навантаження на особистість неповнолітнього засудженого, іноді навіть становлять для нього фізичну загрозу. Тоді в разі виникнення несприятливих обставин у підлітка можуть розвинутися деструктивні психічні стани, здатні призвести до актів агресії та суїциду.

Найбільш схильні до впливу норм кримінальної субкультури неповнолітні, які не мають організованого дозвілля, суспільно прийнятних захоплень. Бездоглядність є тим каталізатором, який прискорює процес набуття неповнолітніми негативних навичок і звичок, формування у них схильності до девіантної та злочинної поведінки.

Визначення засобів і способів проникнення кримінальної субкультури в культуру молоді та підлітків, механізмів її впливу на свідомість означеного кола осіб є актуальним і обґрунтованим.

Сьогодні, як ніколи, перед суспільством постало питання про майбутнє нашої держави. А майбутнє – це підростаюче покоління, яке повинно бути культурним, а не кримінально субкультурним.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, асист. М.Г. Колодяжний

М. Рубашенко
IV ф-т, 5 курс, 1гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

СУБКУЛЬТУРА ХАКЕРІВ ЯК ФАКТОР КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Сьогодні комп'ютерна злочинність являє собою складну систему різних підвидів злочинів: неправомірний доступ, розповсюдження вірусів, порнобізнес, комп'ютерне шахрайство тощо. У підвидів комп'ютерних злочинів є безліч розбіжностей, що може наштовхнути на думку про віднесення їх до різних видів суспільно небезпечних діянь. Незважаючи на таку різноманітність, у всіх підвидів злочинних діянь виділяються загальні для них кримінологічні властивості. Наприклад, характеристика особи злочинця подібна для більшості підвидів: комп'ютерний злочинець не схильний до насильства, володіє достатньо високим рівнем знань у комп'ютерній сфері тощо.

На кількість учинених комп'ютерних злочинів у конкретній країні впливає ступінь проникнення комп'ютерних технологій в усі сфери життя. Як свідчать дані статистики, Україна вже четвертий рік поспіль знаходиться серед лідерів у Європі за темпами розповсюдження Інтернету, хоча загальний показник користувачів залишається порівняно невисоким.

Вагомим чинником, що сприяє зростанню комп'ютерної злочинності, є соціально-економічна ситуація в конкретній державі. Існує думка, що комп'ютерна злочинність – це не правоохоронна, а соціальна проблема. Як тільки рівень життя підвищиться до певного адекватного показника, деякі види комп'ютерних злочинів зникнуть, а люди будуть створювати собі менше проблем, якщо будуть купувати доступ в Інтернет і ліцензійні диски. Однак у США, де рівень життя дуже високий, а технології набагато дешевші, ніж в Україні, також відзначається велика кількість випадків використання нелегального програмного забезпечення і доступу в Інтернет в обхід системи оплати. Крім того, типовий хакер характеризується тим, що він або вже працює, або належить до за-

безпеченої сім'ї, яка може дозволити собі і комп'ютер, і Інтернет. Його комп'ютерна спеціальність досить затребувана в сучасному світі, але він все одно обирає злочинний шлях. Таким чином, справа не лише у звичайній депривації, вираженій у недоступності бажаних комп'ютерних благ.

Комп'ютерна злочинність виділяється особливим соціокультурним середовищем, яке можна визначити як субкультуру хакерів, усередині якої нав'язується стереотип, що комп'ютерний злочин – це і не злочин взагалі. Злочинне діяння асоціюється з такими “благородними” поняттями, як “боротьба за свободу” і “тяга до знань”. Зважаючи на те, що в Україні не провадиться цілеспрямованої системної роботи з розвитку правової культури в галузі комп'ютерної інформації, виходить, що протипаги культурному впливу субкультури хакерів практично не існує.

Комп'ютерні злочинці володіють власним сленгом, що відрізняється від загальнокримінального, у них є власні твори мистецтва та прийняті моделі поведінки. В ідеології хакера відображений предмет його обожнювання – комп'ютер. Віра в те, що за допомогою комп'ютерних технологій світ стане кращим, безпечнішим, цікавішим, – теж ключова ідея хакера. В цілому ж хакери також декларують терпимість до різних рас, національностей, релігійних уподобань, хоча й за деякими виключеннями.

Субкультура хакерів, яка впливає на все мережеве співтовариство, формує певну систему цінностей і особливе сприйняття світу, де державі відводиться роль супротивника, ворога. В очах пересічного громадянина формується образ комп'ютерного злочинця як “борця за свободу”, “невизнаного генія”, “людини, що виступила проти системи”. Суспільство в хакерському трактуванні – “сліпе стадо”, а злочин – спосіб піднесення над суспільством і державою.

Враховуючи це, констатуємо, що відсутність найменшої обізнаності правоохоронних органів у цій сфері зайвий раз доводить необхідність подальшого дослідження субкультури хакерів для вироблення ефективних заходів профілактики і протидії комп'ютерній злочинності.

Науковий керівник – д-р юрид. наук, проф. В.В. Голіна

К. Чудовська
IV ф-т, 5 курс, 12 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

НАРКОМАНІЯ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Серед глобальних соціальних проблем людства на сучасному етапі розвитку цивілізації на передній план виходять наркоманія та СНІД. Гострота першої з них зумовлена прогресивним розвитком наркотизму, наркоманії та наркобізнесу практично в усіх країнах світу, що призводить до незворотної руйнації людського генотипу як сукупності всіх матеріальних структур клітини, що виконують функцію спадковості. Якщо негативні процеси на цьому рівні набудуть широкомасштабного розвитку, то майбутнє нашої нації і людства в цілому не матимуть перспективи на подальше існування.

У контексті дослідження питання протидії ми розрізняємо її об'єкти, зокрема наркоманію, наркотизм та наркобізнес. Під наркоманією розуміємо групу захворювань, зумовлених патологічною залежністю від наркотичних засобів або психотропних речовин; наркотизм розглядаємо в аспекті негативного соціально-правового явища, що виражається в неодноразовому немедичному вживанні або в інших діях, пов'язаних з обігом наркотичних засобів та інших психоактивних речовин (ПАР), крім алкоголю, вчинених великою кількістю людей за мотивами “відходу від оточуючої дійсності”; наркобізнес – як протиправну діяльність, що передбачає умисне виготовлення, виробництво, поширення, продаж, посередництво, транспортування, експорт або імпорт будь-якого наркотичного засобу чи психотропної речовини.

В Україні проблемні питання боротьби з наркозлочинністю розробляють О. Бандурка, В. Голіна, І. Даньшин, О. Джужа, А. Закалюк, О. Костенко, М. Мельник, А. Музика, В. Романюк, І. Туркевич та інші вчені.

За останні сто років наркоманія, поширившись в усьому

світі, набула характеру справжньої епідемії. У світі налічується понад 200 млн наркоманів. У країнах Європи на наркоманію хворі близько 16 млн осіб. Не минула ця біда і Україну. Так у 2007 р. за темпами поширення наркоманії Україна посіла шосте місце серед 50-ти європейських держав. В Україні за останні п'ять років кількість споживачів наркотиків збільшилася в півтора раза. У 2003 р. на медичному обліку було 119, 9 тис. споживачів, а у 2009 р. – понад 178 тис., серед них майже 5 тис. – неповнолітні. І для цього є багато причин, бо Україна за своїм географічним положенням завжди була головним транспортним коридором для торгівлі наркотиками між Середньою Азією і Європою. Частина товару звичайно осідає в нашій країні. Із колишніх радянських азіатських республік, а також з Афганістану (27% ВВП цієї країни формується за рахунок нелегального наркосектора) до нас надходять героїн, марихуана, а з Європи (Росія, Турція, Молдова, Румунія) – метадон, амфітамін, кокаїн. Найбільш уражені наркоманією мешканці Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Запорізької області, Криму, Києва. На думку спеціалістів, на обліку перебуває лише 10-20% загальної кількості осіб, що вживають наркотичні речовини.

Зважаючи на наркоситуацію, що склалася в Україні, та тенденції її подальшого прискореного погіршення, необхідно терміново вирішувати проблеми допомоги наркозалежним та захисту різних категорій населення, в першу чергу молоді, від цієї біди. Порівняльно-правовий аналіз показує, що припинити поширення цих негативних явищ лише кримінально-правовими та оперативно-розшуковими методами неможливо. Протидія наркотизації повинна будуватися також на загальносоціальних заходах профілактики, включаючи медичне, правове, поведінкове освічення, підтримку професійної освіти, розвитку мережі загальнодоступних масових спортивних закладів, програм державної підтримки зайнятості молоді.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

О. Попов

IV ф-т, 5 курс, 2 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА БОРОТЬБИ З КОМП'ЮТЕРНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Стрімкий розвиток комп'ютерних і телекомунікаційних технологій та їх поширення в усіх сферах суспільного життя спричинили виникнення якісно нових відносин, які тісно пов'язані з комп'ютерною інформацією. Зазначені процеси нарівні з безперечно позитивними зрушеннями пов'язані з появою та поширенням нового виду злочинних посягань, які отримали назву “комп'ютерні злочини”, що, у свою чергу, зумовило виникнення нового виду злочинності – комп'ютерної, або, як її ще називають, “кіберзлочинності”.

На сьогоднішній день можна з упевненістю констатувати стрімке зростання кількості вчинюваних злочинів даного типу. Основними причинами та умовами, які сприяють поширенню комп'ютерної злочинності, є відсутність належного законодавчого механізму боротьби з такими злочинами, слабкість координації дій по боротьбі з комп'ютерними злочинами правоохоронних органів, органів суду, прокуратури та невідповідності їх кадрового складу до ефективного запобігання, виявлення та розслідування таких діянь, постійне вдосконалення технологій обробки інформації та використання комп'ютерних систем, що дозволяє злочинцям віднаходити нові унікальні способи вчинення злочинів. Окрім цього, боротьбі з кіберзлочинністю заважає важкість виявлення таких злочинів, що зумовлює високий рівень їх латентності.

Однак головною проблемою, що заважає досягти високих результатів у боротьбі з комп'ютерною злочинністю, є відсутність спеціально підготовлених працівників правоохоронних органів, які б спеціалізувались на виявленні та розслідуванні комп'ютерних злочинів. У контексті цього необхідним видається створення в структурах правоохоронних органів вузькоспеціалі-

зованих підрозділів по боротьбі з комп'ютерною злочинністю та розробка спеціальних освітніх програм підготовки та перепідготовки осіб, які будуть працювати в даних підрозділах.

Не менш важливою є боротьба з комп'ютерною злочинністю має також забезпечення правоохоронців необхідною матеріально-технічною базою, зокрема сучасними продуктами в галузі комп'ютерних та телекомунікаційних технологій. Необхідним убачається також створення системи обліку комп'ютерних злочинів, статистичної звітності, розробки порядку аналітичної діяльності органів, які здійснюють запобігання таким злочинам, розробки нормативно-правових актів, що регламентують діяльність (взаємодію) спеціалізованих підрозділів з протидії правопорушенням у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій та розробки відповідних методик.

Враховуючи транснаціональний та міжнародний характер комп'ютерної злочинності, слід зазначити, що законотворчість у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій має бути спрямована на розвиток законодавства, що регулює міждержавні та внутрішньодержавні відносини в цій сфері.

На етапі запобігання у сфері боротьби з комп'ютерною злочинністю важливо змінити умови зовнішнього середовища таким чином, щоб, по-перше, унеможливити кримінальне використання інформаційно-телекомунікаційних технологій та інформації, що циркулює в комп'ютерних системах і мережах; по-друге, забезпечити зміну ціннісних орієнтацій, тобто переорієнтувати громадян на сформований та існуючий у суспільстві позитивний образ кіберзлочинця, який може вільно отримувати протиправні прибутки, на негативний образ, чим утримувати людей від кримінальної поведінки в цій сфері.

Головною запорукою досягнення ефективних результатів у сфері боротьби з комп'ютерною злочинністю є здійснення комплексу організаційно-правових дій, спрямованих на впорядкування відносин по запобіганню злочинності та координацію спеціально створених для цього підрозділів правоохоронних органів.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Юрченко

Д. Каблучко
IV ф-т, 5 курс, 13 гр.
Нац. юрид. акад. України
ім. Ярослава Мудрого

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАДІЖКИ

Таємне викрадення чужого майна, або крадіжка є корисливим, суспільно небезпечним, винним, кримінально караним діянням, яке посягає на чужу власність. Особливістю даних злочинів є те, що вони займають і продовжують займати провідне місце в структурі злочинності України, визначаючи її кількісний бік. Відповідно до статистики Міністерства внутрішніх справ України станом на 2008 – 2009 рр., наводиться динаміка розкритих та нерозкритих крадіжок:

Розслідувано злочинів (розкрито)			Не розкрито злочинів
2008	2009	динаміка, %	
62068	77466	24,8	108086

Проаналізувавши статистичні дані 2008 – 2009 рр., можна дійти висновку, що кожного року рівень крадіжок стрімко зростає. При цьому не слід забувати, що цей вид злочину є одним із найбільш латентних.

У загальній кількості крадіжок переважають зазіхання на особисте майно громадян; більше третини таких злочинів відбувається з квартир, автомашин; велике поширення мають крадіжки готової продукції, сировини, будматеріалів, вантажів, грошових коштів, творів мистецтва, антикваріату та ін. Крадіжки небезпечні не тільки своєю поширеністю, але й тим, що вони часто пов'язані з іншими, більш тяжкими злочинами, такими, як умисне вбивство, умисне заподіяння тяжких та середньої тяжкості тілесних ушкоджень.

Вельми різноманітні способи вчинення крадіжок, вибір яких зумовлюється об'єктом посягання, особистістю винного, притаманними йому індивідуальними ознаками та кримінальним досвідом. Зокрема, при крадіжках з приміщень, сховищ

злочинцями широко використовуються підбір ключів, вибивання дверей, пролом стін, проникнення через вікна, горища, відключення сигналізації, а в умовах розвитку науково-технічного прогресу застосовується електронне приладдя, що значно полегшує вчинення злочинного діяння. Кишенькові крадіжки найчастіше здійснюються в місцях масового скупчення громадян: в автотранспорті, поїздах, метрополітенах, вокзалах та ринках. Професійний злочинець для досягнення корисливої мети використовує ріжучі та гакоподібні предмети, які допомагають йому безперешкодно та таємно заволодіти майном потерпілої особи.

Що стосується причин та умов, які детермінують корисливі злочини проти приватної власності, то вони багато в чому залежать від ситуації, що склалася в суспільстві. До них належать чинники економічного, морального, соціального, організаційного та правового характеру. Переважно вони сприяють формуванню корисливої мотивації, бажання “красивого” життя, зневажливого ставлення до чесної праці та ігнорування загальноприйнятих норм права.

Отже, варто зазначити, що злочини проти приватної власності є найбільш соціально шкідливими діяннями, які становлять ядро кримінальної злочинності і дістають дедалі більшого поширення.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

С. Панова

*здобувач Ін-ту вивчення
проблем злочинності
НАПрН України*

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАДІЖОК, ПОСДНАНИХ З ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО

Протягом останніх років з усього масиву загальнокримінальних корисливих злочинів, за даними статистики, крадіж-

ки займають лідируючу позицію. У структурі всіх крадіжок майже чверть становлять крадіжки, поєднані з проникненням у житло. Надалі їх частка лише зростатиме.

Висока суспільна небезпечність крадіжок, поєднаних із проникненням у житло, полягає в тому, що, по-перше, вони посягають на конституційне право недоторканності житла громадян; по-друге, заподіюють, як правило, значної матеріальної і моральної шкоди потерпілим; по-третє, майже 10 % посягань вчиняється у складі організованих злочинних груп або/чи професійними злочинцями, у зв'язку з чим мають високий рівень латентності і низький відсоток розкриття. Масове поширення даного різновиду крадіжок викликано їх прибутковістю в умовах стрімкого зuboжіння населення. Дана проблема набуває особливої значущості саме зараз, адже економічний стан у державі останніх років не сприяє зменшенню корисливих злочинів. Після всіх економічних скрут, безробіття, банківської кризи, яка істотно знизила довіру пересічних громадян до фінансових установ і спричинила відтік понад 10 млрд доларів депозитних вкладів у сферу приватного зберігання (у т.ч. у межах житла), зросла віктимогенність житлового фонду, погіршилася ситуація із забезпеченням безпеки і недоторканності житла, таким чином, збільшився прошарок потенційних потерпілих, які зберігають заощадження вдома. Все це підвищує інтерес осіб, які бажають покращити своє матеріальне становище шляхом вчинення злочинних діянь.

За дев'ять місяців 2010 р., порівняно із минулим роком, на 73,6 % зросла кількість зареєстрованих крадіжок. При цьому факти крадіжок із квартир збільшилися на 18,4 %. Означена тенденція росту прогнозується у подальшому. Територіальне поширення даного різновиду крадіжок має нерівномірний приріст, бо поряд із зменшенням відповідних показників у Рівненській, Чернівецькій та Черкаській областях спостерігається суттєве їх збільшення в Херсонській області (+156%) та Автономній Республіці Крим (+75%). Збільшення показників притаманне всім, окрім названих вище, регіонам України, але найбільше зростання спостерігається в західних регіонах, що, напевно, свідчить про неоднаковий ступінь регіонального ураження кри-

зовими явищами населення України і, відповідно, різну кримінальну активність громадян.

Разом із збільшенням числа крадіжок, учинених з проникненням у житло, їх поширеністю, тенденцією до зростання в окремих регіонах і населених пунктах країни, збільшується і питома вага даного злочину, що вчиняється організованими групами, а також особами, які раніше вчиняли злочини. Так, за дев'ять місяців 2010 р. зросла на 65 %, порівняно з минулим роком, кількість осіб, які раніше вчиняли злочини, та на 25 % – осіб, які вчиняли даний злочин у складі організованої групи. Це особливо важливо, якщо врахувати, що з кожним роком рівень захисту приватної власності, яка знаходиться в житлі громадян, залишається незмінним або навіть зменшується (малозабезпечені громадяни), а організованість, професіоналізм, технічна оснащеність сучасних квартирних крадіїв зростає.

Тому статистичні дані свідчать про підвищення злочинного професіоналізму, збільшення латентності та неочевидності і підтверджують, що проблема запобігання і боротьби із крадіжками, поєднаними з проникненням у житло, не тільки не втрачає своєї актуальності, а й потребує постійного вивчення та вдосконалення.

О. Башук

ШКОП, 5 курс, 17 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ШАХРАЙСТВУ

Аналіз офіційної статистики показує, що питома вага шахрайства з кожним роком зростає. Це говорить про те, що реальних успіхів у боротьбі з шахрайством останнім часом ще не спостерігається.

У структурі злочинів проти власності шахрайство займає третє місце після крадіжок і грабежів, а в цілому в сучасній злочинності в Україні входить до десятки найбільш поширених злочинів.

Значна кількість таких злочинів не доходить до суду через те, що правоохоронні органи не можуть установити винного, доказати факт шахрайства.

Шахрайство належить до числа високолатентних злочинів, а більша частина шахрайських посягань взагалі не знаходить відображення в кримінально-правовій статистиці.

Боротьба з цим видом злочину має багатовікову історію, але велася і ведеться вона, в основному, шляхом застосування до винних різних видів покарання.

Запобігти шахрайству, особливо його професійним видам, в сучасних умовах доволі складно, але можливо, якщо під запобіганням шахрайству розуміти зниження його хоча б до певного мінімального рівня, який під силу державі й суспільству, з урахуванням сучасних економічних, соціальних та інших умов.

Одним із заходів, за допомогою якого можна досягти зниження рівня шахрайства, є профілактика появи шахраїв ще до формування криміногенної особистості. Ідейське про прищеплення нашому підростаючому поколінню негативного ставлення до обману і брехні. В даному випадку це завдання покладається, в першу чергу, на батьків, а також на державу, навчально-виховні заклади, школи тощо. Правильне виховання і вплив на формування особистості, її соціальної позиції допоможе в майбутньому при виборі вірного маршруту життєвого шляху.

Розвиток ринкових відносин сприяє економічним змінам у суспільстві. Зрозуміло, що відбуваються зміни і в законодавстві, яке доволі часто має прогалини. Цим і користуються досвідчені шахраї. Вихід – удосконалення правового регулювання всіх рівнів економічної діяльності держави.

Засоби масової інформації – ще один дієвий засіб держави у боротьбі з шахраями. Поширення соціальної реклами захисту від шахраїв – важливий крок до впливу на свідо-

мість довірливих людей. Ефективною зброєю є також телепередачі, в яких розкриваються схеми злочинних операцій. Це сприяє обачності громадян в майбутніх життєвих ситуаціях.

Злочинцями не народжуються – ними стають, тому політика держави в першу чергу повинна бути спрямована на забезпечення своїм громадам гідного рівня життя, що само по собі буде найкращим превентивним заходом.

Ю. Запалацька

Х ф-т, 5 курс, 2 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННИМ ПОСЯГАННЯМ НА ВЛАСНІСТЬ, ПРЕДМЕТОМ ЯКИХ Є АВТОТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ

Сучасний парк автотранспортних засобів України складає більше ніж 10 млн одиниць. Тому однією з нагальних проблем виступає забезпечення надійного захисту автотранспортних засобів від злочинного заволодіння ними.

Питома вага злочинів, пов'язаних зі злочинними посяганнями на власність, предметом яких є автотранспортні засоби, у загальній злочинності відносно невелика, але вони являють собою значну суспільну небезпеку. Так, матеріальна шкода, яка при цьому заподіюється як окремим громадянам, так і державі в цілому, обчислюється мільйонами гривень. За масштабами злочинного збагачення злочинний автобізнес посідає третє місце після махінацій у фінансово-банківській сфері і злочинних дій з наркотиками.

За статистичними даними, у 2009 р. в Україні зменшилась кількість угонів порівняно з 2008 р. У Києві було викрадено більш ніж на 1 000 автомобілів менше, ніж у 2008 р. (3845 проти 5009 відповідно). У той же час у минулому році зафіксовані перші в історії України угони автомобілів люксових марок Ferrari та Bentley. Обидві пригоди сталися в Києві.

За даними ДАІ, автомобілі угоняють зазвичай у суботу, середу та четвер у темний час доби. Зазначимо, що поряд зі зниженням кількості угонів у минулому році знизилась і кількість розкритих справ: у 2009 р. – 36% від загального числа угонів, у той час як у 2008 р. – 44,5%.

Слід підкреслити, що організація та спосіб учинення крадіжок та угонів автотранспорту набувають все більш організованих форм. Посягання на власність, предметом яких є автотransпортні засоби, вчинює значна кількість злочинних угруповань, які перетворили цю діяльність на злочинний промисел.

В умовах поглиблення соціально-економічної кризи, стрибка цін, погіршення життєвого рівня, знецінення духовності тощо посягання на державну, колективну й індивідуальну власність, у тому числі і протиправне заволодіння автотранспортом, все більше переважають над іншими видами злочинів.

Основні чинники, що сприяють викраденню автомобілів, є такими: недоліки в роботі правоохоронних органів, слабе технічне забезпечення, низька кваліфікація практичних працівників, матеріальна незацікавленість, брак гаражів і стоянок, що охороняються, нескладні протиугонні пристрої та стандартні замки, що легко відмикаються, а також відсутність ефективної профілактичної роботи з особами, які схильні до вчинення посягань на власність, предметом яких є автотransпортні засоби.

На основі аналізу тенденцій і структури названих злочинів, причин, що їх породжують, а також порівняння з ситуацією щодо подібних злочинів за кордоном можна дійти висновку, що тільки комплексне проведення заходів із протидії угонам та іншим аналогічним злочинам здатне викликати суттєві зміни у вирішенні цього питання.

Таким чином, практика потребує наукових розробок питань, пов'язаних зі станом, динамікою, структурою злочинних посягань на власність, предметом яких є автотransпортні засоби, особливостями осіб, які їх вчиняють, причинами та умовами, які їх породжують, а також у запобіганні цим злочинам. Для вирішення цієї проблеми важливе значення має наукове обґрунтування і використання сучасних заходів і методів

профілактики розглядуваних злочинів.

Крім того, нагальною є потреба в розробці й створенні нового кримінального законодавства України, яке відповідало б новітнім досягненням теорії і практики, досвіду кримінального законодавства інших держав, а також дослідженням кримінологічної науки.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Шостко

В. Запорощенко

III ф-т, 5 курс, 8 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ОРГАНІЗАЦІЯ АБО УТРИМАННЯ МІСЦЬ ДЛЯ НЕЗАКОННОГО ВЖИВАННЯ, ВИРОБНИЦТВА ЧИ ВИГОТОВЛЕННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН АБО ЇХ АНАЛОГІВ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ПОШИРЕННЯ НАРКОМАНІЇ В УКРАЇНІ

Розглядаючи злочини, передбачені ст. 317 КК України, необхідно відмітити зв'язок між здоров'ям населення і організацією або утриманням місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Зараз важко порахувати, скільки людей спробували вперше наркотики й потім стали наркоманами. Однак більшість з них, нині хворих на наркоманію, залучилися до вживання наркотиків саме завдяки існуванню таких місць в усякому разі майже кожен уперше відчув дію наркотичних засобів, добровільно погодившись на їх немедичне вживання, саме в таких місцях. З цього почалось їх захворювання наркоманією.

Складність боротьби з немедичним уживанням наркотиків полягає в тому, що вже на другому-третьому місяці в людини виявляється залежність від наркотичних засобів, настає фізи-

чна і духовна деградація. Унаслідок порушення елементарних гігієнічних правил можливе захворювання на синдром набутого імунodefіциту людини (СНІД).

Існує багато наукових праць, актуальних з точки зору теоретичної і важливих з практичної, присвячених різним аспектам запобігання незаконному обігу наркотичних засобів. Цю складну проблему досліджували такі вітчизняні й зарубіжні вчені, як Р.С. Белкін, А.В. Іщенко, М.П. Яблоков, В.Ю. Шепітько, О.М. Джужа, Н.А. Мірошніченко, О.В. Процюк, В.М. Шевчук та інші, однак її актуальність не стає меншою і так само вимагає пошуку ефективних шляхів її вирішення.

Безумовно, без знання детермінант, що зумовлюють організацію або утримання місць для незаконного вживання виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, неможливо створити ефективну систему запобігання їм. Головними з них є недосконалість кримінального законодавства, низький рівень використання відповідних норм інших галузей права (насамперед, цивільного, трудового, адміністративного, житлового); слабка координація діяльності суб'єктів профілактики розглядуваного злочинного діяння; недостатня оцінка особистістних властивостей наркопритоновласників.

Традиційною детермінантою, що превалює, є відсутність відповідного контролю за особами, які мають судимість і потребують профілактики.

Вивчення детермінант організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у вітчизняній та зарубіжній практиці дозволило нам запропонувати комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності запобігання цьому явищу:

- 1) удосконалення законодавства та практики його застосування;
- 2) активізація практичного застосування норм інших галузей права: цивільного, житлового, адміністративного;
- 3) удосконалення заходів по запобіганню даному злочинному діянню: покращення взаємодії правоохоронних ор-

ганів та інших суб'єктів по запобіганню організації або утриманню місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

У цілому треба відмітити, що боротьба з організацією або утриманням місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів лише заборонними методами з використанням кримінальних та адміністративних заходів впливу не є ефективною.

Тому вважаємо, що саме злочини, пов'язані з організацією або утриманням місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, є однією з найзагрозливіших умов поширення наркоманії.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. С.Ю. Лукашевич

М. Токарєва

Х ф-т, 5 курс, 2 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ПРОГНОЗУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ НАСИЛЬНИЦЬКО-СЕКСУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИ З МЕТОЮ ЇЇ ЗАВЧАСНОГО ВИЯВЛЕННЯ ТА КОРЕГУВАННЯ

Кримінологічне прогнозування сексуально-насильницької злочинності визначається як процес наукового передбачення змін тенденцій, кількісних і якісних характеристик даного виду злочинності, її детермінант, особи злочинця (сексуального вбивці, гвалтівника), діяльності по запобіганню таким злочинам у майбутньому, а також перспектив розвитку самої кримінологічної науки.

Практичне значення кримінологічного прогнозування

полягає в забезпеченні планової і цілеспрямованої діяльності правоохоронних органів, закладів охорони здоров'я, навчальних закладів та громадських організацій з охорони громадського порядку, які беруть участь у боротьбі зі злочинами, вчиненими на сексуальному ґрунті.

Методика індивідуального кримінологічного прогнозування має складатися з чотирьох частин, забезпечуючи послідовне вирішення наступних завдань:

1) вивчення сучасного і минулого характеру поведінки особи й чинників, що її зумовлюють, середовища та ситуації, їх ознак, закономірностей формування, розвитку та проявів;

2) виявлення тих ознак, які мають прогностичне значення; встановлення їх якісної ролі та кількісних показників, у тому числі в системі показників, найзручніших для практичного прогностичного застосування;

3) створення прикладної моделі прогнозу сексуально-насильницької злочинної поведінки;

4) практичне прогнозування.

Виявивши в особи криміногенні якості у виді “сплячої” сексуальної агресивності, які перевищують нейтральний рівень і можуть за наявності певних умов призвести до реалізації агресивного нападу, потенційно можна робити прогнози щодо вірогідності вчинення цією особою сексуального злочину певного виду (сексуально-садистське вбивство, зґвалтування, задоволення статевої пристрасті неприродним шляхом тощо).

Кримінологічний прогноз сексуального злочину має бути вірогідного характеру: стосовно кожної людини неможливо зі стовідсотковою впевненістю зазначити, що вона вчинить чи не вчинить сексуальний злочин. Звідси, на ґрунті прогнозу логічно робити припущення, а з них – висновки щодо необхідності вжиття заходів некарного характеру (соціальних, психологічних, медичних тощо).

Ранню профілактику сексуальних злочинів слід здійснювати з урахуванням: а) умов формування характеру в неповнолітньому віці; б) схильностей і потреб, що виникають у процесі статевого дозрівання. Це допоможе своєчасно виявляти та корегувати або лікувати статеві відхилення, нейтралізувати не-

гативні і максимально використовувати позитивні впливи соціального середовища.

Формування характерів і типологічних особливостей починається з дитинства, а тому суть ранньої профілактики статевих девіацій взагалі і сексуальних злочинів зокрема полягає, передусім, в морально-статевому і соціальному вихованні в підлітковому віці.

Сексуально-насильницька злочинність є настільки складним, багатогранним і динамічним явищем суспільного життя, що боротьбу з ним важко й увести без кримінологічного прогнозування, яке, на жаль, ще не стало повсякденним явищем.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О.Ю. Шостко

Н. Філатова

IV ф-т, 5 курс, 12 гр.

Нац. юрид. акад. України

ім. Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВАНДАЛІЗМУ

Вандалізм – це одна з форм руйнівної поведінки людини. Етимологічно цей термін походить від назви давньогерманського племені, яке під проводом короля Гейзариха у 455 р. захопило й пограбувало Рим. Російський Кримінальний кодекс 1996 р. визначає вандалізм як “паплюження будівель або інших споруд, псування майна в громадському транспорті або в інших громадських місцях”. Однак КК України 2001 р. не містить окремої статті щодо вандалізму, що є одним із чинників високої латентності цього явища.

Вивченням даної проблеми займалось багато вчених. Значними є доробки західних науковців: А. Голдштейна, А. Хаубера, С. Коена, В. Оллена та ін. Серед радянських і вітчизняних учених слід назвати Є.В Євменову, А.Ф. Зелінського, О.М. Бандурку, В.М. Сирих та ін. Не применшуючи внеску зазначених

учених у кримінологічне дослідження проблем вандалізму, зауважимо, що останні залишаються злободенними, а тому існує потреба пошуку нових шляхів їх подолання.

Вандалізм займає особливе місце серед агресивних (насилницьких, вульгарних) суспільно шкідливих та суспільно небезпечних діянь, що передбачають знищення і пошкодження майна, наругу над державною символікою, пам'ятками, могилами тощо. Їм присвячено багато норм Особливої частини КК, а також КпАП України. Вандалізм є міжнародною проблемою. На другому конгресі ООН у 1960 р. розглядалися питання запобігання злочинності неповнолітніх і молоді. Було визнано, що у світі почастишали прояви “сучасного вандалізму”. Збитки від вандалізму є величезними. Так, у Нідерландах вони щороку становлять близько 4 млн доларів. У 1991 р. збитки Лондонського метро склали 20 млн доларів, а французької залізниці –14 млн доларів.

Проблемним є з'ясування мотиваційного аспекту вандалізму. Незважаючи на його, здавалося б, невмотивованість, для кримінології необхідним є обґрунтування морально-психологічних чинників формування агресивної поведінки такого роду. Для визначення детермінант вандалізму слід звернутися до основних теорій агресивної поведінки: 1) соціальної етіології (К. Лоренц) – агресія передається спадково від далеких прасурів і походить від агресивних тваринних інстинктів; 2) класичного психоаналізу (З. Фрейд) – поділ структури особистості на три рівні: “Я”, “Воно”, “Супер-его”. “Воно” (інстинктивне начало) проявляється у двох спрямуваннях – прагненні до життя та прагненні до руйнації і смерті, з чим і пов'язується агресія; 3) фрустраційної теорії – агресія є результатом нереалізованості особистості, зумовленої наявністю певних перешкод на шляху до втілення бажань та прагнень. З цим і пов'язане спрямування агресії на “непричетний об'єкт”; 4) теорії відчуження (Д. Дюркгейм) – психологічне відчуження як причина агресії виникає на тлі соціальної дезорганізації суспільства. Західні вчені сьогодні працюють над розробкою методів встановлення істинних причин і мотивів вандалізму. Сформувався такі теоретичні підходи щодо вивчення вандалізму: естетична теорія (В. Оллен,

Д. Грінбергер), суб'єктивно-модеративна (В. Оллен), культурологічна (К. Ношис, Е. Роос) тощо. Однак зазначена проблема залишається дискусійною.

Що стосується соціальних характеристик осіб, схильних до вандалізму, то традиційно вандалізм вважається переважно чоловічим феноменом. Однак останнім часом кількість жінок, які вчинили подібні злочини, збільшується. Так, якщо в 1970 р. на 12 заарештованих чоловіків-вандалів припадала одна жінка, то у 2009 р. це співвідношення – 6 до 1. Більшість актів вандалізму вчинюється особами до 23 років, а пік припадає на вік 11-13 років.

Вандалізм належить до високолатентних суспільно небезпечних діянь. Причинами цього є: навмисне приховування вандалізму (такі діяння не реєструються через неможливість їх розкриття в подальшому); проблеми кваліфікації вандалізму (відсутність єдиної статті у КК України, що визначала б, яке діяння слід відносити до вандалізму); відсутність чіткого критерію розподілу між кримінально-правовими та адміністративно-правовими санкціями. У цілому рівень латентності складає приблизно 90% і варіює відповідно до виду вандалізму. Зокрема, латентність злочинів і правопорушень, пов'язаних із знищенням або пошкодженням, наприклад телефонів-автоматів, взагалі наближається до 100% і вважається “традиційною”.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. В.Ф. Оболенцев

Наукове видання

**СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ
У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ
ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ,
ЯКІ ВІДБУВАЛИ ПОКАРАННЯ**

ЧАСТИНА 2

Матеріали ІХ міжвузівської наукової
студентської конференції з кримінології
та кримінально-виконавчого права
(м. Харків, 26 листопада 2010 р.)

Редактор В.В. Голіна
Комп'ютерна верстка І.В. Карасюк, Н.В. Сметаніна
Відповідальний за випуск В.Ф. Оболенцев

Підписано до друку 23.03.2011.
мат. 64x80; 1/16; папір офсетний
Гарнітура Times. Друк офсетний
Умовн. Друк. арк. 7,2
Тираж 90 прим.